

Бдење

Часопис за књижевност, уметност и културну баштину
Сврљиг/Књажевац, број 28, година X, април – јун 2011.

ISSN 1451 – 3218

КУЛТУРНИ
ЦЕНТАР
СВРЉИГ

КЊИЖЕВНИ КЛУБ
Бранко Миљковић
КЊАЖЕВАЦ

Бдење

Уредници

Радослав Вучковић

Обрен Ристић

Уредништво

др Стојан Богдановић, Злата Коцић, др Горан Максимовић, Драгослав Живковић, Русомир Д. Арсић, Виолета Јовић и Зоран Гавриловић

Секретар уредништва

Зорица Бранковић-Басарић

Издавачи

Културни центар Сврљиг

Књижевни клуб „Бранко Миљковић“, Књажевац

За издаваче

Зоран Гавриловић

Обрен Ристић

Адреса

Културни центар Сврљиг, 18360 Сврљиг, Боре Прице 2

тел. 018/821-059 Е-mail: bdenje_srg@yahoo.com / kcsvrljig@sezampro.rs

Књижевни клуб „Бранко Миљковић“, 19350 Књажевац, п.фах 58

Е-mail: obren@kul-tim.net

Часопис излази четири пута годишње, цена примерка 250 динара, годишња претплата 1000 динара, за иностранство двоструко.

Претплату уплаћивати на жиро рачун: 840-563664-40

(са назнаком за „Бдење“)

Часопис је уписан у регистар јавних гласила Министарства културе и медија Републике Србије под бројем 3416.

Издавање часописа финансијски су омогућили

Општина Сврљиг и Општина Књажевац

Корице

Александар Костић

Техничка припрема

Млађан Ранђеловић

Штампа

Галаксија Луково, galaksijanis@gmail.com

Томислав Мијовић

ПРЕД ПРАЗНИНОМ

ИЗ СВОГ ЦРНОГ КРУГА

Сад када си коракнуо једном ногом
из све тешњег из све црњег црног круга
у празнину безданицу нестајања
застао си ко одузет опустошен и уплашен

А још сјаји златна јесен
сладуњава и сањива
А још пада блага киша
као да те благосиља
Још протиче и жубори твоја река
поред тебе и кроз тебе
А још сјајке и одсјаји
мутне очи зарадују и избистре
А још жива жеравица притајена притуљена
под пепелом срце вара
А још можеш чути нечуј
и зов знани гласове из заборава
А још може да се види
и привидно и провидно невидљиво
и све оно што си видно превидео
и да ти се разговетно указује
и казује неказано

А још можеш гледајући ноћно небо озвездано
да побегнеш и одлуташ
и вратиш се и не вратиш
у ноћ своју сам озвездан
А још можеш из све тешњег
из све црњег црног круга
у спиралу избављења
уз спиралу узнесења
Спирала је круг узвитлан
и круг пропет ка бескрају

НЕ ОДУСТАЈ ПРЕД ПРАЗНИНОМ

Не устукни не одустај пред празнином
Зјап празнине није за све
што си што би завршетак

Празнина је зов изазов
да призовеш и препознаш
себе у њој њу у себи

Празнина је пут и позив
за полазак и повратак
у твоје пре твоје после
и у поход у недоход
према своме исходишту
или своме уточишту

Одувек сте намењени
наметнути једно другом
Једно друго потврђује
Једно друго поништава
И без тебе ни празнине не би било

а и ти би без ње био
пуст и празан
сам празнина

И да хоћеш из тог круга
не може се одустати

А кад те више нема
остаће бар да си био
траг пролаза кроз празнину
попут звезде падалице

НАША СТРАШИЛА

Као пагани и прогнаници
грешници и покајници
одметници и повратници
одувек смо на раскршћу
на страшном месту
на коме је тешко постојати

Престрашени и опустошени
смишљамо спасоносне мађије –
своја заштитна страшила
да се заустави уплаши и одагна
оно велико страшно –
чудовишта и бештије и сабласти
зверска сила зла и наопака

А то страшно
однекада упамћено
наслућујемо да долази одасвуд
из тмина из дубина

из даљина из празнина
и опако прети

Правимо као мађије
своја заштитна страшила
како смо научили од својих предака
све једно с другим све једно на друго
од рога овна предводника
и његове оглодане и обељене лобање
од пужа савитог и скамењеног
од трава лековитих и папрати
од разнобојног перја и златне сламе
од упаљених свећа
у глави-тикви издубљеној
избуљеној искеженој зубатој
од маски лица
која и јесу и нису наша лица
од речи набрајалица
од један до девет од девет до један
које ништа не казују
које ни сами не разумемо

Своја страшила украшавамо
свима што нам се допадне
да буду сликовита и лепа
да сјаје изнутра
осветљена воштаницама сећања

Зато су наша страшила необјашњива
и необична и допадљива чаролија
Децу забављају и веселе
напаћене душе радују и храбре

Бранимо ли се тиме што ишчекујемо
велико страшно надолазеће
или га тако нехотице изазивамо
како би се на њега благовремено навикли

ГЛЕДАЈ САМО КАКО СВЕТЛИ

Задивљено гледаш оно
које светли сваке ноћи
удаљено усамљено

Мало ти је то што видиш
да се јавља својим светлом
из тамнине твојој тмини
па се питаш шта то светли
зашто светли коме светли

Шта ти треба да баш сазнаш
и откријеш и објасниш непознато
и прокажеш оно тамо овом овде
слепом оку ситој врећи празној глави
да се онда кад се сазна
то осмисли обесмисли и угаси

А боље је да се песмом
и речима које светле
само каже и покаже
то што светли у даљини непознато:
Гледај оно како светли
опири се и не да се тмини ноћној
и упорно сву ноћ светли
теби светли
као своме

РУКОПИС

У њему се штошта похабало, али је и преостало хтео да избрише. Непролазна су времена – пролазни људи. Покушава да се ослободи тачака у сећању. Напрегнути снагу, превазићи ограничења љуштуре и ослободити се. Одрекао се обилазака, посета, телефон је искључио. Жељени резултат је изостајао. Тада помисли да је решење у преоптерећењу памћења: појачати утиске који постоје, мисли, слике, фотографије, приче, удубити се у сваки познати детаљ. Памћење би могло посустати и, преморено, стати. Тако би тело, мозак и живот чамили у хармонији.

Доручкује. Сипа јогурт у шољу. Премаже парче хлеба паштетом. Доручкује без журбе, одређује нијансу коре хлеба, ужива у јогурту, гута комаде воћа. Из фиоке вади албуме и почиње са остваривањем замисли. Разгледа слике. Сеоски амбијент. Тешко је одредити нијансе белог, тамног, тамнијег. С оне стране прозора пролећу светлосне пеге – сигурно падају на глибаво тло, у бездан асфалта, на мртве фасаде претећег изгледа. Мајчини деда и баба, у опанцима и белим вуненим чарапама, посматрају објектив. Фотограф говори: Пази, сад! Преци зуре у нараву која им усисава лик, одећу, боре, мараму, капу, кућу; с десне стране, обор, ћилим који се ветри на прозору. Старцу су бркови разроки, напео се нови гуњ. Колико је он крупан, толико је жена малена. Имао је – смејали су се у породици – двоје деце, баба је имала петоро. Деда се одрицао женске деце.

Коритар и четник. Коритар због незајажљиве мушкости. Патријархални закон је обавезивао да прељубник, отац ванбрачног детета, прође кроз село носећи корито до куће невенчане жене, што је он чинио неколико пута. Отуда надимак Коритар. А онај други, Четник, јер је био комита у Првом великом рату. Био је у јединицама које су нападајући непријатеље на окупираној територији у периоду када је Српска војска била у изгнанству, у Грчкој, прелазиле границу и упадале у Бугарску. Отписани ратници заустављени су терором непријатеља над остављеним породицама, уценом. Али он није стао. Полудео и брадат, није се обзирао на претње. Покопани и непокопани опседали су замрачени ум. Згаришта су мирисала. Кретао се ноћу све док се није нашао надомак кућа непознате престонице, док није чуо непријатељског официра како виче: Стани, брате! Стани, брате, и остаћеш жив! Стани, пуцаћемо! Није стао. Чуо је пуцње, осетио убоде иглица, под њим је посрнуо коњ; пуцао је извадио бајонет убо рвући се са силуетама полудела звер је роптала кркљала Сад' ћемо да радимо братићу бечила су се трупла на њему да није кркљао викнуо би Мојега ћете да радите, а свезан, касније, разумео је официрску заповест: Жив нека стигне, жив или ти ниси жив. Носили су га туђи војници до болнице. Израњављеног, обарали су га са носила. Тумбао се низ слокове, блатњав и крвав. Ћутке су га подизали. И настављали даље. Био је једини страни војник у болници. Секли су му комад по комад погођене руке, док није постала патрљак. Хирурзи су радили под сталном присмотром оног официра, ситног, лисичијих очију. Када се рат завршио, пред њега су искрсли нижи официри француске и српске војске. Француз је на несигурном српском хвалио савезништво. Пошто су пошли, предак се вратио досетивши се нечега. Да се опростим са неким, објаснио је свом официру, и при-

шао заробљеним војницима. Неколико стотина уплашених и одрпаних, јер поражени су увек такви, снужено је пратило његове кретње. Позвао је прстом заробљеног ситног официра да приђе. Официр је молио. Приђи, режао је предак, крв ти јебем усрану. Подвиј, наредио је, кошуљу! У очи ме гледај!, викнуо је, а униформа се тресла пред њим и посрнула. Придржао га је, ослонио на патрљак, здравом руком извукао нож. Иза њега, српски и француски официр беху хипнотисани. Пружи руку!, бечио се нож, и униформа пружи руку. Глас иза претка завапи: Престани, стани, ако Бога знаш, али је рука кренула. Одузета од страха, жртва није приметила како јој је преко надлактице превучена тупа страна ножа, затетурала се и пала без свести. Када се предак окренуо, угледао је Французов уперени револвер. Други официр је понављао: Није му ништа жив је није му ништа жив је жив је. Пришли су заробљенику, гурнули га чизмама, Француз је говорио брзо и врискаво, други је климао главом: Слажем се да је нечувено, за осуду је, нећу заборавити да известим, а претка упитао: Шта ти је учинио?

Ништа, одговорио је, спасио ми је живот.

Како?

Живот је спасио.

Не разумем, прибрао се већ савезнички официр, проговорио невешто српски: Живот?

Ни ја не разумем, сложио се ратник, нико ништа не разуме. Могу ли кући?

Доживео је дубоку старост, и умро као пастир, негде у планини, ћутљив, успорен и сакат.

Ма колико прича о претку била невероватна, могла би бити веродостојна. Подне је. На паперјастој топлоти, кејом, шетају хиљаде. Прочеље његове куће окренуто је ка улици, ка брижно уређеном домаћинству преко пута. Дечији кораци. Трк уз улицу, трк низ улицу. Одрасли вичу: Полако, главу ћеш разбити. Напрегнеш снагу и наслутиш мир који с неба пада на провинцију. Смучи ти се.

При дну улице, праћен таламбасима, приводи се крају рад на згради прекинут у касну јесен. Како спојити пријатни кутак за живот са дречавом, прегласном музиком? А управо ће се то догодити. Учтиво ће се јављати и њима, као што се јавља суседима: Добро јутро, добар дан, добро вече! Добро јутро, добар дан, добро вече, одговарају. Онима преко пута климне главом. Трома мирних, тихих малишана насмеши се, али му нимало није стало до њих. Нимало. Најмлађе дете је четворогодишњак, смеђ, буцкаст, воли расне псе које чувају. У њиховом дворишту управо се одвија гротеска. Малишан четврт часа мили за псом, хвата га за реп, узјахује. Сестрица и брат га лено надгледају. Родитеља нема на трему. Само се завеса на прозору према дворишту помери, жена промоли главу и увуче кошчату лобању назад. Дечак убауља у једну кућицу, вире му ноге. Извлачи се вукући штене. Оно одјури, па се залеће на дечака који завлачи главу у посуду за храну. Псић криви главу, малишанови образи мрдају. Мусав, окреће се према улици, па миголји до друге кућице. Везани пас му облизује лице.

Толико се згрозио над виђеном сценом, да се од повраћања једва суздржао до купатила. Један се на факултету хвалио да под љубавном идилом подразумева сагласност свога пијанства и девојчине оданости. Када се напијем, доказивао је, заједно повраћамо. То је приврженост. Овога

се увек сети у сличној ситуацији. Исплакне уста и одвуче се до кревета. Решава да надгледа дечака.

Сутрадан дечака нема до пред вече. Тада мајка, отац и најстарије дете одлазе, девојчица затвара капију, ставља храну у посуде за псе, утрчава у кућу. Млађи дечак стоји крај ограде. Пошто родитељи и брат одмакну, прилази псима. Пузи између кућица. Лоче из посуде заједно са највећим псом. Сестра се враћа. Уто пристижу и остали. Отац одвезује псе. Малишан стоји у довратку и посматра оца, кога пси ударају шапама, или се врте око њега, скакућу, котрљају. Мрак пада. Отац забрањује малишану да им се придружи. Његова силуета се издужује на трему. Улази када га отац, везавши псе, уведе.

Трећег дана нервозно шета собом. Вруће је од раног јутра. Дечака нема. Појављује се четвртог дана, поспан. Девојчица одлази са ранцем на леђима. Мајка разговара са комшиницом. Пребацује тешку валовиту косу коштуњавим прстима лево-десно. Време откуцава. Њена глава је клатно. Коса је клатно. Не примећује мигољење иза леђа, смејуљење, чешање и равнање длаке на животињама, наслађивање из трију псећих чинија, брисање улепљених обрашчића, али се окреће када чује трк ка огради. Највећа животиња цвили. Мајка прети прстом. Претпоставка: мрдање комшиничине браде је хвалоспев лепоти детета. Ваш мали је прави слаткишић, ласка она.

Деца се често поистовећују са својим љубимцима – стење изнад клозетске шоље, док се желудац грчи.

Психоаналитичка спекулација: Отац се више посвећује псима, дете мисли да је недовољно вољено, неизмерно жели да се понаша као пас, нејаки дух и тело инстинктивно подражавају љубимце. Када одрасте, комплекс ће учинити да посвећено ради у шинтерској служби. Успављујући и убијајући псе луталице, светиће се оцу за ускраћену љубав.

У трилер варијанти високобуџетног холивудског остварења, после мајчине смрти ће пронаћи оца који их је напустио, убити га, и мртве животиње убацивати у рупу са лешом који се распада; или ће се, пошто старији брат постане спасилац (није важно где), мајка умре, а сестра се одсели у иностранство, одрицати сна, радити, школовати се, завршити хемијски факултет, онемоћалог оца одвући у подземни свет, у тајну лабораторију, да умире док пред њим убија псе. Из суседства би пријављивали мистериозне нестанке љубимаца, полиција даноноћно радила на случају. Временом би, разједен грижом савести, прешао на људе. У периоду истраге када се случају не назире крај, од стране полиције упошљен психијатар (...у разигранијој варијанти помагаће му неки адвокат, приватни детектив, пилот борбеног авиона...) раскривава злочинца. Стручњак, анализом долази до закључка да је убица људи и убица кућних љубимаца иста особа. Завршни кадрови: по врелини, јединице за специјално деловање опкољавају дом заспалог младог научника. Кошуље се лепе за набрекле вратове специјалаца. Најсофистициранији уређаји, испод панцира, паралисани су течномшћу. Злочинца хлади клима. Нема правде под капом небеском. Звони у соби испуњеној књигама. На запрепашћење јединице за специјалне намене, низ низбрдицу почиње да се ваља чопор крвожедних паса, који се провуку између њих и скоче на младог научника док отвара врата, изуједају га, и, режећи, беже. Убица је заражен беснилом. Ово отвара простор и за брижног, хуманог и узорног градоначелника, који проглашава највиши степен опасности од кућних љубимаца. Лов почиње.

Завршетак без суђења не долази у обзир, јер би унизио труд величанствених форензичара, одбацио необориве доказе о кривици, помутио оштроумност и заслуге психијатра, оборио гледаност за неколико милиона и наругао се

продуцентима у лице, а талентованог сценаристу избацио из посла. Филм и правда би пропатили, а то се не сме.

Изнава улепљени дечакови образи и бургијање желуца, нагнају га да изађе. Пре него што пређе улицу, из куће се помоли жена, подигне маленог са земље, удари га неколико пута, пита: Разумеш ли да је то прљаво? П-р-љ-а-в-о! Хоћеш да се разболиш, да те чика доктор боцка? Тата ће бацити цукеле видим ли да си им пришао! Јасно? У кућу! Ах, само да ти дође отац!

Неопажен, измиче. У дворишту, испод дебелих, црних вињага пали цигарету, одбија дим у висину и диви се небу. Пролази аутомобил. За њим се развлачи сивкаста прашина.

(Одломак из необјављеног романа)

Љубинко Дугалић

КВАДРАТ

КАКО НАПИСАТИ ПЕСМУ

неисписани лист хартије постави
испред себе. провери да ли си
одабрао одговарајућу оловку.

леву руку подигни високо
до изнад главе
док не заболи, док не обамре.

кад савладаш празнину хартије
десном руком прихвати
оловку и почни да пишеш.

сазнаћеш колико је лако писати
слободном
и колико тешко уморном руком.

постоје и проверени начини
писања
без употребе руке и оловке.

али – без бола и слободе
писањем узалуд
празнине савладаваш.

напослетку обавезно прочитај
записано:

уколико и за читање употребиш
речи истоветне записанима
покушај записивања је неуспешан.

УПУТСТВО ЗА УПОТРЕБУ

узми књигу са полице
обгрли јој корице
отвореним длановима.

потруди се да будеш
одморан
и довољно концентрисан.

читање књига је озбиљан
посао сличан попуњавању
листића за кладионицу.

не стиди се и не осврћи:
соба је празна
проверио си неколико пута.

замисли песника који
кришом
записује песме које читаш.

објављивањем књиге
прихватио је и твоју
тегобу читања и сакривања.

ПОМАЛО ЖИВЕТИ

помало живети
између пољубаца
залогаја и гутљаја.

у соби са вратима
на крову
и варницама у димњаку.

изгорети, бити пепео.
сањати.
уплакан сањати.

чекати жену
коју кришом
љубиш.

која оклева да осети
колико је подношљиво
бити остављена од губитника.

помало живети
између
удисаја и издисаја.

међу ослободиоцима.
где се ништа не чека
где све пролази
и све се мери
МОЛИТВОМ.

ПАХУЉЕ

ове пахуље које
слободне падају
не падају са намером
да прекрију унапред
изабране предмете
и пределе.
не разликују кровове
од човека који корача
двориштем.
можда је чудно
чак превише чудно
да облаци препуни
пахуља
не знају ништа
о постојању људи
и градњи кућа са крововима.

можда би пахуље
биле разумније
када би поседовале
способност коришћења
огледала.
схватиле би ветропирке
колико је лако
нестати загледан у себе
и колико је неприметна
још једна кап у реци
која тече, тече...

КВАДРАТ

дрвену столицу носим
од црвеног дрвета истесану.
седим на њој док сликам
четкама са црвеном длаком.
моја супруга каже
да је црвено боја
комуниста и разбојника.
моја љубавница каже
да је црвена боја
разливена из наше љубави.

сликам црвене квадрате
на различитим позадинама
понекад црним, понекад белим.
понекад заборавим на позадину
и најпре насликам небо
у својим очима.

квадрат је савршена површина
са потпуно идентичним страницама
и мени не успева
такву површину
да пренесем на платно.

моја супруга је озбиљно
забринута:
трошим превише боја
без видљивог резултата
на банковном рачуну.

моја љубавница

уверава критичаре
да је немоћ продуктивна.
неправилни квадрати
упорно се умножавају
толико упорно
да су овог пролећа
у башти изникли цветови
са њиховим обликом.

квадрат је Бог
и немогуће је помоћу четке
и математике одмерити
мноштво непознатих
димензија које поседује
компликована површина
увек једнаких страница.
немогуће и тачка!

ТАЧКА?!

Аца Видић

ТРУБЉЕЊЕ

*Сви смо хероји
Само за један дан ...
Дејвид Боуви*

ЕНДИМИОН(ОВ САН)

У маглини
Биће Поезије

И све почне с мислима о смрти
И пођем снити

Смрт се засити и почне да пева

По просторима ветрови ледене вејавице

Веје предвечерје
Војске се померају и завлаче у шанце

Вади со ваздуху зенице

Само снежни човек моје лепоте
Посећује гробља
И крвари кроз снегове

И чопори завијају
Кроз сметове и дубоке воде
Све зове на крв

А КРВ МОЈА К'О ЛИЦЕ из мрака
И Ендимионов глас бауља из сна

И само ноћ уз снежног човека

ВРЕМЕ ЗА БОМБЕ

Право је време за бооомбе (!)
И нико ме нигде
Не би

У планинама имам катакомбе

Доле
Само тескоба

Политика што глође срчану кост

А Поезија је живот у
Погледима што блескају у цветању очију

Варам ли се да живот је
Море непреброђено

На видику – копно
И до њега
Умирем

Смрт је у мени неутажена
Бол
Неистражена навика

Tanssilattia vuorella
То јест
ПЛЕСАЛИШТЕ У ПЛАНИНИ
– Како каже Пенти С.

СЛИКЕ ИЗ ДУБИНЕ ЗЕНИЦЕ

Пада тиха киша тиха тишина
А упорна днев котрља паучину

Невидљиву празнину претаче у трагове

Ходање вршка дојке видим и
Дивим се –
Повратак је животу!

У бит својих поноћи
Закључавају се обични
У обичним собама

Тишина пред свитање овој слична је

Пауци долазе лептирима
У невидљиве ноћне посете

Својим миром
Подражавам моћ оружја

ВРАПЦИ КЉУЈУ ВРЕМЕ

Откопчавам упорност бића
У телу савршеног мрамора

А тишина мења своју кожу
И показује ново старинско лице

Старац је што је заспао у заседи

ДУБЉЕЊЕ НА ГЛАВИ

Нећеш заспати ни ноћас
Јер ти си рупа на сопственом падобрану

А твој сан је падобран
И ових ноћи се нема сна

Обликујеш позадину стварности
Дубљењем на глави

А п о т о м
ПРОГУТАЈ СВОЈ ПОНОС!

Шта носиш у себи
Видиш када плујеш

(Плујем и у лице – Ако не разумеју ме!)

Све смо ближи месту смрти
НИКО НЕЋЕ ЗАСПАТИ
Тамо су сенке што одлазе и долазе

Једном сео сам у погрешан воз
А кочничар је почео да виче:
„ПЕВАЈ АКО СИ СРЕТАН!“

Више не!

ПЉУЈЕМ УЛИЦОМ ШЕТАЈУ...
Проамериканизован стих

Судбино – проглашавам те за смртну
Судбино!

У биљку све претвараш
У бол што расте ми у дупљи сна

У поздраву не зови ме са Хеј!

Нисам ли обично 'Здраво!' – прљаво са улице

Зато сам Лакуноћ дечко
... ослушкиван на сваком ћошку...

Ухваћен и премлаћен

На који наЧин пљујем
Бојим се да преживим

Је ли све ово истина или само болно сањам

Ни свет ни сан је

Отпутоваћу (одмах) с првим разбојником ноћи

Н а к о с т р е ш е н
Нисам био у Индији

И овамо крда улицом шетају
И свакаква стока!

ОТУЂЕЊЕ КРВИ

Зашто прогоните и децу?
Било би сигурно важно како се зовем?

Ја сам хиљаду пута изневерен човек
Ја сам хиљаду пута унезверен и дуго дуго сам

А деца?
ДЕЦА СУ ЖЕЉНА ВАЗДУХА КАО ЈЕДРА

А крв је то часно стопало
Сваког великог корака

Прљава крв је у вама
И улива се у Блатно море

Тече туђим жилама

То крв је ваша крв вечних робова

САБЛАСТ ДОЛАЗИ ДА ЈЕ НА ВАС ПРОЛИВА

ХИМНА ВЕЋИНИ У НАРОДУ

Д... глава глава!

Зврдрави што не знају
Где стражњица им је увек
Где
Глава

Од Мајстора би
И тапацир
И столице за стражњице
И то с' осам ногу

Кучју кућу за Инсекта
Брлог за Стоногу

Што
Ни четири ноге нису довољне
Да одрже тело животиње

TALIA BOREALIS

Талија се свлачила увек и свуда.

Почело је са умореном Саломом (први чин – сценска игра до последњег вела крцата еротиком, највероватније у кореографији Саломине мајке; други чин – трагедија без сумње – јер је Јованова глава завршила на сребрном послужавнику). Трећег чина није било, па ни репризе. Чак да је икако и било могуће поновити сечење главе, тешко да би Иродово срце још једном издржало скидање толиких велова.

Талија је наставила да броди историјом пуним једрима – односно пуним грудима. Ништа мање даровите глумице од Саломе биле су и грчке ауетриде и римске хетере.

Клеопатра није била глумица – али је живела театрално, такође није била ни блудница – али је историја старог века сва прштала од бурности њеног сексуалног живота. (Записи говоре о томе да *felatio* беше њено омиљено оружје у сукобу с потенцијом римских легионара).

Немогуће је набројати све сцене, кулисе, засторе, закутке и преградке где то заводљиво женче није најављивало, истицало и разоткривало своје немале дражи.

У последњих пола века Талија се својом неумереном нагошћу окомила на Париз и зацарила се у малим позориштима која, почев од својих назива „Две грудве“ или „Стидљиви ђаво“, па преко репертоара, акције која се одвија у представама све до реквизита као што су бичеви, мреже и слично, несумњиво указују на рођење новог бастарда коме би понајпре одговарало име „Талио-бордел“.

А што смо ми гори од других?! – већ се гризе и у себи ускликује неки нервозни балкански читалац еуропског карактера. Нисмо, настављам ја. Па зар сте заборавили да је Талија и код нас „Сексплодирала“ пре пар деценија и опет ће, ако буде среће.

И таман кад помислих да Талија не може никада више бити чиста, опијатна као младо вино и недодирљива попут *Aurore Borealis*, догоди се пролеће, Нобелина (студентска културна манифестација, почетком осамдесетих година), догоди се моја поезија реистичког карактера (од *lat. res – rei*) и млади студент и млада студенткиња који ту поезију преточише у кратку сценску игру.

Бдео сам (мало је рећи као отац) над заметком тог пројекта. Идеја да се обуку у црне трикове и црвене патике, а да лица, попут арлекина, обоје пола бело, пола црно – била је њихова. Њихово је било и извођење, на граници пантомиме и гротеске (које је, могу то рећи без лажне скромности као коаутор тог дела) шокирало и зблануло публику (чак и у студентским овирима) свиклу на конвенционалности.

Све остало је било моје: пола флаше вискија које смо наизменично сво троје потезали пре, а нарочито после њиховог наступа; трикови које су носили, боје за позориште које сам купио у већ давно непостојећој радњи у Чика Љубиној улици која је поседовала изглед и мирис музеја и алхемичарске радионице истовремено, чији је власник (истовремено и продавац) већ био очевидно одумро заједно са својим умећем и бојама, још пре своје овоземаљске, физичке смрти.

Моје су биле и руке на његовим, а поготову на њеном лицу и образима, на које сам наносио црну и белу боју четкицом, а поправљао дорађивао, формирао прстима (шта је

савршеније и пријатније од њих?) и попут меке глине од лица правио маску за узвишену богињу.

Моји су били (недуго затим) и ситни дрхтаји неизвесности док сам поред танке панел плоче чувао улаз у просторију где се она пресвлагачила. Наслонивши се на плочу могао сам осетити њено наго тело у покрету облачења костима, могао сам безмало опипати њену аматерску трему која јој је пунила груди кратким уздасима. Ипак, без обзира на све то, у мени је растао осећај опчињености. Постајао сам свестан да се тамо, унутра, дешава суштинска трансформација, да то тело које на себе навлачи црни трико није студенткињино тело, већ тело богиње, тело који најбољи критичари светског театра називају магична коцка, тело у коме се одражавају сва срећа, покоре и чудеса овог света. И већ сам био, као по наговору неке скривене силе, пружио руку да додирнем ту чудесну метаморфозу, ту, још не сасвим обучену и за публику неспремну богињу, која зрачи и опија свим чарима и смисловима већ скоро три хиљаде година, кад се негде доле у сали разлеже громогласни аплауз гледалаца (овога пута у улози апаратчика који тапшу политичару малог формата који свечано отвара Нобелину).

Сајај и зачараност су нестали као мехур од сапунице. Магична коцка се затворила и у свом бездану заувек затрпала тај први заматак љубави који сам тих тренутака почео гајити према богињи и њеном станишту.

Талија се обукла. Спремна, мирна и изазовна, сишла је међу смртнике да још једном побере аплаузе и уздахе.

Било је још љубави, дрхтаја и опијености, али једна од мојих најмистериознијих и најневероватнијих љубави (јер, није се мерити с богињом) остала је од те вечери, па на вјеки вјеков засужњена у магичној коцки.

Прошле су године, деценије, променио се и миленијум, али ја верујем да Талија бар понекад, у највећој тишини, када падну сви застори отвара кутију и ставља моју љубав на свој длан.

Да није тако, срце ми никад не би заиграло, не бих никад више одлазио у њен храм.

Да није тако, до сада бих од туге већ остарио цела три миленијума.

Радомир Виденовић Равид

ТРИ ПЕСМЕ

БЕЗГРОБНИ РОНДО ЗА РТ

Земља је тамна и страшна
Р. Томић
Сликарство је немо песништво,
А песништво нема слика!
Симонидес

И ЖИЋЕ ТИ БИ МРАК И КЛЕТ
НА ТРОНОШЦУ ПРАЗНА ЗДЕЛА
И ПОСТРИГ ЗА ПАТЋУ И ДЕЛА
А ЖИЋЕ ТИ БИ МРАК И КЛЕТ

НА ТРОНОШЦУ ПРАЗНА ЗДЕЛА
ОКО КУЋЕ ПЕЛИН ДРЕН И ГЛОГ
И ЗБРАТЕ АЛЕ НА ТАЈНА ПРЕЛА
А СТИХ ТИ БИТ МОЛИТВА И ЛОГ

И ЗБРАТЕ АЛЕ НА ТАЈНА ПРЕЛА
ПОДРЕЗАШЕ ТИ КРИЛА ЗА ЛЕТ
А МАМЕ ТЕ И УРВИНА И СВЕТ
ЗА НОВИ ЗВУК И ЗВОНА СМЕЛА
(А НОВОСАДСКИ КРУГ КРЕДОМ?!)
НЕ СТИЖЕ ДА ИХ НА КУР РЕДОМ
И ЖЕНЕ ТИ ДОЂОШЕ ГЛАВЕ – О ЈАДЕ
О ПО(ИЗ)РОДЕ О БЕЗГРОБНИ РАДЕ!!!

НА ЉУТУ РАНУ ЉУТУ ПЕСМУ

*Човек се познаје по Песми
Она је његова мера!!!*

Стојан Богдановић

И постоји ПЕСМА која ЧОВЕКА роди!
Она копка, копка и уђе у усијану главу
ЧОВЕКУ који зна да је ослободи –
И принесе себи – ПЕСМИ дајмо славу!

ЗНА СЕ шта је чиста судбина ПЕСМЕ!
ОСТАЈЕ НЕЈАСНО како она зрачи?
Мисао каже шта мора – шта не сме!
Ко у ПЕСМУ падне тај постаје јачи!

Кад МАТЕМАТИЧАР врцне – тад плане
ПЕСМА као азил, као ватра, као дим:
ПЕСМЕ су горке, праве, тужне, слане –
Хрли се у РАТ, убија и враћа се с њим
У дом свој, у ЦРНУ РУПУ, у јазбину –
(ГОСПОДАР ТУ НИШТА НЕ МОЖЕ ДА СПРЕЧИ!)
Ил' се тоне на дно ил' узлеће у висину!
ЉУТА РАНА И ЉУТА ПЕСМА – КО КОГА ЛЕЧИ!?!

СА ТРНОВОМ КРУНОМ НА ГЛАВИ

*Свој пакао има и сами Бог
Име му је жртва за људе
Веру у Бога родиле су патња и немоћ
А не његова Љубав*

Вук Драшковић

И пролази свет и траје мећава ледна
И The Waste Land горком цичом веје!
Подиже се бура и кричи поетика бедна
Дарове нам дарује – јер пепео све је!

И The Waste Land горком цичом веје
И НОЖ и МОЛИТВА и РУСКИ КОНЗУЛ и МЕТА –
А сатрапи и лашци – страشان метеж све је –
И у живом песку само б у н и к а цвета!

И у живом блату само б у н и к а цвета!
У вучје време Вука авантуристички жар –
Носио је смело тмушним странама света –
А одапете стреле устрелише му божји дар!
(Сад на острву Робинсона своје ране лиже!)
И са трновом круном на пресветој глави
Из пепела мудрошћу разбијена јата диже –
ДОК МУ ЗВОНА ЗВОНЕ НЕМА У СЛУ И НА ЈАВИ!!!

БЕЛЕШКА ЗА ЈЕДНО СЕЋАЊЕ

Дани далеки, дани непребројани
трчим за вама, а не знам где сте;
нек нас спомене трешња и багрем рани
Прокупље, Хисар, осамдесет шесте.

Сати, минути, године снене
дао сам свима бројке и слова;
да од вас почне срицање жене
додиром груди, па опет све изнова...

Кроз песму мрава и трептај птица
запиши љубав, крвљу с петлове кресте;
нежност је јуриш, без отступница
за један Хисар осамдесет шесте.

Још мало тела подари, за реку где се мресте
белуци, снови и тајне леворуког дива;
па крени ко некад осамдесет шесте
с Хисара у живот, да нас више бива.

НЕГДЕ НА БАЛКАНУ

Пресвучен у ветар, март се одмотава
пупе младе гране, крећу изворишта;
Негде на Балкану опет лети глава
и све је опет исто, све је опет ништа.

Све је опет исто, све је опет ништа
историју ми смо исписали целу;

Сеобе су наша трајна одредишта,
јауци и сузе, знамења на телу.

А под сводом ума, као са кућишта
нека прхну речи порасле са кровом;
Све је опет исто, све је опет ништа
ми смо они стари ал са причом новом.

Почетом за бескрај... као древна кажа:
Све је опет исто, све је опет ништа;
где су мале лажи, а где паралажа
пробале да буду српска коначишта.

МЕТАМОРФОЗА ПЕСМЕ

Семе је било горко за земљу мога бића
и крв је врела почела да клија,
твоје сам речи просуо због пића
тражећи песму да са мном оргија.

Није било песме, шта би она дала?
покрове за лажи и одбегле риме,
кад нас буде тихо мржња сатирала
да сто лета дамо зарад једне зиме.

Нећу такву трампу, где се увек нема
камен за под главу и шампањ са пеном,
да ми живот буде нанизан од жена
а године без њих обојене тренем.

Понестани тмино са белином млека
што лагано цури из набрекних груди
па постани река дужа од два века
чије зрно песка Васељену буди.

ХАЗАР МАСУД

*Трену у ком дошли и отишли смо
Краја ни почетка видели нисмо;
Никад о томе истину сазнали нисмо:
Одакле дођосмо и куда се запутисмо?*
О. Хајам, РУБАИЈА

Претпоставио сам да ме је слагао кад је рекао да бих му можда могао помоћи око неких азиланата из Афганистана јер сам се недавно отуд вратио, радећи за неке Американце. Жаре је некад био у Пакистану и Ирану војни аташе, познавао је арапски, помало урду и пашту, па га је Служба увек слала у обилазак азиланата са тих подручја. Ипак, мислио сам да ме је пре позвао знајући да сам се учаурио у свој бол, да ми нарочито сад кад ме отац, не пуштајући у кућу, рече да ми се сестра убила, а и да сва наша ратовања као да беху узалудна и проћердана. Да ми, сем до сопствене смрти, више није ни до чега.

„Страле“, лупи ме по колену Жаре, „мораш да се вратиш у живот, знаш и сам да је живот суров и да се ту ништа не може.“

„Да, суров. И ништа се не може.“

„У Службу увек можеш да дођеш. Живот мора да тече даље!“

„Тече он и без мене.“

СТИЖЕМО МЕЋУ ПАВИЉОНЕ.

Закуцасмо на врата. Чују се кораци у папучама, отворише се врата и провири преплануло, познао сам одмах, измучено лице афганског пастира. Само трен се његов

поглед задржа на Жарку, а онда погледа у мене. Пренерази се. Лице је изненада почело да се зари неком чудесном и радосном светлошћу, усне почеше да му подрхтавају, ужурбано дише и почиње, осмехнут, да јеца. И читаво тело му се тресе. Жаре и ја прискочисмо, спустисмо га на кревет, Жаре доноси воду, прскамо га по озареном лицу, али које као да више није од овога света. Он лагано устаје и грли ме. Полако се смири, говори нешто Жарету не скидајући поглед са мене. Препознајем неке речи, Халманд, Паштун, коза, Хазар, Афган, а и Жаре ме сада посматра с неком чудном љубопитљивошћу.

„Страхиња“, говори ми Жаре, збуњен као и ја, „он се Алаху захваљује што те, најзад, види.“

„Мене?! Жаре, знаш да ми није ни до чега, немој, молим те, да ме зајебаваш.“

Жаре га слуша, повремено поглéда у мене, и клима главом.

„Ти си, Страле, како он каже, мелек Алахов, то значи нешто као анђео, којег је Узвишени послао по њега, и он је пресећан што је дошао тај трен.“

Ја Алахов мелек, прекрстих се у неверици. Каква је ово сад будалаштина.

„Алах зна шта ради, каже, нека се ти и крстиш, овде се тако поштује онај на Небу Једини.“

Неки Реза из Кабула, који са Масудом дели собу, приђе нам и чучну да слуша. Каже, дошао је да види Масуда веселог, јер сваки дан и сваку ноћ само плаче, и неће да прича. А сада Масуд плете причу као прави пастир који је у доколици, у пустињском песку, и много прича чуо и много прича смислио: *Знао је, каже. Нико не може да се супротстави великом Фариду, али није претпоставио да ће то велики Фарид схватити као увреду. Није ни сумњао кад му је поручио да ће, побегне ли за њега његова кћи*

Зиба, убити и њега и њу, а побегну ли некуд из Халманда, ма и из Афганистана, преврнути сваки камен, да ће их наћи ма где стигли, и тада побити. Јер таква срамота, да један сироти козар Масуд, без икога свога, и то презрени Хазар, уђе у честити паштунски дом једног Фариде и обешчисти га будаластом проињом кћери му Зибе, не може бити опроштена.

Сваког поштовања достојни Фариде, велики господару и честити човече, говорио је, ја јесам сиромаш, али имам поштовања и за ову кућу и за добре обичаје. Тачно је, тражим Зибу за жену, она ми је срцу прирасла, и биће јој у моме дому ко у џенету, јер такву природу, као што је њена, достојну чистоте небеских мелека он још видео није. Остарели Фарид се само мрштио и гнушао.

Слушај, козару, рекао му је, само то што си под мојим кровом сада те спасава да ти глава не одлети, иначе... А ову бруку што си ми нанео улазећи ми у дом и просећи ми кћи заборавити ти нећу. И сам ћеш пожелети да те нема, макар знао да ћеш у џехенему заувек страдавати.

Његов син разгрну завесу, знао сам да је разговор завршен. И да сам био наиван и несмотрен. Мислећи да га неће то толико разгневити, па било је нас Хазара који смо већ улазили у паштунске куће. Изашао сам, знајући да ми остајања у Чахансуру нема.

Брзо сам продао све козе које сам имао, па и свој убоги дом, и афгане заменио за доларе, да можемо да бежимо. Чим је пао мрак, Зиба је дотрчала до мене, носећи само један завежљај, и ушли смо у комби који сам платио већ раније да нас одвезе што пре из Чахансура. Узалуд сам Амира, чији је комби био, молио да ми не узима толико пара, па и комби је никакав, али он је рекао да нађем другог. Пола пара ми је узео до Торагундаја, јер сам мислио да ће Фарид претпоставити да ћу побећи у Пакистан, где

имам неке рођаке, у Панишуру. А ми смо кренули код Туркмена. Ипак, јадна преплашена Зиба, па као и ја, све смо се освртали иза спорог и климавог комбија, бојећи се да је моћни Фарид већ некако сазнао за план и послао какве момке да нас Алаху пошаљу. Али, онај бешчасни Амир не доведе нас до вароши, већ остави у планини. Ноћ је била хладна, ту ми се Зиба разболе, даље је ишла тешко, и све теже, ја сам носио оба завежљаја. Ишли смо само ноћу, кисли и смрзавали се, склањали се под дрво кад би нас пљусак засуо, крили се у почетку од људи. Али, временом, приметисмо да свуда окол, ноћу, чује се неки притајени жагор, многи су то ишли ноћу. А око неког места, ваљда се зове Небит, неки вешти људи окупише све нас који смо туда тумарали, а ту су били и Афгани, и Иранци, и Пакистанци, па и Туркмени. Покупише нам нешто пара и обећаше да ће нас чамцем превести у Анзали, то је варош у Ирану, али „одмах крај Турске“. Слагали су. Одатле су се поједини пешке враћали, неколицина је на путу већ помрла, један се чак и обесио, Алах милостиви му опростио, али Зиба и ја нисмо одустајали, иако ми је радост ока мога била све немоћнија, нисмо хтели да изгубимо једно друго. Неки добри људи су нам помагали, а неки наплатили, али што пешке, што на коњу или у воловским колима, докопасмо се преко планине и Турске. Зиба се борила са премором, са болешићу, са страхом, са неизвесношћу, али није се предавала. Па чак и ту смо се уплашено освртали у страху да нас Фаридове газије и овде не пронађу. Знали смо да морамо даље, у Турској се не остаје. Мало смо се опоравили, Зиби ми је било боље, једноставно смо путовали аутобусом, никоме нисмо били сумњиви, и стигли у мало место Сид, где су нас упутили још Туркмени, а одатле се може наћи неко да нас превезе на грчко острво.

Па где му је та Зиба? Он је, колико видим, у азилу сасвим сам?

Тад Масуд опет ућута, поглед му се губио у наборима одеће.

Ту, када смо мислили да смо већ спасени, њу ми је убио Онај који свима коначну судбину одређује, чијој руци нико умакао није, па, једном, вала, неће ни моћни Фарид. Јер можда би и Зиба сада овде била уз мене да нам Фарид смрт није наменио као свадбени дар и натерао у бекство. Чамац је био препун а ноћ густа и претећа. Море је поди-вљало, ја сам чврсто грлио Зибу, али чамац се усправио и стропоштао у таласе, ја сам изгубио Зибу, пливао леводесно, дозивао је, олуја је гушила мој глас, набасао сам на преврнут чамац и када је свануло видео да више нема моје Зибе. Она је у Алаховим одајама. Мени је долазило да загрлим проклете оне грчке одваљене хрпаве каменове и да се утопим, али где ћу после, у цехенем, да никад више не срећнем своју Зибу, која је само џенетских ђулистана достојна. То никако не смем учинити.

Сам сам после лако доспео догде, изгубио сам све што сам имао у животу и сем овога не себи и туге у себи ничега више ја немам. Али како ћу даље, више не бринем. Најзад је дошао мој спасилац.

„Какав спасилац?“, упитах Жарка

Каже да сасвим поуздано зна да си ти онај за којег је велики моћни Фарид рекао да ће га наћи ма где у Алаховом џемату био, и да ће га убити. Ти си тај спасилац. Он никад није ни сумњао у Фаридову моћ, а за двадесет-тридесет хиљада долара за њега, који на маку зарађује обилно, лако ће наћи оног ко ће убити сиротог Хазара Масуда и спрати срамоту са паштунског часног дома. А то си ти, јер, каже да и ти њега сигурно познајеш, да те је виђао у Чахансуру, у џипу са обезбеђењем.

Сада сам ја био забезекнут. Овај тужни човек и ја сретали смо се хиљадама километара одавде, и сада смо опет заједно, али у Београду, у азилу за странце. Свет је, заправо, мањи од најмањег села, а случајност је владар света. Да, радио сам у америчком Black Cloudu, обезбеђивали смо неке инжењере телекомуникација, и заиста смо прокрсталили цео Халманд, бивао сам и у том Чахансуру, мада овог човека никада видео нисам.

„Реци му да ја нисам тај, да сам случајно набасао на њега дошавши овде само као твој пријатељ.“ Жарко му преведе.

Масуду чили она радост сусрета са *Алаховим мелеком* који га овде нађе како би га повео са собом. Како би га одвео премилој Зиби. Лице му модри од туге у којој смо га и затекли у азилу, док ме посматра, сад већ са притајеном мржњом, или бар разочарањем. Ћути, вилица му дрхти, и он се у кревету окрену зиду и навуче покривач. Сада му и читаво тело дрхти, а од зида се одбијао тихи болни јецај. Онај Реза из Кабула изађе из собе, видећ да ће све бити по старом, да несрећном Масуду Алах још спаса наменио није.

Милица Миленковић

ПОГАЧА

Осећам.
Тежак су нам логор спремили.
У црно нас рухо завили.
Плачу деца.
Поља пуста.
Жене више не поју песму.
Утихнуле.
Угасле.
Збирају кукурузна зрна.
Биће погаче мање од длана.

СТАРА МАЈКА

Са витког стења Љубовника
једино крст
показује раскршће.

У празнини сећања
у окову рађања и гајења

мајка немо
дочекује и испраћа
аутобусе.

Незнаном путнику
замиришу
зимнице и хлебови
из њених
подераних рукава

на трен се укаже
вера под шамијом
много мирења
Истока и Запада
у вековним темељима
манастира
па све нестане...

Са витког стења Љубовника
једино крст
показује раскршће.

Крај Олтара св. Марка
две (од)узете руке
греју празно крило.

ДЕЦА ЦИГАНА

Њихова је игра
бели асфалт
и шкрипа аутомобила.

Кутија расклопљена
пред поштом,
пекаром и банком.

„Лутко дај неки динар
Бог те благословио“
у авлији богомоље.
Поглед
упрт
у Тебе
у Мене
у опао лист.

Празна шака
испружена
ка Теби
ка Мени
ка Сунцу.

РАСКРШЋЕ ВЕТРОВА

На станици
на раскршћу ветрова
неки човек
чека
време, живот, прилику.

Са спомен-обележја
са неког имена
гули маховину
тражи
корене, ДНК, постање.

Не зна
неки човек
на станици
крај спомен-обележја

пси поново
глођу мртве кости
запишују
Id, Ego, Super Ego,
претке и потомке,

целе ноћи лају
гонећи ветрове.

ОСТРОГ

Длетом Творца земаљских и небеских твари
каменом који давно одбацише зидари
а који постаде глава од угла
уклесана си, голубице са Јордана долетела,

у Острог стени.

Смерношћу те обасјали искушеници
молитвом су те к небу уздигли верници
ал' криком несреће смртникове узнемирена
лествицама остајеш за тло везана

као концем.

Твоје срце изнова заигра
кад га покајник вером и муком целива.
Ваистину се тада миомиром Чудотворца помазују чела!

О, милосрдна, стрпљива, птицо бела!

Помирила си народе, вере и људе,
према Слову Књиге да се збуде:
много векова после Вавилона
у језику Христовом многи ће се сабрати.
Са верницима ћеш се, мила, на небеса вазнети!

ЧЕДНОСТ

Међу речима које наша свест чува на дну ковчега, има једна која се, умотана у свилицу и загнуена у најскривеније порубе и преклопе – не дира, не открива, не изнесе макар каткад као драгуљ, не показује. Сва дирљиво-нежна сећања на чистоту детињства, па и на неку дубинску чистоту бића, или пра-чистоту уопште, можда се скривају управо у тој речи. Изговарали су је посебним тоном, пуним раздраганог, безазленог зачикивања, од којег вас је ипак, изнутра, обливао нејасни стид. *Винче*. Реч као од миља. Чедни назив за онај неприкосновени, *доле*, знак да је чеданце женско. Загонетни израз. Амблем лазаричке невиности. Зашто онда није: *невинче*?! Због латентне *виновности*? Или да се нагласи пра-узорна *финоћа*? („Виног петла навезла Босиљка“, писало је на јастуку где се шепурио певац – „виног“, то јест *финог*.) Као што је *вина* (фина? виновна?) и везиљина кћер, Давина: Дафина, Давинче, Винка, Вине (Винче?). Можда названа и по пра-сећању на нимфу Дафну? Ако се Дафна, бежећи од Аполоновог додира, претворила у лавор, од кога је он сплео себи венац око главе, онда *Wincha*, украсна трака око главе, није далеко од *венчића*, икавски *винчића*, те тако ни од, вољног или не, симболичног или стварног, венчања-винчања (и украјинског: *винчать*).

Када девојче, лепо, чедно, полази у оро, међу завидљив свет склон бацању чини и урока, мати, да нико не види, хитро задигне начас своју сукњу спреда, тобож попљунувши трипут на скупљене прсте десне руке начини покрет

као да захвата одоздо, одакле се девојче појавило на овај свет, а потом приноси прсте ка кћеркином челу. Овај ваздушни печат против урока, као да је праобраз благослова за очување девичанства, до венчања. Учини ли се пак мајци да мора прибећи и упозорењу, замахнуће суровим звуком оштријим од секире: *ако се не вардиш, неки че те рачети, че донесеш у прегљачу!* (Ксрдшкчтпчсшпргч! Ако се не чуваш, неко ће да те „рашчепи“, донећеш у кецељи! Подразумева се: донећеш копиле!) Женски архетип, тегобна слика обрнутог, доњег распећа! Уз срамни епилог: претња сликом копилета у кецељи, као ознаком саме оскрнављене, доње, телесне зоне, жигосање је греха: честита љуљка са чедом носила би се *горе*, на плећима (опет праслика и пандан крсту). Жиг је то који удваја профаност, човеку и иначе иманентну од појаса наниже. Ритуални покрет одизања из некадашње доње чистоте на садашњу горњу (чело), праслика је и саме симболике венчања.

Чином венчања, девичанска чистота, *virgo intacta*, винче, венчић, симболично се одиже из доње у горњу човекову сферу, те се тако и чистоти обезбеђује виша трајност. Освештање Љубављу! Винче, винча – реч је која као да трајно чува доњу чистоту горњег, и горњу чистоту доњег: у доњем чува залог горње чистоте, у горњем – залог доње. Као да и сам корен, чувајући сећање на чистоту доње сфере, одиже ту сферу од профаног ка сакралном (*винч*, *винт*: са значењем вијак, витао, чекрк, вихор; спирала?!). Од оне чистоте из које се роди човек, ка оној Јединој из које ће се родити чак и Син Божји. Залог томе је старозаветна слика мора, које се раздвоји да би пропустило Мојсијев народ и да би се потом поново слило – праобраз новозаветног непорочног зачећа и девичанског рођења. Као и венчања земље и неба, дивинизације земље. Да ли је случајно

у Винчи био подигнут управо храм Ваведења?! Пострадање пак Сина зарад опроштаја првороднога човековог греха, уједно је и пострадање Мајке, зарад искупљења пракривице, вечне кривице раздевичености, жениног осећања виновности због изневереног принципа чедности. Аутентични и непролазни стид жене, ма и матере, пред Непорочном као да је двоструко ублажен. С једне стране, ублажен преименовањем у бол и жал не само за изгубљеном чистотом, већ и за изгубљеним завичајем, рајем. А с друге – својеврсним са-ваведењем. Наиме, под окриљем Оне, која засвагда остаје Неувели Цвет, опстаје у чистоти и винче (анђеоски средњег рода), као женски принцип, *vincenciја*, победница: значење је ту прекодирано у високу сврху – до степена одизања славе плодности, виталности, умножавању живота. Те стога, нека је блажено оно руменило образа, букнуло док смо пазили да не откријемо своју недужну срамотицу, због нечег толико важну. Као што је блажено и оно *винце* у Кани, и оно свилено дно нашег ковчега, одакле нам се и винчанско писмо и винченски култ и култ плодности оглашавају мирисом венчића који не вене: Неувелим Мирисом.

Иван Растегорац

ГОРЕ

Горе мислене и свете
Горе тучне
Горе чарне
Горе – одраз небеса
Горе од усирених облака
Горе над источником
Горе над горама
Горе – олтари на којима спава смрт
Горе као осамљени домови
– оглуве.

ИЗ ГАТКЕ

Крути набори,
мутан наговештај бесмисла

Нема вида, звука, мириса

Гвоздени обручи рђају
Са кромпиришта стижу људи-цакови

Само још из тетрапака
лије се горка белина

Из мрестилишта ваде
исхлапеле људе
устију рибљих, сувих
без жишке у очима

Честице гара падају
са исплаженог језика

Из гатке се
крај ужета
помаља

ВЕЗ

Вез греје као звезда,
светли као сунце

Црн конач – туга,
Црвен – немир

Линију љубави
игла води

Црн конач пише судбину,
излази на бели дан

Боје се раздају
као нијансе мисли

Најдубљи је
корен бола

ТРЕНУТАК НЕВИНОСТИ

Дуго удисање дивљине и беспућа било је више него довољно да нас коначно одвоји од света и од нормалног људског живота, да нас учини неспојивим са самима собом. Одавно је већ нестао смисао за топлину обичног људског разговора; чак је и осећај за простор, за растојање некуда ишчилио. Неосетљиви за дах ретких крхких бића, која су се још могла сусрести на тој нама досуђеној планети, ћутке смо постртали по блату или кроз сметове, пузали, провлачили се кроз шибље, палили скривене љуте ватрице чији је дим штисао очи, налазили, на брзину, свакојака легала, пушили крцу или се пружали по трави, испод дрвећа, после мршавих оброка којима нико није знао наћи имена.

Тога дана, у пролеће, на падини неког брда, наишао сам на неочекивано стабло трешње чије су се гране, пуне плода, дубоко и смерно клањале преда мном. Био сам измакао испред својих сапутника и, извесно време, случајно, остао сам. Ненадани проналазак није подстакao у мени ништа више од тупог сазнања да су надомак руке, скривене лишћем, црвене бобице које могу послужити као храна. Каква срећа набасати на њих усред пустоши занемарене и осиромашене природе! У сваком случају, тада нисам био свестан значаја свог, чинило се доста скромног открића.

Прешао сам на ствар без икаквог увода, онако како козе скрену са пута када запазе какав грм. Али, тек што сам слабим, утрнулним зубима сажвакао прве трешње, испљунувши коштице тако да су језик и непца направили звук *пл*, тек што је месо првих плодова, као натопљено крвљу, додирнуло и натопило органе, пренула су се изненада и прорадила жестоко сва чула, читав један мракoм скривени

телесни свет. По целом организму, намах, разлила се нека јарка боја. Чинило ми се да је то била црвена боја, у те дане боја живота и боја смрти. Осећај је био чудан – недоживљен али и познат однекуда. Као када би отрцан, проређен пелц или бунду походила, навукла на себе, нова млада животиња, када би крзно оживело, постало опет густо, топло и сјајно и када би га, у другој његовој младости, накострешио какав благи поветарац.

Заборављао сам постепено да су трешње које једем храна и примао сам њихов тајанствени исцелитељски сок као преко потребну трансфузију.

На челу сам осетио клиндерски чуперак и, са сваким новим плодом, озаравајуће, враћао се својој искони. Можда сам двадесетак година пре тога, у детињству, знао баш то дрво и, тако рећи не силазећи са њега, сладио се кришом његовим сјајним, меснатим минђушама. Сматрао сам га својим, иако сам био у дечачкој крађи. Чинило се, чак, да сам већ некада радио дословно ово исто, правио до танчина истоветне покрете телом и удовима. У ствари, истина је била једино то да сам, као малишан, на некој врло, врло сличној трешњи, а оне се наоко мало разликују међу собом, први пут осетио карактеристичну свежину црвених бобица, свежину која целива усне и у тело улива дозу живости, размахнутости и постојаности.

Између тог замагљеног тренутка у прошлости и овог сада, чинило се, заправо, да нестаје застор времена. Помирио сам се са немоћи да размишљам и о само неколико непосредно протеклих часова. Најближи од њих, већ, био је налик облаку паре која гуши. Читав један недефинисани, пусти период, са сталним присуством море и смрти, прескочио сам некакао насилно, допустивши да ме заплусне вал, миље ране младости. Не знам да ли да то назовем срећом, реч у коју одувек сумњам, али тек тада приметιο сам да сам, у ствари, био изгубио наду.

Наду – у шта?

У тим тренуцима, под пресијом чувствености, није ни требало очекивати одговор. Данас га знам. Удишући дуго дивљину и беспуће, толико сам се био отуђио од себе самога да сам напустио сваку добру мисао, презрео наду, рачунајући да је губим у нешто споља, у људе или у ред ствари, а губећи је, заправо, у своја чула, у своју везаност за земљу, за природу. У своју моћ поистовећивања са њима.

Сада, под том благословеном воћком, било је друкчије. Осећао сам то дрво, његове плодове, небо над њим, сваки бусен траве и лист као нешто своје или као да сам ја неко њихов. Обузео ме је мир. Лебдење. Тихо, са неком опрезношћу, са страхопоштовањем и са достојанством, који су надвладали јадан изглед, и неугледну одећу какву сам носио – жвакао сам. Опипавао сам стабло обавијено глатком, сјајном кором, која је подсећала на некакве лакиране увијаче за ноге. Очи су ми трептале заједно са трептањем лишћа, а гранчице око мог чела правиле су нешто слично венцу. Јато чворака слетело је на трешњу и запосело највише гране. Рука се несвесно дизала према капи не би ли додирнула перје птица. Дечака су, по некадашњем обичају, после слатке закуске, очекивали игра и лутање по пољу.

Трешње су имале укус детињства, не знам са чим другим да га упоредим. Можда их, заиста, годинама пре тога уопште нисам ни јео, а ако и јесам, мора да сам то чинио механички, несвесно. Биле су, чинило ми се, као неке слатке драге зажарене очи, које вас гутају. Влажне, поспане и омамљујуће. Попут воћа које превире. Различите међу собом, све нове и нове, у паровима или по неколико, у китицама, као у некој срећној заједници.

Задремао сам и могло се испоставити да сам све то само сањао.

Поветарац је одлазио доле, негде у јаругу испод трешње. Мислио сам да се намерно провлачи кроз најгушће шибље и леску да би их благо повио и изазвао шум или са намером да се о њих једноставно очеше. Ускоро оданде, слева и здесна, без реда, налик повицима хајкача, почели су да допиру до мене гласови мојих другова. Довикивање, крцкање сувих гранчица, шуштање траве и лиснатог грања доносили су све ближе њихове троме кораке, здружене у одломке некакавог неvezаног разговора.

Свакако, разбудило сам се. Да ли је заиста све било само у сну?! Схватио сам одмах: долазили су да ме, можда неповратно, отргну од ужитака мојих прапочетака, од мене самога. Изнова нанос времена, магла и отупелост и стално присуство смрти. Опет пуноћу чула трампити за неки олако задати завет. Стари мамурлук, «кисело» расположење као после дугог неудобног спавања, вратили су се. Стајао сам пред трешњевим стаблом још једном као обичан пролазник, странац. Био сам поново у стању, извежбаним оком, да између дрвећа разазнам беласање првих кућа неког опустелог села које се шћућурило на падини изнад мене. Трбух, та склупчана притајена животиња која лучи отров, није часио часа да се огласи. Промрмљао сам реч *глад* неколико пута себи у браду и одлучио да позовем своје сапутнике. И да нисам, да нисам викнуо ка њима, неко би већ забасао овуда.

Стигли су дашћући, прогунђавши неку обичну реч, и када су угледали трешњу, била им је, као и мени, прва мисао – навали! Јели су брзо, не стижући увек да избаце коштице, и убрзо ме окружи мљацкање језиком и крцкање коштица под зубима. Било их је превише да би их могле задовољити доње гране. Одложили су оружје, неки су га наслонили уз само стабло, и ускоро је читава крошња, до најтањих грана, била начичкана људима.

Димитрије Николајевић

ТЕЛЕФОНСКИ ИМЕНИК

Све чешће у именику бришем бројеве
Пријатеља које је време уклонило са стазе,
Да не сметају онима што туда пролазе
И своје године носе као брошеве.

Спала књига на два слова, више не треба,
Такорећи, али је ипак не бацам у смеће,
Већ чувам за успомену на оно пролеће
Још за давних дана отишло пут глувог неба.

Понекад окренем својега врсника број,
Не би ли чуо да га нисам заборавио,
И спустим слушалицу, глас вазда ми мио
Никада чути нећу, а других је безброј!

Ни мени се нико поодавно не јавља,
Телефон ми једино за не дај боже служи.
Дакле, ништа ново, земља и даље кружи,
Смене раде, свет се мења и обнавља.

Да је друкчије, не би ваљало. У глобалу,
Све је како треба и на месту своме,
Чак и онда када се ствари сударе и сломе
И са једне прискочи на другу обалу.

НЕДОСТАТАН У СУВИШКУ

Ништа ме више не може изненадити
ни обрадовати јер сам се осведочио
да свако лице има и своје наличје.
Све ми се чини да се живот скрива
иза кривих огледала које лако
истура испред себе да се одбрани
од силних новотарија и нас
што се упрежемо у њихове амове.

Боже, како се променио свет овај
откако су дошла нека друга времена!
Она су све на пречац преокренула
да се ни сами више не препознајемо,
иако смо невољни да им будемо по мери,
али не можемо бити ко што смо били
и колико више избегавамо промене,
утолико дубље западамо у те замке.

Тако, ни сам себи нисам по вољи
често недостатан и јоште чешће
своме жићу на раскршћу у сувишку.
Никако једно с другим да помирим
и место на ком сам не држи ме,
а уколико друго и пронађем, убрзо
вратићу се на старо што се
и само у међувремену променило.

УБИЋЕ МЕ САМОСТ ОВА

Убиће ме тескобна самоћа
Чији обруч ко менгелама стеже.
Срећан који не зна каква је то злоћа
Што се јеком тишине сва разлеже

До у бескрај. Још кап по кап на теме
Попут мањева жестоко удара.
Од тог добовања излуди и време,
А камоли човек кога обара

Без оружја, ударца и било чег
Што оставља траг. Не вреди побећи
У метеж и врву јер те узела свег;
С њом се устаје и с њом мора лећи.

Убиће ме ова тескобна самоћа
Која тежином облачја притиска.
С њом су у колу слепило и глувоћа,
А ја споменик скамењеног вриска.

ТРЕПТАЈ

Од извесног дела пута њих двојица су покушавали да иду загрљени. Онај ко би их видео с леђа закључио би да се споводе, јер су, мора бити, поднапити, па придржавају један другога. Али, нико их није могао видети; никога на сеоском путу, осим њих двојице, није било, можда и зато што се ближио сутон. У касно поподне, све, не само на селу, већ и у граду, чак и у природи, изненадно опустило. Учини се да на путевима нема живог бића, а време као да не тече. Уосталом, око овог прашног пута није било кућа. Пут је био узан, ширине једних сељачких кола, двоје тешко да би се мимоишла без застајкивања, или посебно уложеног напора. Куће су биле подаље, њима двојици здесна, урезане у брдо, те је изгледало да овај пут води не у село, већ у њиве, или, можда, на гробље, изван села (јер су се у даљини, с лева, виделе крстаче, на врху обронка, преко пролоке). Мора да је постојао још један, главни, а овај пут је, очито, споредан. Уосталом, с леве стране пута зевала је велика каменита пролока, док су се куће, здесна, чичкале у брду. Шљивацима, ливадама и јабучарима засејано и плетарима ограђено брдо говорило је да су се од кућа, на врху, доле, до пута, рашириле постраните дворишне косине. До кућа си морао да се попнеш.

Изблиза се видело боље – да су војници. Били су гологлави, али су се за њима складно вијали пешеви сивих шињела. Капе су, мора бити, заденули за каиш, или стрпали у џепове, да би им се боље виделе црнпурасте ђубе – опште је познато да је ношење капа у свакој војсци намет, а скидање капе приушћење какве-такве слободе. Видело се

да један нема ногу, десну, зато се, загрљајем, наслањао на свог друга. Њихов загрљај није могао потрајати јер је, и поред помоћи штাকে, безноги војник морао безмало да скакуће, како би одржао корак. Ипак, до раскрснице, преко чијег пута их је чекала дворишна ограда, дошли су загрљени. Кад се раздвојише, рукав шињела онога са обе ноге спаде, празан, опустивши се као бескорисна, нагло надувена, и још ненадније спласнула, крпа. Тек сад се видело да он нема десну руку, те да није имао чиме ни загрлити свог друга. Један је корачао за другог, а други грлио за првог.

– Нисмо успели – рече онај без руке.

– Тешко је кљакавима и бангавима да иду загрљени и певају. То је могло некад – рече једноноги војник. – Сад, ја за тебе морам да грлим, а ти за мене да корачаш, брале.

– Тако испаде – сложи се једноруки.

– Али, ако не служе ноге и руке, грла нас, ваљда, још служе.

– Лудо је то што радимо – рече једноруки. – Што је било не враћа се. Треп, и готово. Њих две, до сада, мора и децу да имају.

– С ким децу? Па сви смо у рат отишли.

– Их, с ким! Женско је то, ђавола ће наћи. Остало је шкарта, за семе, ваљда знаш.

– То јесте.

– А онда, ми каснимо, с лечења. Здравии већ подлазили кућама. Па и да се нису поудале, зар ће нас, богаље, да гледају?

– Рашчистићемо то – рече мрачно једноноги. – Рашчистићемо, па квит! Нису једине.

– Ти си код Зорице и у собу, кришом, улазио. А ја код ове моје нисам смео...

Али једноноги је ћутао.

Иза ограде, на растојању од двадесетак метара белила се, кроз падајући сутон, кућица. Од ње је, очито, навише, започињало село, кад му приђеш са ове, споредне, стране. А ако гледаш одозго, то је кућа последња на реду. Њих двојица, као по команди, сложено запеваше, на самој капији иза које је ћутало велико двориште са омањом шталом, и заграђеним простором за свиње и овце, а изнад којих се, сад већ јасније, видела приземна сељачка кућа, блатара, недовољно окречена да, у потпуности, белином, скрије црна блатњава места из којих су штрчале потрулиле греде.

*Три ливаде, три ливаде, нигде лада нема
само једна, само једна ружа калемљена.
Ту је ружу, ту је ружу Миле калемлио,
калемлио, калемлио кад је војник био.*

Из куће се, на прозору, указа кудрава дечја глава. Богаљи су певали складно, као да су увежбани. Орили су се пуни, једри, младићки гласови, који као да нису припадали овим изможденим телима; праведно би било да припадају лепотанима за којима лудују девојке. Ови гласови могли су да прену и покрену свачије, а посебно женско срце, обећањем могуће среће, позивом да се негде, тамо, или овде, живот проведе у заједништву које нам на земљи често измакне.

*И под ружом, и под ружом, заспала девојка.
Ја је будим, ја је будим медна уста љубим.
Устај, рано, устај, рано, свануло је давно,
устај, срце, устај, срце, грануло је сунце...*

И тек кад се на вратима куће појави старија жена која је за руку водила оног истог дечака који се малочас појавио на прозору, постаде јасно колико су речи ове песме прома-

шале: нигде јутра, нигде сунца, нигде уснуле девојке – у сусрет им је долазила баба са мусавим унуком који је гризао комад проје премазане, очито, пекмезом, јер је пекмез био размазан и по његовим образима. Дечак није могао имати више од седам-осам година.

– То је Милан – рече тихо једноноги. – А кад смо у рат одлазили био је беба. Биће кракат, на стрица. Штета што га није упамтио.

– Штета – рече, још тише, једноруки. – Стриц му је јунак био. Свакоме би шаку, у натезању, за столом, оборио. И официри су га поштовали. Али, против метка не можеш.

– Курва је метак – рече једноноги. – И још арбанашки.

– Ни овде није било слатко. Окупација. А знаш и сам, без мајке је растао.

– Са сестрама.

– Сестара нигде на видику. Позвали смо песмом бабу.

– Изем ти срећу – рече једноноги и плуну у страну.

Старица и дечак им приђоше. Старица их испрва није препознала, па руком надкри очи, као да гледа под сунчевим светлом, иако је сутонило. Препознавши их, плесну рукама.

– Могла сам и по песми да вас препознам! Али... давно се није чула, одвикли смо се.

Војници су били задовољни што овде памте њихово певање.

Једноноги војник поглади дечака по глави:

– А што су се теби очи тако заводениле? Просто вампирају. Да ниси, момче, плакао?

– Не питај – живну старица. – Никако да га одговорим. Вежба да не трепће. Узела их мода – вежба цело село. И дечаци и девојчице. Колико ко може да издржи, а да не трепне.

– Трепнеш, и све се промени – рече, гордо и важно, дечак.
– Ето, у томе је јадац. Ти то, нано, не разумеш.

Војници се засмејаше, као да су разумели дечакове речи.

– Како је чика Јова – запита једноноги.

– Богу хвала – рече старица. – Задржао се у послу, на њиви.

Она поћута, па додаде:

– Мучимо се, ето, за дете, откако му је мајка на порођају... Па, знате и сами, од пре рата. Станица је кршна жена била, али, да родиш у четрдесет петој, није лако. А желели су сина, и она и Јова. И ето, дете, Богу хвала, претече... Богу хвала, и ви претекосте. Питали смо за вас двојицу, сваки боговетни дан. Веле, остали на лечењу, само што не дођу. И ето. Ето, Богу хвала.

– А где су Зорица и Миланка? – запита једноруки.

Старица, која се дотад осмехивала, нагло се уозбиљи. Тек сад се видело да нема све одговоре, јер је почела да трза дечакову руку, као да је непослушан, иако је он стајао мирно, као и досад, и јео пекмез.

– Тамо – изненадно ослободивши руку, показа дечак према другој страни каменолома, где су се, на рубу косине, виделе бројне крстаче. – Њих две су Швабе... – покуша да настави причу, али старица му, брзо, руком запуши уста. Беше то скоро ударац, јак, преко губице.

– Обриши се – рече старица. – Толики дечко, а увек бркљав. Прави замазанко.

Дечак схвати да треба да заћути, па опет загризе проју с пекмезом.

Тишина их је оковала, нико да се помакне.

– А где су вама двојици рука и нога – брзо запита дечак, плашећи се да ће га старица опет шљепнути преко уста, зачкиљивши лукаво у придошлице.

– И оне су тамо – начини полуокрет главом једноруки.

– Само мало даље. У Маћедонији.
– Можда ће опет да израсту – рече дечак. Гледао је у патр-
љке и трудио се да не трепне.
Њих двојица кретоше, ћутке, узбрдо, према сеоским
кућама на узвишици. Дечак их је пратио погледом, и не
приметивши да је баба пустила његову руку и кренула
према каменолому, с доње стране пута. Затим крете за ста-
рицом која је управо силазила у сутон, доле, узаном стазом
према каменитој урвини. Тамо је, на равном камену, испод
пута, седео неки човек. По пригушеном јецају, који је тог
човека, каткад, спопадао, нарочито од како његових сес-
тара више није било с њима, дечак одмах препознаде оца.
Погнуо главу међу колена, отац је рукама стезао шајкачу
на темену, као да је цеди. Старица му приђе и загрли га.
Дечак схвати да је отац, можда, све време слушао разговор
вођен ту, недалеко, пред капијом.
Пре него ће сићи код оца и бабе, он опет погледа горе, у
сутон, који је гутао две згурене прилике како, гегајући се,
нестају за првом кривином. Учини му се: ако не трепне,
неће успети да оду.

ИЗ КРАГУЈЕВЦА ЗА ОБРЕЖ ПРЕКО БРЗАНА И ЈАГОДИНЕ

Кренусмо, кад се прозори следише,
пут Поморавља. Хладан ваздух, зора.
Намрштен возач. Прашњаво седиште,
штипа промаја и дим из мотора.
До Баточине – нас троје путника –
наставници пут путују до школе.
Брзан, Багрдан – другачија слика:
гужва сељана – дах гумна и смоле.
Станица поред бандере и јарка:
„До Јагодину, синко, пошто карта?”
Нас осамдесет – ђаци, старци, жене...
Јагодина: сви изађу, сем мене.
Изровани пут, точкови труцкају,
поспан, кроз стакло, гледам: њиве, куће,
школа за школом, деца се јурцају...
У Трешњевици ненадано уђе,
на дотрајало седиште већ седа –
кестенокоса, сањарскога лица,
танкога струка, бисерног погледа:
Прозрела ме је та учитељица.
Дечицу учи у оближњем селу –
овим превозом не полази често;
осмехом крије ћутњу невеселу.
Старо седиште с њом постаје престо.

* * *

Набрекло небо, Морава све тиша,
два пецароша задњи мамац каче.
Јесењи ветар, влажан – сад ће киша –
тера на журбу птице и шетаче.
Река се вија ко на ветру лента.
Да ли рибари упецаше ишта?
Крај њих сив чамац, попут орнамента;
около шуме и кукурузишта.

Спремајућ њиву за ново орање,
димући поглед к небеском товару,
ратари пале шибље, шаш и грање.

Прва кап кише пљусну у Мораву.
Друга на чело. Пут блатњав и узак...
Ватру већ тули немилосни пљусак.

МОРАВА

Западна с Јужном овде се ортачи;
Велика штедро мутну воду пије;
трептав ход сенки с површине зрачи.
Овде се крије аорта Србије.

Протиче вода, сећа ли се збега
с Косова, Дрине, Захумља, Крајине;
скока Пријезде са сталаћког брега;
зулума, коца и крви рајине?

Да л јој је Ибар пренео зов који
посла Ситница са Газиместана.
Да л у Ситници и даље постоји
коб Неродимке од предтурских дана?

Шта нам Морава мутном водом крије,
пливајући кроз веру и неверу,
повратним правцем српске историје –
према истоку и према северу?

На позив за гостовање у овом броју БДЕЊА одазвали су се: Димитрије Николајевић, главни и одговорни уредник, Владимир Јагличић, заменик главног и одговорног уредника и Ненад Милосављевић, оперативни уредник крагујевачког ЛИПАРА.

УРЕДНИШТВО

Атанас Вангелов

НЕОДРЕЂЕНЕ ЛИЧНЕ ЗАМЕНИЦЕ

Изведенице од КО, НЕКО, СВАКО, НИКО (неодређене личне заменице) имају исте формалне особине као и основна заменица: (...). За њихову употребу карактеристично је да чешће врше атрибутску службу него: КО: НЕКИ човек, НЕКА жена, НЕКО дете.

Из Граматике Б. Конеског, 340.

НЕКИ човек није и НИКО, мада СВАКО може да постане НЕКО или НИКО. Требало би да НИКО не постане НЕКО ако је – НИКО. Међутим, НИКО ко је некако постао НЕКО више не пристаје на – НИКО, односно СВАКО сада брани своје НЕКО.

Ко је НИКО? Ко је СВАКО? Ко је НЕКО? Очигледно, и у овим случајевима ради се о атрибутима. Они се суштински везују на такав начин да долази до потпуног прожимања. Чак до преображаја суштине у атрибут. На неки чудан, али сигуран начин, суштина ишчезава. Присутна је само њена одсутност. Наизглед невина и забавна игра, но страховито раширена у животу. До доигравања. Кад се игра доигра, наступа извесно смиривање. До нове појаве живота који се, међутим, на неки природни начин усмерава ка свом – атрибуту. И тако отпочетка: игра што следи је тај почетак.

Из Граматике живота
Пошто дело није објављено, нема странице.

ЛИЦА

ГОСПОД..... НИКО, НЕКО И СВАКО
ЋАВО..... НЕКО БЕЗ СВАКОГ И НИКОГ
БЛЕДИ АНЂЕО..... ВОЛИ РУМЕНИЛО
ЦРВЕНИ АНЂЕО..... ВОЛИ ЖУТИЛО
ЖУТИ АНЂЕО..... ВОЛИ ЗЕЛЕНИЛО
ЗЕЛЕНИ АНЂЕО..... ВОЛИ ПЛАВЕТНИЛО
ПЛАВИ АНЂЕО..... ВОЛИ ЦРНИЛО
ЦРНИ АНЂЕО..... ВОЛИ БЛЕДИЛО
АДАМ..... ДОПАШЋЕ МУ СЕ ДА БУДЕ НЕКО
ЕВА..... ТВОРАЦ НЕКОГА
ЦЕПЛЕНКО..... БЕЗ АТРИБУТА

ВРЕМЕ: Оно које може да буде прошло, будуће и садашње. Времена не треба мешати.

МЕСТО: Познато, непознато или ПРЕПОЗНАТО. И места, такође, не треба мешати.

На сцени је приказан Господов кабинет. Позадина је неосветљена. Осветљава се према потреби: док траје игра коју посматрају Господ и Ћаво. Поред Господа и Ћавола, на сцени су и Бледи и Црни анђео. Они су укочени. Почињу да се крећу док разговарају. Чим заврше своје реплике, поново постају укочени при последње изговореној речи:

БЛЕДИ АНЂЕО: Да га уведем сад, Милостиви?

ГОСПОД: (Размишља)

ЂАВО: (Прилази, шапуће му нешто)

ГОСПОД: (Још мало ћути. Одједном плане) Слушај ти ђаволски секретару! Нисам те овде поставио да ми солиш памет, него да гледаш како се боговски господари, а не по твоме – ђаволски! Да гледаш, да слушаш, да трпиш и да испуњаваш наређења.

ЦРНИ АНЂЕО: Беспоговорно да испуњаваш.

БЛЕДИ АНЂЕО: Беспоговорно и стопроцентно!

ЂАВО: Извините Господе милостиви, али ако се тако понашам, осрамотићу се пред рајским службеницима.

ГОСПОД: Какви бре рајски службеници, ђаволе?

ЦРНИ АНЂЕО: Је л' ово револуционарна организација, молим вас?

ГОСПОД: Или, не дај боже, реакционарна.

БЕЛИ АНЂЕО: Јасно да се одговори! Конкретно изјашњавање, молим.

ЂАВО: Не драги Господе, ово није револуционарна, а још мање реакционарна организација. Јасно је да је ово небеско царство.

ГОСПОД: Па кад је царство небеско, зашто, бре, ђаволски секретару, убацујеш службенике у кротко Божје стадо... јој, јој, јој,... чекај да мало завирим у твоју морално-политичку подобност.

(Знак Црном анђелу да приђе)

ЂАВО: Господе милостиви, опростите што сам грешио! Нисам се још увек ослободио своје ђаволске прошлости.

ГОСПОД: (Знак Црном анђелу да се повуче) Напунио си гаће, а?! (Кратка пауза. Милује га) Слушај, чедо нечастиво, дођи деда Господу. Није лепо, чедо, да трчиш испред Господа као нека авангарда јер је то, мили, лидерство.

Јеси л' видео ти, мили, да је доле на Земљи, неко нижи сео на место вишега. Јеси ли видео, хајде реци деди!

ЂАВО: Боже сачувај, Господе милостиви, доле нико није будала да прави политичке испаде такве природе!

ГОСПОД: Ето-о-ооо, а шта си видео, чедо дедино? Шапни деда Господу, јер деда није ни видео ни чуо.

ЂАВО: Све је у реду и сређено, Богу савим подеђено: нај-пре један, затим други, па трећи, кад му дође ред, и све тако док не дође време да ступи у нашу службу.

ГОСПОД: Ето, видиш ли, чедо дедино, Како су и они Божји људи!

ЂАВО: А што псују, Господе, што кажу да си отров за народ! То не примећујеш? Гледаш им кроз прсте.

(Господ гура ђавола од себе, а анђели га окружују, Црни анђео му откључава лисице, савим по страни, и не спречавајући анђеле).

ГОСПОД: Ала си ти неки глуп ђаво! Псују ме. Сматрао сам те, бре, за паметнијег због мука које си ми задавао док ти не дадох рајску власт, а ти бре остаде прави буздован. Нимало се ти у рајски управни систем не разумеш.

ЂАВО: А ви ме подучите, Господе милостиви, у пракси!

ГОСПОД: Нема фајде од науке са екс катедре, ђаволче дедино!

БЛЕДИ АНЂЕО: Треба сами да схватите.

ЦРНИ АНЂЕО: Самостално. Самостално и независно да спознате истину.

ГОСПОД: Самостално, а да се кроз демократски дијалог гради заједнички став, иначе оде догма и усрасмо мотку.

ЂАВО: Боже сачувај! Не дам се упецати ја, Господе, на ту демократску удицу. И свети Петар је водио демократски дијалог, а ено види га сад трља главу у непосредној производњи. Рајској, али, ипак, непосредној!...

ЦРНИ АНЂЕО: Имате храбрости да алудирате!

БЛЕДИ АНЂЕО: Чак и окривљујете...

ЂАВО: А – ааа, не! Никако. Опростићете ми Господе, али то са демократским дијалогом никако не бива! А ако хоћете онако, у III лицу множине и са неодређеним придевским и именичким неличним заменицама, е, тако већ може.

ГОСПОД: (Изненађен опет плане)

Какве именичке и придевске заменице ђаволу, кад сам ја тај који треба да пали и жари у рајској стварности?!

БЛЕДИ АНЂЕО: Господе, овај нешто спрема, издаде се.

ЦРНИ АНЂЕО: Мени, Господе, ово мирише на рајску контрареволуцију.

ГОСПОД: Придевске и именичке заменице! Можда ми је, никоговић, већ нашао наследника.

(Вуче га за рошчиће, ђаво на коленима окружен анђелима)

ЂАВО: Опростите ми, Господе! Много сам грешан и зато стално брљам!

ГОСПОД: Грешан си, него шта! Брљаш, него како!

БЛЕДИ АНЂЕО: То има и политичку тежину, Господе.

ЦРНИ АНЂЕО: Баш тако, његова брљотина има политичку тежину!

ЂАВО: (Игнорише анђеле. Господу):

По Божјој правди, нисте ме разумели...

ГОСПОД: Каква бре Божја правда, црна ђаволчино, кад је лично драги Господ пред тобом? Ето ти сад! Будалетина си ти! Да ниси марксизам студирао?...

Дај овамо, анђеле, уверење о положеним испитима господина ђаволчића.

ЦРНИ АНЂЕО: Одмах, Милостиви!

ГОСПОД: А – аа – аа, тако дакле. Божје паре на курве!

БЛЕДИ АНЂЕО: Подземље! Тајни револуционарни противрајски кружоци!

ГОСПОД: Илегала! Тамо си и научио, протуво једна, да Господ не разуме! Хајде да једном претресемо и то питање!

БЛЕДИ АНЂЕО: Да га претресемо и да га сасвим рашчистимо, Милостиви!

ЂАВО: Нисам то хтео, Милостиви, лоше сам се изразио!

(Долази Црни анђео са уверењем)

ЦРНИ АНЂЕО: Ево га, Господе, ево га! Све је ту, црно на бело!

ГОСПОД: Не треба, лоше се изразио! Употребићемо га други пут!

ЦРНИ АНЂЕО: Како Ви кажете, Милостиви.

(Поново се повлачи ка дубини сцене)

ГОСПОД: Да чујемо сада? Изрази се...

ЂАВО: О придевским и именичким заменицама?

ГОСПОД: Тврдоглавог ли ђавола! Опет он о придевским заменицама.

БЛЕДИ АНЂЕО: И овај ће морати да да оставку из здравствених разлога, Милостиви.

ГОСПОД: Ништа од њега. Готово!... Он ће Господу да одређује заменице!

БЛЕДИ АНЂЕО: Е, хајде баш да видимо како се одређују!

(Кратка пауза. Ђаво је користи и брзо, да не би био прекинут):

Кад се на пример, каже: има НЕКИХ који се не залажу за остваривање донешених одлука! Има НЕКЕ господе која се насамо закључава са НЕКИМ госпођама иако смо заједнички закључили... НЕКИХ што не ступају у отворену борбу против слабости, јер што су слабости веће, постају осиионији, тј. надрљао си. НЕКИХ који се не залажу да реше НЕКЕ појаве, јер су то баш НЕКЕ, а не НИКАКВЕ појаве.

ГОСПОД: Тако чедо, тако дедино!

БЛЕДИ АНЂЕО: Да и ми данас обавимо НЕКИ посао.

(Из дубине сцене дотрчава Црни анђео)

ЦРНИ АНЂЕО: Зацртај, Милостиви, рајски обележи!

ГОСПОД: Пусту га, анђеле, биће као што је Господ рекао.

ЂАВО: ...НЕКЕ појаве разрађеног јавашлука. Довољне самовоље. Саботирање недељама. Тековине борбе за очување остварених тековина. НЕКЕ појаве национализма, елитизма, републиканизма...

БЛЕДИ АНЂЕО: Родбинизма и незамеризма.

ЂАВО: Појаве какостедруговизма!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: И јасесложизма!

ЦРНИ АНЂЕО: ...са вашим још не реченим мислизмом...

ГОСПОД: И чега још?

ЂАВО: Апсолутног многоизма, Молостиви! Страшно развијеног, плуралистичког многоизма! Ни Бог милостиви не би могао све да запамти.

ГОСПОД: И све то што кажеш је употреба придевских и именичких заменица?

ЂАВО: То не кажем ја него граматичари.

ГОСПОД: Који су сад па ти?

ЂАВО: НИКО и НИШТА, Милостиви! Именичке неличне и неодређене придевске заменице. Не разбијајте ради њих своју узвишену главу!

ГОСПОД: Али како постоје кад су НИКО и НИШТА?

ЂАВО: Е-еее, ако кажем, опет ћете рећи да солим памет деда Господу. Најбоље је да ћутим.

ГОСПОД: Море, заиста си велики ђаво, секретарчићу дедин (милује га). Хајде кажи деда Господу, и све ће ти бити опроштено.

(У том тренутку из позадине истрчава Жути анђео видно узбуђен, задихан и престрављен, жут као лимун од страха).

ЖУТИ АНЂЕО: Опростите, Господе узвишени, што вам одузимам Божје време, али Цепленку је позлило. У критичном је стању.

ГОСПОД: Ком Цепленку?

ЂАВО: Оном из Пирота, Господе драги.

БЛЕДИ АНЂЕО: Оном што сте му дали два заната, кад сте га слали на земљу.

ЦРНИ АНЂЕО: Да, да буде кројач и писац.

ГОСПОД: (За себе) Ко ме јебе кад од Пироћанца хоћу да направим писца? Да те Бог сачува Господње грешке!

ЖУТИ АНЂЕО: Не знам, Узвишени, ко вас јебе! – То су Ваше ствари.

ГОСПОД: А ко тебе шта пита, анђелче дедино? Зачепи анђеоску њушкицу и кажи деди шта је и како написао тај пиротски писац.

ЖУТИ АНЂЕО: Али како онда да кажем, Молостиви, ако зачепим анђеоску њушкицу?

ГОСПОД: За прво ће ти бити зачепљена, а за друго отворена. Хајде, јер деда има много посла.

ЖУТИ АНЂЕО: Али ако се опет наљутите?

ГОСПОД: Хајде, ти то не можеш знати. То су Божја посла.

ЖУТИ АНЂЕО: Тај Цепленко из Пирота пише о царевима и царицама.

БЛЕДИ АНЂЕО: Али и о аждајама и змајевима, вампирима и ђаволима, Господе.

ЦРНИ АНЂЕО: То јест о поданицима подземних организација, молостиви Господе.

ГОСПОД: Значи, назадњак. Опозиционар!

ЦРНИ АНЂЕО: Савезник мрског рајског непријатеља.

ГОСПОД: Шта ти кажеш, секретару?

ЂАВО: Ко, ја? Шта има ја да кажем. Ви то боље знате, Милостиви.

(Господ се удаљава од присутних. Нервозно шета и за себе)

ГОСПОД: Јој-јој-јој. Ала сам забрљао. Ето шта бива кад од Пирићанца правим писца. Али шта сад да радим?... Ја сам му то допустио, не иде да га сад враћам пред врата пакла? Испашће аматерски. А да га оставим у рају – Пироћанац је. Гори од ђавола. Направиће ми пакао од раја. Ц-ццц! Мораћу и њему да уступим мало власти. Није ли тако, секретару?

ЂАВО: Да га поставите тамо одакле ћете моћи, кад затреба, што лакше да га макнете.

ЦРНИ АНЂЕО: Јер и сами знате какав је ђаво Пироћанац...

БЛЕДИ АНЂЕО: ... кад се дочепа власти!

ГОСПОД: Добро кажете, добро кажете! (Жутом анђелу) Зар си ти још овде?

ЖУТИ АНЂЕО: Али нисте ми рекли шта да му радим, Господе драги.

ГОСПОД: Шта да му радиш?... Како, бре, изгледа тај Цепленко из Пирота, тај што те истерао из памети? Може ли он да послужи нечему у рају?

ЖУТИ АНЂЕО: Онако... блентаво!

ЦРНИ АНЂЕО: А може и да одапне од толиког чекања.

БЛЕДИ АНЂЕО: Али он признаје да га је земаљска бирократија навикла на чекање.

ЖУТИ АНЂЕО: Али да ипак не претерамо, Господе, чека већ шездесет и четири године на радно место код нас.

ЦРНИ АНЂЕО: Може да умре од чекања.

ГОСПОД: За то се нипошто не секирајте! Он је једном прописно умро и узећу му душу још једном.

БЛЕДИ АНЂЕО: Тако је, али се његов мртворођендан ближи!

ЖУТИ АНЂЕО: А он незапошљен у рају? Испашће без преседана.

ЦРНИ АНЂЕО: А поврх свега? Знате врло незгодно!

ГОСПОД: У праву сте дедини. Није толико страшно његово чекање, колико то што је Пироћанац!

Да му даш власт – пожелете и твоју; да га држиш по страни – покушаће да је мења. Да му даш осредњу власт, како је мајстор за осредње, нећеш му је моћи одузети кад дође време за реформу. Никако не иде!

ЂАВО:

(Приближава се Господу и нешто му шапне)

ГОСПОД: А?! Алал ти вера! Нађосмо решење! Слушај ти сад, анђелчићу дедин.

ЖУТИ АНЂЕО: Слушам, Господе милостиви.

ГОСПОД: Урадићеш овако: на оно о подземним организацијама – зажмурићемо мало. Господ је велики и прашта. Ни ђаво, више, није оно што је био. Видиш ли, и он је један од наших. Истина, ђаво, али наш ђаво. То као – прво! Као друго, издејствоваћеш том Цепленку једно рајско друштвено признање за животно, тј, надживотно дело. Кад без буке обавиш тај посао, мало ћеш га прошетати кроз рај. Нека перцепира рајску стварност, па ћемо видети да ли може да буде угледан рајски писац или не. То нека буде као треће. Да ли си разумео, чедо дедино?

ЖУТИ АНЂЕО: Разумео сам, Узвишени, али постоји једна објективна тешкоћа!

ГОСПОД: Да видим и то чудо...

ЖУТИ АНЂЕО: Неће моћи да перцепира рајску стварност!

БЛЕДИ АНЂЕО: (Алудира на још земаљско слепило)

ЦРНИ АНЂЕО: Тачно, Господе. Пошто је био сиромашан, није могао да инвестира у добро осветљење и зато је списатељску делатност обављао у тешким светлосним условима.

ЂАВО: Док је стварао, користио је петролејку и тако ослепео.

ЖУТИ АНЂЕО: Ето тако, Господе драги и сад не може ништа да перцепира.

ГОСПОД: Може ли још да ствара?

ЖУТИ АНЂЕО: Може, јер је стварао ушима а не очима.

ГОСПОД: Како сад ушима?

ЖУТИ АНЂЕО: То, Милостиви, не знам са сигурношћу, јер сваки писац има посебни метод стварања.

БЛЕДИ АНЂЕО: Његов је аудитативни.

ЦРНИ АНЂЕО: (Као слуша друге шта и како причају, а после он пише и дописује).

ГОСПОД: Па онда је боље што не види. Неће морати да га прати анђео из службе безбедности да бисмо знали како перцепира рајску стварност. (Кратка пауза). Уместо њега, перцепираћеш ти анђеле, а он нека само доживљава и нека доживљено стави на папир. Разумеш? Хајде, сад, дедино, ти бар знаш како се перцепира рајска стварност. Хајде њушкало Господово.

ЖУТИ АНЂЕО: Хвала, милостиви Господе.

(Жути анђео се повлачи ка дубини сцене. Пре него нестане)

ГОСПОД: Умало да заборавим! Рећи ћеш том Цепленку да ценим његову оданост мени и мојој мисији. Нека с те стране, сиромах, буде спокојан. Остало ћемо решити у четири ока. Још ово, слатки анђеле! Не заборави да му нађеш неко месташце у рајским информативним гласилима. Нека прима плату, сиромах, да не помисли да смо и ми против карактерних писаца у информатичком сектору.

ЖУТИ АНЂЕО: Разумем, Милостиви.

(Жути анђео се коначно повлачи. Црни и Бледи анђео поново заузимају своје почетне укочене позиције. Господ – ђаво)

ГОСПОД: Секретарчићу, где смо стали, душице?

ЂАВО: Код граматичара.

ГОСПОД: Добро, хајде, рефериши! Шта чекаш? Ко су, шта су, ког су соја и какве нарави?

ЂАВО: Напредни, али позитивни, Господе драги. Ево, управо, на пример, пропагирају да није назадно оно: „На почетку беше реч.“ Чак се и диче тиме, Милостиви, јер реч је њихова професија.

ГОСПОД: Горде се, горде, али нека се горде опрезно. Неком главоњи ће се њихова гордост учинити сумњивом и ставиће их у заграду. Поучи их, чедо, да се диче с опрезом.

ЂАВО: Без бриге, Милостиви, знају они вешто да се диче. А већина од "главоња" су дудуци кад је у питању граматика.

ГОСПОД: Кад су граматичари толике лисице, зашто не употребе своју граматику и доле се управљају по правопису?

ЂАВО: Не може, Господе, постоје објективне тешкоће.

ГОСПОД: Ево га и овај!

Еј бре, шта вам је данас? Да нисте болесни? Објективне тешкоће! Да вам га није мунуо неки агент из пакла својом граматиком? Сви говорите исто.

ЂАВО: Баш тако, Господе! Граматика, али политичка граматика!!! Да само знате колико то чудо користи онима доле. Кажеш "објективне тешкоће" и – готово. Завршио си посао по свим прописима политичке граматике. Нит' си политички лук јео, нит' политичке инвестиције мирисао. Јеле су и мирисале објективне тешкоће.

ГОСПОД: Е па, кад је та њихова граматика толико савршена, зашто ме ниси обавестио, ђаволче моје? Да то није неко тајно оружје? Не шали се са деда Господом!

ЂАВО: Обавести бих, али...

ГОСПОД: Али шта?

ЂАВО: ...било је објективних тешкоћа!

ГОСПОД: Тако, тако, дедино, сад разумем. Могао си да кажеш: „Због ограничавања личних слобода”...

ЂАВО: "Због монопола над рајском штампом и јавним мњењем!"

ГОСПОД: Због култа личности...

ЂАВО: Због самовоље, тираније и деспотизма...

ГОСПОД: Па да по кратком поступку обереш бостан, секретарчићу дедин!

ЂАВО: Али сам ја ипак рекао: објективне тешкоће! Довољна је једна субјективна тешкоћа између нас двојице, ко трун, и – збогом рајска перспективо! Збогом заувек! Пред тобом је само пакао!

ГОСПОД: И ти си, ђаволче моје, коначно разумео живот... (Одједном плане) Сада се и спрдаш са мном?! Кобајаги кажеш оно што смеш да кажеш, а овамо опет испаде да сам ја морално-политички неподобан за Господа БОГА! Као да сам ја ђаво, а не ти! (Кратка пауза) Добро де, није толико страшно! Причај сада о граматичарима, зашто их нема међу главатом господом?

ЂАВО: Али зар вам није јасно, Господе милостиви?

ГОСПОД: Хајде причај. Не арчи се Божја памет улудо на неке граматичаре, што не смеју субјективно ни да прдну.

ЂАВО: Као прво, ако постану главоње – неће бити граматичара!

ГОСПОД: Велика ствар, па шта ако не буде граматичара?

ЂАВО: Е, није тако, драги Господе! Ко ће онда бити објективни сарадници главоњама ако граматичари као такви изумру?

ГОСПОД: Кога су уопште соја ти објективни саветници?

ЂАВО: Стручњаци за придевске и именичке заменице, Милостиви. У пракси! Да није њих – белај. Све би било наметнуто и затегнуто. Као струна на виолини. Они су ту

да олабаве струне. Да не шкрипе много, него да се нежно свира.

ГОСПОД: Аха, то ли је? Хајде да чујем даље, можда и мени затреба неко такав.

ЂАВО: Ево овако, Господе. Долази један, да кажемо од највећих главоња.

(Господ и ђаво се повлаче у страну. Лагано се осветљава позадина сцене. Црни анђеол седи у фотељи. Покрај њега шета Бледи. Сасвим у дну је Жути анђеол.)

БЛЕДИ АНЂЕО: Са каквом само проницљивошћу, господине анђеле, запажате појаве. Сматрам да баш Ви треба да жигошете појаву народног збора.

ЦРНИ АНЂЕО: У праву сте, господине анђеле, ал' се не треба истрчавати. А онда, ту је и жиг!

БЛЕДИ АНЂЕО: Убеђен сам да ту неће бити проблема. Уосталом, Ви имате тако много жигова!

ЦРНИ АНЂЕО: Имам, али, ето, и појава је много! Неки од господе као да нису уверени да је појава зрела за жигосање. За мене је, ето, појава зрела, сасвим зрела, али...

БЛЕДИ АНЂЕО: И за мене, господине анђеле.

ЦРНИ АНЂЕО: Чекај, чекај, тебе и не помињем. Ти си ми потчињени. Говорим о онима што су ми равни. И они ће штети да жигошу појаву.

БЛЕДИ АНЂЕО: Па нека жигошу.

ЦРНИ АНЂЕО: Жигосаће, али и они пазе на истрчавање.

БЛЕДИ АНЂЕО: Господине анђеле, па Ви се колебате? Ето већ се приближава дан народног збора. Могло би се рећи да је већ пред вратима. Ако се тако колебате, Плави анђеол ће вам скинути красотни изглед!

ЦРНИ АНЂЕО: Па на крају крајева нека и скине, ако му је до скидања!

БЛЕДИ АНЂЕО: Али, ако се народу жигосање допадне? Шта ако народ каже да ваш колега, Плави анђео, жигоше по мери народа. Знате Ви, господине анђеле, народ! Може још и да викне: "Ево народног вође из народа и за народ."

ЦРНИ АНЂЕО: Ето, проблем је, баш, то! Почнеш да жигошеш и народу се, на пример, допадне. Колегијално ће ти рећи да је то – бонапартизам! Ако почнеш да жигошеш околишно и неупадљиво, народ ће заспати на збору. Ето, видиш, да никако ниси приспео.

БЛЕДИ АНЂЕО: Да, да, господине анђеле, проблем је у народу!

ЦРНИ АНЂЕО: А нарочито ако ти је народ немногољудан. У принципу, мали народ нема разумевања за своје главоње, јер је, просто, мали народ. Он не воли велике главоње, већ мале главоње.

БЛЕДИ АНЂЕО: И хајде сад, жигоши велику појаву у малом народу!

ЦРНИ АНЂЕО: И још – буди велики главоња у малом народу! Прво: немаш значајну појаву. А кад немаш упечатљиву фигуру – не треба ти ни велики жиг. Ако се одрекнеш великог жига – оде ефекат жигосања.

БЛЕДИ АНЂЕО: Ето ти сад господине анђеле, ситуација је безизлазна.

ЦРНИ АНЂЕО: Ћорсокак, ћорсокак! (Кратка пауза) Него, шта ти мислиш, брате? Да дозовемо чир?

БЛЕДИ АНЂЕО: Чир? Да не претерамо, господине анђеле?

ЦРНИ АНЂЕО: Да, да,... можда ће бити упадљиво.

БЛЕДИ АНЂЕО: Може господа да укапира. Рећи ће: Чим о нечему треба да се изјасни господин Црни, њему проради чир и не мрда од куће.

ЦРНИ АНЂЕО: Дакле, о мом чиру се шушка?

БЛЕДИ АНЂЕО: Онако! Тобож се сва наша политика вештина крије у – чиру.

ЦРНИ АНЂЕО: Будалаштине! Зар сам ја крив што немам тромбозу, амнезију, тахикардију, срчану инфлуенцу и... Бог те пита!

БЛЕДИ АНЂЕО: Господине анђеле, а објективни саветник?

ЦРНИ АНЂЕО: Ау, на њега сам потпуно заборавио.

БЛЕДИ АНЂЕО: Уважени саветниче, приступите!

(Саветник лагано прилази. Анђели га озарено гледају. Он се церемонијално приближава. Кратко ишчекивање.)

ЖУТИ АНЂЕО: Не распињите себе! Кажем: уопште се не траумирајте, уважена господо! Размишљао сам. Имам чак и концепт. Разуме се тај концепт је још у глави, но тамо је и најсигурнији.

БЛЕДИ АНЂЕО: Тако је, много пута се десило да ишчезну концепције за жигосање!

ЦРНИ АНЂЕО: А да ли ће моћи да се појаве на време? Мислим, концепт из Ваше главе?

ЖУТИ АНЂЕО: Не само да ће се појавити, уважена господо, него чак и жиг имам! Да, да, уверавам вас да сам се определио за један суптилан жиг. Истина, овај народ није за суптилне жигове, али као што је речено: ако народ сазри, он више неће ни приређивати оно што треба жигосати.

ЦРНИ АНЂЕО: Чекај, чекај! Жигосаћемо суптилно, али како онда да постигнемо ефекат, ако је жигосање народа невидљиво?

ЖУТИ АНЂЕО: Једном умном рајском политичару нису потребни ефекти за народ. Он само треба да пази да не направи неки рајски политички деликт.

БЛЕДИ АНЂЕО: Али баш у томе јесте проблем: како учинити да нас народ цени и да нам колеге не замере!

ЖУТИ АНЂЕО: Допустићу себи слободу да вас известим о постојању излаза из ове, наоко безизлазне ситуације. Излаз је у неодређеним придевским и именичким неличним заменицама! Рећи ћемо да постоји појава коју треба жигосати, али нећемо рећи какве је природе и колики је жиг. Рећи ћемо да има носиоца таквих појава, али ћемо рећи да су то НЕКИ носиоци.

БЛЕДИ АНЂЕО: И тако ћемо рећи све, а ништа неће бити речено.

ЦРНИ АНЂЕО: То ти уопште није лоше! Напротив, ето, мени сад баш то и треба! У овој, да тако кажемо, кризној ситуацији.

БЛЕДИ АНЂЕО: Још увек сви чекају да се неко истрчи.

(Затамњује се позадина сцене. Господ и ђаво. Бледи и Црни анђеос су поново у укоченом положају)

ГОСПОД: Ето у чему је ствар! Да су они моји дудуци, рајски бунтовници, имали придевске и именичке заменице, не бисмо имали кризу у рају.

ЂАВО: И не бисте морали да их све редом разбољевате, драги Господе.

ГОСПОД: Па, шта да се ради? Господ, који је Бог, понекад заборави на важне ствари, а комоли неки тамо главоња малог народа.

ЂАВО: Шта је било, било је, нећемо сад, ваљда, да жалимо бунтовнике! То што су дробили, сад нека и кусају они у непосредној. Јер, ако их сад вратимо у рај, мислиће да смо ми погрешили.

ГОСПОД: Шта се десило, десило се, него да размишљамо о будућности!

ЂАВО: Будућност је, Милостиви, у именичким и придевским заменицама.

ГОСПОД: Право кажеш, ђаволе, али ми немамо стручњаке за такву граматичко-политичку реформу у рају.

ЂАВО: Ето, Господе, доказа да четири ока боље виде него два. Ви таквог стручњака не видите, ја видим одличног стручњака за придевске и именичке заменице.

ГОСПОД: Како, бре, протуво једна, не види Господ, а види – ђаво?

ЂАВО: Не... не, не кажем да видим само ја, Милостиви. Али, ако погледамо заједно, ако удружимо очи – Вама ће се мање чинити да нема стручњака, а мени мање да имамо – одличног стручњака. И, где ћемо се сложити: Ви мојим очима нећете видети одличног, а ја Вашим никаквог стручњака! На крају ћемо добити баш онаквог стручњака какав нам је потребан.

ГОСПОД: Е, тако је, удружићемо очи.

ЂАВО: Цепленко!

ГОСПОД: Онај слепи Пироћанац! Па тај је и доле тражио учитеља да му граматички сређује приче, а ти га овамо предлажеш за граматичко-политичку реформу у рају. Иди, молим те! То никако не иде!

ЂАВО: Ви, Милостиви, кажете Цепленко, а ја кажем – стручњак! Кад заједно погледамо, колико ће Цепленко бити више стручњак, толико ће мање бити Цепленко. Видите ли, Господе, какву ћемо корист поврх свега имати? Он ће у рају бити безопасан, иако је Пироћанац.

ГОСПОД: Ај, нека те носи враг, ђаволе један. Таман да још једном удружимо очи, тај Цепленко је дошао као Цепленко, а не као стручњак.

ЂАВО: Цепленко али – народни анонимни стваралац! Ето! Ако је анониман – није Цепленко! Ако је Цепленко – није анониман! Примећујете ли ову дијалектику, драги Господе?

ГОСПОД: Шипак дијалектика! Ђаволштина! То је у супротности са рајским системом. Него, аргументуј примером да видим како то изгледа у пракси. Иначе, знам и сам то да

си створен да претвараш лаж у истину и истину и лаж. Зато си створен, зато си ђаво.

ЂАВО: Примери? Знам их на хиљаде: (Узима књигу и чита)... "Један цар питао једном једног филозофа: филозофе, пошто си филозоф, чему лепом можеш да ме научиш? – Теби који си цар, честити царе, не треба велика наука, једну што ћу ти рећи биће довољна: Ради шта радиш, само и о последицама размишљај."

ГОСПОД: Види ти Цепленка. И он са заменицама... ко је цар, ђаволе?

ЂАВО: НИКО, али и СВАКО јер је цар – НЕКО који је цар.

ГОСПОД: Ко је филозоф, ђаволе?

ЂАВО: НИКО, али и СВАКО јер је филозоф или – НЕКИ филозоф.

ГОСПОД: Браво, ђаволе! Дођи деди у крило! Па ми, бре, у рају имамо не граматичара, него академика! Глупо је што сам тог Цепленка толико година чувао незапошљеног!

ЂАВО: Глупо, али... не сасвим!

ГОСПОД: Ђаволчићу дедин, ти опет везеш своју дијалектику, а?

ЂАВО: Не ја, истина везе, Милостиви. Да си раније углавио тог Цепленка на место стручњака за заменице, ја бих био ЈЕДАН ђаво – НИКО то јест СВАКО, а не први секретар код деда Господа драгог.

ГОСПОД: Сад ти је онда добро? Више ниси НИКО и СВАКО, већ НЕКО!

ЂАВО: Заиста сам, Молостиви, сада – НЕКО, али ако вам само падне на памет, можете да учините да будем СВАКО или НИКО, не дао бог.

ГОСПОД: Учинићу тако, ђаволчићу, ако не будеш слушао деду! Него хајде да спроведемо реформу у рају, тј. да уведемо заменице. (Одједном се штречне) Чекај... чекај...

НЕКИ цар, НЕКИ филозоф... СВАКИ цар, СВАКИ филозоф, НИЈЕДАН цар, НИЈЕДАН филозоф... А-ха! Дооо-бро!

(Благо ђаволу, али се види да избегава закључак)

Слушај, чедо дедино, нама, ето, баш то треба, али – да не журимо. Нећемо, је л' тако? Најпре ћемо допустити Цепленку да реформу МАЛО спроведе, је л' тако? Потом ћемо му, чедо, допустити још МАЛО. Да видимо најпре како ће одјекнути спровођење, Касније, е касније, кад резултати изађу на видело, спровешћемо реформу у целости, зар не? Јер, шта нам каже искуство? Брзо спроведена реформа, то ти је, братац, деформација. Није ли тако? Хајде ти демократски кажи деди?

ЂАВО: Али, Господе милостиви! Зашто да се ми сад, кад је све очигледно, бојимо? Зашто да се лишавамо слатких плодова реформе које, не само да се назире, него их ево! ЧАК НАМ СЕ СМЕШЕ! Ево чујем их како се смеше!

ГОСПОД: Баш зато, ђаволчићу, што нам се смеше! Кидаћемо један по један од плодова реформе, да не бисмо обрали зелен бостан. Схваташ ли сада?

ЂАВО: Па ово ми личи на колебање, Господе. Где је ту одлучност? Реформа захтева одлучност, зар не?

ГОСПОД: Хајде, хајде! Деда Господ зна шта ради (виче) Еј бре, до кад ћеш да попујеш деда Господу?

Јесам ли ти зато дао извршну рајску власт?! Марш напоље! На посао, на задатак!

(ЗАВЕСА)

(Редакција листа "Рајске новости". Сцена иста као у претходном чину, са благим "редакцијским" стилизацијама. Кабинет главног уредника. Плави анђео)

ПЛАВИ АНЂЕО: Изволите Цепленко, изволите, новинару наш!

ЦЕПЛЕНКО: Много ти фала синко! Нека ти Господ даде здравље и...

ПЛАВИ АНЂЕО: ...разумевање надлежних. И неко мирније месташце. Да, то сте хтели да ми пожелите зар не, новинару драги?

ЦЕПЛЕКО: Наравно, и това синко. Јербо кој не би стел да сас задовољство крати животат и дооди до леб без матику?

ПЛАВИ АНЂЕО: Ако погледамо објективно, Цепленко драги, и у реду је да се добије крупна парица ако ти је посао одговоран. А ако ти проради кефало па се дочепаш неке најкрупније одговорности... Е, онда би, друшкане, могло би да се каже, без поговора би могло...

ЦЕПЛЕНКО: Това је истина, синко. Вачај се у поголемо оро, али се пази оди дупку. Јербо ђавол нити оре нити копа!

ПЛАВИ АНЂЕО: Ђаво? Не брините за њега! Са непријатељем смо рашчистили, одлучно смо рашчистили! Чак и са – маскираним непријатељем. И са њим смо рашчистили!...

Ђаво? Она протува из подземља? Има да ћути другарчић ђаво и да пише сонете. Да, управо тако, новинару Цепленко, да пише со-не-те!

ЦЕПЛЕНКО: Какво да ти писује ђаволат?

ПЛАВИ АНЂЕО: Сонете, сонете! Па чак и сонетни венац, ако затреба. Ђаво је био опозиција, разумете ли? Тај је себи дозволио да подрива рајски систем. Лично, с бандом декласираних елемената. Разбојник у сваком погледу... Да, да, то је себи дозволио што, разуме се, није ситница. И, ето, зато што то није ситница, Ви, новинару Цепленко, треба да га у Вашим уводницима боцкате, да га боцкате и куц-ка-те по тикви ђаволској, разумете ли? Да не помисли да се више не води рачуна о његовој прошлости. Него, шта има да Вам то објашњавам, новинару Цепленко. То Ви и

сами знате. Чак и боље од мене. Ама, шта ја говорим? Ви то савршено добро знате, новинару мој, са-вр-ше-но!

ЦЕПЛЕНКО: Од куде да знајем, кад ти ништа не оратиш конкретно, него све онака, околo, како мачка околo жешку кашу.

ПЛАВИ АНЂЕО: Духовито! Духовито и сликовито, нема шта, новинару драги! Кад је тако – нас двојица одмах идемо на кашу. На кашу, него како! Директно!... Вама је већ познато, да Вам не говорим. Ђаво није оно што је био, постао је лојалан! Лојалан, али не зато што је он то хтео, него зашто, а? Зато што је субјект увидео, новинару драги, да више нема рајско-историјску шансу. Увидео непријатељ, ваљда, да треба да се чува! Увек и неопозиво да се ЧУ-ВА. Сложићемо се: Не једном је рајска прошлост показала, показала јасно и недвосмислено – непријатељ зна да се притаји! Дрско и подло да се при-та-ји! И сад се ми питамо: зашто то чини, какав је циљ притајења? Зато што, просто, хоће да оствари свој противрајски циљ! Ето, зато, Цепленко мој, само зато. На крају крајева, непријатељ је био с друге стране барикаде. Сад је поражен, но негде у дубини душе, остао је ђаво. Како би иначе био с друге стране барикаде!

ЦЕПЛЕНКО: А куде је ђаволат?

ПЛАВИ АНЂЕО: Хајде, хајде, господине Цепленко! Знам да ме гурате у Вашу кашу. Да се опечем. Хоћете да се опече главни уредник "Рајских новости"? Ђаво, ђаво сте Ви, новинару Цепленко. Разуме се фигуративно, изражававам се уреднички. Ви у суштини имате добру душу, Ви сте јадан свеж, духовит човек. Причао ми је о Вама, у четири ока, господин из главног рајског савета. Каже: „Чудесна свежина, осетиће се поветарац у редакцији „Рајских новости“. Тако се о Вама изразио високонадлежни господин. А кад то каже господин на таквом положају, е, онда, нови-

нару мој, наш задатак је да отворимо све прозоре. Све прозоре листа „Рајске новости“. Да их отворимо широм да би одлучно прострујао поменути ветрић и све освежио. Апсолутно све, укључујући и мале огласе.

ЦЕПЛЕНКО: Значи, мочање уз ветар!... А бре, синко уредниче, дзверим се колико си наиван. Ако је това рек'л човек од положај, това ти је како да ти је рек'л господ Бог! Он това неје рек'л за това што је стел да га каже, него за това што је Милостиви тека стел!

ПЛАВИ АНЂЕО: Да тиме нисте хтели да кажете да код нас нема демократије, новинару мој. Да је, ипак, рајска власт у рукама једног конкретног господина? То јест да батину и узде држи лично... Као што би се Ви сликовито изразили! Сликвито и духовито, зар не?

ЦЕПЛЕНКО: Само Бог би знао какво сам стел да речем, али ништа лоше нес'м мислил.

ПЛАВИ АНЂЕО: То, драги Цепленко, што је високонадлежни господин за Ваш долазак овамо питао уже рајско руководство је, признаћете и сами, израз потреба за темељним разматрањем. Те-мељ-ним! Јер, као што знате, више очију боље види, а Господове, пак, очи – најбоље.

ЦЕПЛЕНКО: Ете, бре, синко. Са сам те некако разбрал. Работи си какво работиш, али води рачун да не разљутиш Господа, да при њега увек имаш прочку ако нећеш да ти се огади животат.

ПЛАВИ АНЂЕО: Разумем, разумем, Цепленко драги! Ви све ово због – сликовитости... Ето, баш зато сте и позвани овамо. Због Ваше сли-ко-ви-тос-ти! Због сликовитости уводника у надлежном броју "Рајских новости". Знате... у питању су избори за највише рајске органе. Треба да се изабери најбољи и најспособнији, после оног гнусног издајства господина... И, шта да вам причам. У ствари, то сте већ читали у интерном рајском билтену... Не, не кажем

ја да сте у Вашем недељном уводнику следили мало, тј. минимално, јасно повучену рајску линију! Не кажем ни да има крупних пропуста у Вашем сликовитом уводнику. Па ипак: ако се узме искрено и самокритично... Е, онда ћемо рећи јасно и отворено: има одређених претеривања, има и неких алузија, има, бога ми, и прозивки! Про-зив-ки! Истина, све је речено с тактом. Благо и заобилазно. Нема имена, но – баш зато. Баш ту, извините драги Цепленко, и лежи опасност: сви ће помислити, посебно најуже руководство, да сте мислили на њих! И, сад, колики су пропусти Вашег уводника? Велики! Какву улогу има Ваша сликовитост? Аполитичну, то јест уводничку! И шта смо урадили? Усрали смо мотку! Да, баш тако, новинару мој, да се изразим Вашим језиком, сликовито: усрали смо мот-ку!

ЦЕПЛЕНКО: За које срање ми оратиш бре, синко, оди који избори, ако те ја у сву моју глупос разбирам какво оратиш? С коју памет ми казујеш да че Бог допушти на народ да га бирају кад је он напраил њи, а несу они њега? Куде това има да са он који је напраил това што је напраил, клекне пред њи и рече њи: "Ајде бре народе, ја сам напраил вас, али са је на вас ред да речете да ли очете да ви ја још будем Господ милостиви или че бирате неког си другог Господа! Господ је, бре да господари и да га се све живо плаши, а неје да се он плаши и да ђи питује како че да господари. Јербо, ако је тека како ти оратиш сас твоји избори, све че сас њега да кара клензу. Кад осети да га се Господ плаши че рече: "да је Господ овија тикван што ни питује очемо ли га за Бога, он се не би од нас плашил него ми оди њега. Штом тражи да га ми туримо на Божје место, неје за Господа! Чим неје Господ, не може да буде турен на Божје место јер, чувај боже, какво че после каже Милостиви за нас! Е тека ти је това, синко уредниче, и нема за какво да се ми мешамо у Господњу работу!

ПЛАВИ АНЂЕО: Ето, видите ли, Цепленко драги, како логично размишљате. Колико логично и дубоко залазите у суштину! И са каквом проницљивошћу. Око, оштро имате и Ви, новинару мој, и Ви све видите! Једноставно – СВЕ!

ЦЕПЛЕНКО: Това за окото, това при мене овака стоји, синко уредниче: Јоште на земљу сам оћоравел и ја знајем не за това што сам нешто видел или пак што нешто видим, већ знајем јербо слушам и од слушање...

ПЛАВИ АНЂЕО : Добро, добро, вид је споредан. У ствари, и не треба да сви исто виде. Ми који смо на положају – видимо суштину. Они доле пак, то никако не могу, јер доле се суштина МЕЊА. Но, сложићемо се, зар не, Цепленко драги: измењена сиштина није више – суштина! Ето, вид и није важан, новинару мој, већ место одакле се гледа. Зато и кажем: Ви гледате ушима, имате видовите, то јест, оштро око имају ваше уши.

(Телефон)

Извините за тренутак, новинару мој... (Строго) Ало! Ало, да! (Благо) Да-да-да, лично главни "Рајских новости"... Кажите госпођо... Уважена госпођо... Да-да, са задовољством, очекујем је... Како, хоће само телефоном?... Само да поразговара?... (Накашљава се) Добро... О-оо-оо! Како је госпођа? (Трза се) О!...Који кур... Који курац... ме поставио за главног уредника?... Чекајте, чекајте госпођо. Ево... нисте ли се Ви лично за мене... лично сте се заузели да постанем... а колико Вас ја познајем, Ви упоште немате кур... Да полижем посрано?... Кад сам знао толико да усерем?...

(Звук треснуге слушалице, Плави анђео лагано спушта своју. Стоји један тренутак, а затим седа у фотелју. Тешко дише и брише зној са чела.)

ПЛАВИ АНЂЕО: УФ!... Уф-уф... Уф-уф-уф, тешко мени будали!

ЦЕПЛЕНКО: (Над њим) Ако синко, ако душо моја, не потришај се! Господ растура, али он и пак напраји.

ПЛАВИ АНЂЕО: Куку! Куку-куку-куку! Будала над будалама! Будалисимус! Море и горе од тога! Свежи уводници! Пролећни ветрић! Во над воловима! Море још горе! Волисимус!

ЦЕПЛЕНКО: Ако сине, ако душо моја. Од једну страну Господ узел, али, док си трепнул, оди другу страну он веч – дал!

ПЛАВИ АНЂЕО: А ти, стари магарче, ем си ми спустио на свежем уводнику, ем се сад освежаваш мојом муком?

ЦЕПЛЕНКО: Немој си грешиш душу, синко уредниче. Не чепа си уста сас такву и сличну орату. Срђење је лош другар. Господ је милостив.

ПЛАВИ АНЂЕО: Да је стварно такав, као што кажеш, новинару мој, рекао би госпођи Еви да мало скрати језик... Море, само да заташкам ова уредничка говна, видеће она шта је главни уреднички курац! (Тргне се) Ти, матори, ниси ништа чуо! Јасно!

ЦЕПЛЕНКО: Али, како да нешта начувујем сас овоја моје окато уво? (Подсмешљиво) А што се тиче оди онеја ствари, да простиш синко, сас њима сам одавно на Ви!

ПЛАВИ АНЂЕО: На Ви или на Ти – више нема шта да се крије: оде невиност! Али, ипак, ако хоће Вишњи, може и да се прикрпи.

ЦЕПЛЕНКО: (Пружа му ратлук) Еве ти, сине. Узни, душо моја, латрук. Заблажи се малко.

ПЛАВИ АНЂЕО: Шта и ако узем, Цепленко драги, кад ми је све горко, кад ми је живот горак! (Плачљиво) Да... да-да... Горак је и отрован уреднички живот, новинару мој.

(Док се лагано осветљава позадина сцене где се налазе Господ и ђаво и док није стигао до њих):

Мучиш се овамо, козиш се и опет ниси погодио. Чак уопште ниси погодио, то јест ми-ни-мал-но!

ГОСПОД: А ти максимално! Забрљао си, анђеле мој, максимално!

ЂАВО: Па добро, Главни. Зар се нисмо договорили да наступамо, онако, дозирамо, са тактом?

ПЛАВИ АНЂЕО: Са тактом, али оштро. Оштро и одлучно против опортунизма! Зар није тако, Господе златни?

ГОСПОД: Оштро, не кажем тупо, али да оштрицу тупиш на опортунизму. Тако, а никако да оштриш друге, потенцијалне!

ЂАВО: А шта Ви стварате? Конфликте! Још их производите?!

ПЛАВИ АНЂЕО: Молим Вас, друже извршни. Зар Вас нисам консултовао? Зар нисам све питао? Зар нисмо све одатле дозирали?

ГОСПОД: Питао! Шта ако си питао кад је све испало наопако!

ЂАВО: Да, да-да-да, не само наопако но можда и – смишљено!

ПЛАВИ АНЂЕО: Господе милостиви! Не делите ваљда и Ви овде изнешено мишљење? Па то је, ако допустите, тенденциозно! Сасвим ТЕНДЕНЦИОЗНО! Да, хтео бих сад да објасним но...

ГОСПОД: ...и немој, јер ћеш опет да усереш! Него да видимо како ћемо надаље, како да поправимо стање.

ПЛАВИ АНЂЕО: Да, да, ради санирања сам и дошао...

ЂАВО: Да се штампа не меша више у оне ствари!

ГОСПОД: То су крупна питања, анђеле, и ко је видео да тако значајна питања решава штампа?

ПЛАВИ АНЂЕО: Схватам... У ствари, још раније сам увидео да...

ЂАВО: Знате, ситуација...

ГОСПОД: Ситуација уопште није зрела, анђеле мој...

(Сцена се полако замрачује. Плави анђеоло се враћа.

Путем, док се приближава Цепленко):

Да, да Цепленко драги!... И ти, и ти се повлачиш. Ситуација, поменута ситуација није зрела, мада, очигледно трули. И не само што трули, него и смрди. Но ти – по упутствима. Поступаш тачно по упутствима надлежних, а кад смрад постојеће ситуације више не можеш да издржиш, ти се повлачиш.

(Опет ка дубини сцене која се осветљава. Кад се приближи Господу и ђаволу)

ГОСПОД: Добро, анђеле, докле ћемо овако?

ЂАВО: Кад треба да се пази, Ви – удри! Кад треба да се ошине по опортунизму, Ви – пази.

ПЛАВИ АНЂЕО: Али, Господе милостиви – ситуација! Није ли постојећа ситуација била незрела и...

ГОСПОД: Ситуација, ситуација! Имаш ли ти, бре, интуицију, а? Зар све треба да ти се сугерише?

ПЛАВИ АНЂЕО: Ја не кажем, никако не кажем да је све требало да ми се сугерише, али – ипак. Ви, Милостиви, најбоље знате!

ГОСПОД: Ја најбоље знам, а ти правиш гузицу тамо у "Рајским новостима". Је л' тако?

ЂАВО: Ви, другар, имате генералну линију и...

ГОСПОД: Зар је тешко, да се у датој ситуацији приступи по задатој линији?

ПЛАВИ АНЂЕО: Трудим се, Милостиви, ја друго и не радим осим што се стално трудим...

ЂАВО: Трудите се, очигледно, само што сте се у конкретном случају недовољно трудили!

ПЛАВИ АНЂЕО: Недовољно – ипак. Ипак се види да...

ГОСПОД: ... ћемо затруднети, а онда крећу нагађања ко је прикривао трулу ситуацију? Ко је спречавао да се трула

ситуација јавно разобличи у новинама? Драги Господ – нико други! Лично драги Господ спречава, и – ето ти сад: тиранија, деспотизам, самовлашће...

ЂАВО: То је субверзија! Субверзија и – тачка!

ГОСПОД: Марш напоље и још колико сутра да си ошинуо по опортунизму! Из свих новинарских оруђа! Немилосрдно и одлучно! Јеси ли разумео?!

(Претходна сцена се замрачује. Плави анђеоло се поново враћа ка Цепленку који му прилази.)

ПЛАВИ АНЂЕО: Из свих новинарских оруђа. Одлучно против опортунизма. Ето, тако они кажу, Цепленко мој. Немилосрдно и вулгарно чак, баш као она курвештија Ева. Мореее! Само да некако заташкам сва жива уредничка говна, добиће она своје!...

ЦЕПЛЕНКО: Ако синко, ако душице. Не потришај се. Не турај на срце, и това че пројде, че пројде...

ПЛАВИ АНЂЕО: Нека прође, тако и ја мислим, новинару мој, али да ја – останем! Јер ако почнем да се котрљам наниже, нећу се зауставити до непосредне!

ЦЕПЛЕНКО: Па и онија из непосредну су живи, ако несу на положај. Од другу страну и имају си помалко бељу.

ПЛАВИ АНЂЕО: Живи су, не кажем да нису, драги Цепленко, али другачије живиш кад градиш, на пример стамбени објекат или садиш грашак, а сасвим другачије кад градиш светлију будућност или, пак, сејеш семе опште среће.

[У том моменту без куцања, упадају: Црвени анђеоло (спољно-политички) и Зелени анђеоло (унутрашње-политички уредник) листа "Рајске новости." Ликују.]

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Тако, дакле, господине уредниче? Сејемо семе опште среће. Мешамо уводнички малтер за изградњу рајске будућности?

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: (Показује на Цепленка) Је ли овај мешалица?

ПЛАВИ АНЂЕО: (Полуотворених устију) Али...

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Нема ту – али! Он је алузиониста! Да, да! Не гледајте ме тако, уопште не говорим у афекту! Чак, ако хоћемо, ублажавам! Он је алузионист и – тачка!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно каже господин спољни! Чист алузионист, а можда и нешто веће. На надлежном месту...

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Ево! Ту је све подвучено! (Показује уводник Цепленку) Све је подвучено надлежном црвеном оловком! Савесно и одлучно!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Савесно и одлучно! Умесно каже истакнути господин спољни! Нема партнерства са непријатељем!

ЦЕПЛЕНКО: А бре, деца, а бре синови!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Не подлежемо ми Вашем интимистичком речнику који је, у ствари, прорачунат...

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: ...прорачунат да би успавао нашу будућност! Умесно каже будни господин спољни!

ПЛАВИ АНЂЕО: И Ви, све онако строго и у лице господину главном уреднику "Рајских новости". Безобзирно: пљааас!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Пљааас него шта! Нема милости за алузионизам!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно, умесно! Да се алузионизам сасече у корену!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Искоренићемо алузионизам из "Рајских новости" ма колико били дубоки његови корени. И ма колико да је он заливан са високих, надлежних места!

ЦЕПЛЕНКО: Али деца, не видим ви алатат за крчењето...

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Не видиш га јер је на клепању, али ми можемо и – овако.

(Нежно хвата Цепленка за врат. За то време Црвени анђео дави Плавог, који је преплашен.)

ПЛАВИ АНЂЕО: Ово је бунт! Преврат! Ви сте терористи! (Ка телефону)

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Хајде, само се осмели!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно каже спољни. Осмели се ако имаш петљу!

ПЛАВИ АНЂЕО: (Спустио слушалицу). Сачекајте госпођо. Сигурно је у питању забуна. У ствари, информисаћемо се и...

ЦЕПЛЕНКО: Еј бре, че задавите анђелатога, узлили сте се како да сте ђаволи. (Боже ме опрости! Прекрсти се)

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Можда је за њега смрт – излаз!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: А и за Вас. И за Вас је смрт – излаз!

ПЛАВИ АНЂЕО: Па ми смо сви већ једном умрли. Прописно. Питајте Милостивог ако не верујете.

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Ради се о рајској, друштвено-политичкој смрти!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Друштвено-политичка осуда на смрт. Сами сте је потписали Цепленковим уводником!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: (Који је већ сео у фотељу Плавог анђела). Хајде, стари, певај!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Из једног грла, два гласа, стари!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Најпре, ко је мачор хација у твом уводнику! Убачени непријатљски агент? Конспиративно име? Диверзант или терористичка креатура из пакла?

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно, сасвим умесно! И онај стари миш! Ко ти је тај миш са десничарским филозофским манирима?...

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Што шири дефетизам међу напредним мишљењима! Што својом прорачунатом колевливошћу уноси забуну! Што спречава да се обрће незаконито стечени вишак рада, то јест сир, експлоататора који се очи-

гледно не именује, већ се служи средством присиле, тј. именованим мачором као оружаном силом.

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Ето тако, то јест – умесно! И та оружана сила, то јест поменути мачор, направио би дар-мар од напредних мишева, а зна се да су они рајско-историјска перспектива.

ЦРНИ АНЂЕО: Молим да се на сва питања одговори! Конкретно и – разложно! Не! Не-не! Шта има да молим. Ја – захтевам!!! Пре него дате оставку и повучете се у – материну!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Ето... то јест, умесно! У материну!

ЦЕПЛЕНКО: Море, ал су овија наоштрили зуби!

ПЛАВИ АНЂЕО: Ја да се повучем у материну? Молим вас, господо – унутрашње-спољашњи! Да се изражавамо пристојније. Вашем цењеном новинарском угледу доликује пристојније изражавање и...

ЦЕПЛЕНКО: ... колото на срету се обрча, деца! Дан'с он, јутре ви!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Какав точак, убачени матори елементу? На точак ћемо ставити обојицу.

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Вртећете се на точку правде!

ПЛАВИ АНЂЕО: Смирите се господо. Хајде да нађемо заједнички излаз из ове ситуације. Мора да постоји излаз. Ево ја, на пример, примећујем...

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Прошло је то, господичићу главни! Не постоји више главни излаз. За своје грехове свако сам испашта!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: А твоји су крупни и за тебе излаза нема.

ЦРВЕНИ АНЂЕО: То је бар просто: онај који је добијао дебелу плату, у твом случају – погрешан човек, дебело ће и платити!

ЦЕПЛЕНКО: Тако деца, тако дечице. Да свакој си сам окаје греови, како што му је оди Бога.

(Кратка пауза, ситуација затегнута. Потом се изненада мењају улоге.)

ПЛАВИ АНЂЕО: (Весело) Е-ее, господо моја непопустива и крволочна, онда да на растанку сведемо рачуне. Да ставимо једну малу, неопходну цртицу на наш рачун. И тако – да се растанемо. Са чистим рачуном, незаборавни моји, са чистим рачуном и – светлим образом.

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Каква црта, молим Вас? Какви су ово маневри?

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Какву цртицу, у ствари? Умесно пита спољни.

ПЛАВИ АНЂЕО: Видим, видим ја... није вам јасно. Можда вам уопште није јасно, а ја сам ту да вам појасним... Да, незаменљива господо, да вам појасним и да – бришем!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Чекајте, чекајте, није баш тако и...

ПЛАВИ АНЂЕО: ...да бришем у материну због једне личне грешке!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Није речено таквим тоном, умесно каже спољни и...

ЦЕПЛЕНКО: У мајћи му га, ала су га овија закукуљили!

ПЛАВИ АНЂЕО: И умесно ћу рећи сад! (Строго) Господо драга! Ја имам плату, плату имате и – ви! Је л' тако?

ЦРВЕНИ И ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Да, али Ваша је дебела, а наша не баш – дебела!

ПЛАВИ АНЂЕО: Да би се подебљала, кљукао сам Вашу плату варијабилном. А своју нисам јер, знамо, то не дозвољава правилник. И осим тога, господо драга, да не бисте свуда лајали, како не разумем рајско новинарство, како су ме надлежни гурнули у информативна гласила, јер сам дудук чак и за председништво рајског синдиката, ја сам вам, незахвалници, кљукао плату дуплом варијабилном!

ЦРВЕНИ И ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Па шта ако си је кљукао?! Ниси је кљукао из свог цепа!

ПЛАВИ АНЂЕО: Тако је, цеп је рајски , али – ипак...

ЦРВЕНИ И ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Затим, ми смо најбољи спољно-унутрашњи политички коментатори у целом рају. А можда и – паклу.

ПЛАВИ АНЂЕО: У том погледу се ја нимало не спорим са вама. Не кажем да нисте. У том, а и у другим погледима, господо верна, но ко зна да ли то надлежни неће учинити. А после – како ће они да пресеку уопште се не зна мили, а могу и криво да пресеку и ето вас слатки у неком листићу из непосредне.

ЦРВЕНИ И ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Па шта – ако, и тамо се добијају добре плате.

ПЛАВИ АНЂЕО: Тако је, али после нећете моћи тако крупно да лажете као у "Рајским новостима"? Лагаћете ситно, а ситно се одмах открива, Додуше и батине ће бити ситне, али зато – конкретне, зар не?

ЦЕПЛЕНКО: Ако не можеш по магарето, ти удри по самарат.

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Добро, господине уредниче, схватите и Ви нас!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Треба да схватите да нас је потпрашила госпођа Ева. Лично. А кад она потпраши, знате како је, шта да Вам причам...

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Таман си ставио шећер у кафу, а она виче: "Шта радите ви доле у рајској бази?! Не мрдате, као прдеж у гаћама! Чекате да вам неко други реши нагомилане проблеме. Одмах у акцију. Оштро и немилосрдно. Да се делује свим расположивим оружјем"... грми госпођа Ева – пуши се слушалица.

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: ... слушалица се пуши , шећер загорео, а кафа – горка, умесно каже спољни. Кафа – отров.

ЦЕПЛЕНКО: Тека деца, тека пиленцетија моја. Учете се на грешће. Сада кротко. Животат је много грешан, дан'с ведро, а веч јутред'н се натунтило .

ПЛАВИ АНЂЕО: (Већ половично влада ситуацијом)
Види овога! Село, то јест редакција "Рајских новости", гори, баба се чешља: конкретно – деда! (Црвеном) Додај анђеле, флашу из ормара. Ако је ниси допио. Дај да потегнемо и да заузмемо једногласан став. После ћемо лако: госпођа Ева ће лајати још мало и смириће се.

(Црвени анђео доноси флашу. Зелени је граби и натеже. Куцају се, ритуално.)

ЦЕПЛЕНКО: Ајдете деца, ајдете мили моји, да ни је пријатна оратата!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Море, видело се колико је био пријатан, него – хајде!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно нам жели умни Цепленко! Неопходан је пријатан разговор.

ПЛАВИ АНЂЕО: Да најпре завршимо са овим маторцем! Шта ти господине спољно-политички предлажеш? Хајде само кратко.

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Има стила, човек, није да нема, али му је стил застарео. Чак – приземан! И друго – нема слуха за политику. Ето, нека се представи неки руководицац као мачор, а масе нека се представе као мишеви, но за то су ти потребни и други руководиоци, и друге масе. Не можеш ти, без последица, против својих. Макар и да алудираш. Новинарство је делатност од посебног интереса.

ПЛАВИ АНЂЕО: А ти, господине унутрашње-политички?

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Сасвим је умесно оно о застарелом и приземном стилу! Ми смо значајне рајске новине. Рајске. Ту је неопходан висок, небески стил. Ето: ми годинама пишемо уводнике и није било проблема. Зашто, питам? Зато што смо обрађивали узвишене теме и са узвишеним

стилом, то јест – без проблема. Проблеми су ниже, а приземни стил их само заоштрава. И ето шта се догодило: Једним уводником, само једним уводником подигао је господин Цепленко цео рајски апарат на ноге. Ето шта може да направи ниски, приземни стил!

ПЛАВИ АНЂЕО: А ти, драги Цепленко, имаш ли да кажеш нешто?

ЦЕПЛЕНКО: Какво има ја да речем? Ништа, јербо знам какво тебе и како се това каже на овоја небеско место и оди – ВИСОКО.

ПЛАВИ АНЂЕО: Добро, рећи ћемо ми! Али да после не испадне да смо рекли против твоје воље! Јесмо ли се разумели?!

ЦЕПЛЕНКО: Ви најбоље знајете какво ја мислим, децо моја.

ПЛАВИ АНЂЕО: Ето, видите како се и најкрупнија питања решавају, кад се уједине снаге? Кад се проблему приступи мирно, трзвено и конструктивно? И – чопоративно!

(Звони телефон. Тајац. Нико се не усуђује да подигне слушалицу.)

ПЛАВИ АНЂЕО: Јавите се, господине Спољни!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Зашто ја? Нека се јави Унутрашњи!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Неумесно предлаже Спољни! Ја немам обичај да разговарам на туђим радним местима.

ПЛАВИ АНЂЕО: Драги господине Цепленко, хајде, јавите се Ви?

ЦЕПЛЕНКО: Јавил би се бре синко, али такву алатку нес'м имал у руће, а и да не засерем поново: Јасно и сас зајеванцију, како што оточка рекосте.

ПЛАВИ АНЂЕО: (Себи) Е, опет ће да крекеће. (Осталима) Збијте редове! Ако нас сад не разбуцају, после ће моћи да нам се ухвате! (Узнемирен, подиже слушалицу) Ало...

Секретар информација? (Покрива слушалицу) Назад руке! Овај може и да нам га сурдукне и преко телефона. (Подиже руку) Да... да... (Присутнима) Почиње да нас навлачи. (У слушалицу) Онако, господине информативни... ето, неки проблемчићи... ма, не!... сасвим ситни, чак ни проблемчићима не могу да се назову... (Изненађен) Како? Шта? Поновите још једном, молим Вас, ништа се не чује... Одлично оцењен? Уводник недељног броја? У срж актуелних проблема?... Свеж језик... Као поветарац? Шамар рајском, клишираном новинарству?... Да... да-да-да! То је, пре свега, заслуга господина Цепленка... Разуме се, разуме се, господине секретаре... Да-да, била је потребна храброст... па Ви ме добро познајете... ја сам увек на првој борбеној линији... на најистуренијој позицији! ... Свакако, свакако, хвала много... Поздравите госпођу секретарку... и малог господина секретарчета... он је потпуно на Вас сав на оца, мало и велико – С...

Довиђења, на врху, драги господине секретаре...

(Тајац, Плави анђеоло загледиан у све присутне. Нико се не помера. Затим почиње тихо да пева и игра. Хватају се и други. Песма и игра постаје све гласнија и бржа.)

ПЛАВИ АНЂЕО: РУМ!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: ДУМ!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: ДУМ-ДУ-РУМ!

ЦЕПЛЕНКО: ДУМ-ДУМ-ДУМ!

ПЛАВИ АНЂЕО: РУМ-ДУМ-ДУМ-ДУ-РУМ-ДУМ-ДУМ!

(Поново тајац. Ишчекивање)

ПЛАВИ АНЂЕО: Насред раја тупан бије, рум-дум-дум-дум-рум-дум-дум! Млади кадар коло вије, рум-дум-рум-дум, рум-дум-рум-дум-дум!

Испред рајских слављеника, Цепленко је права дика.

(Игра се распламсава. Баш кад игра достиже кулминацију)

ПЛАВИ АНЂЕО: Стоп! Остав! На своја места!... Спољни, цепај захтев за премештај господина Цепленка у огласно!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Али ми нисмо ни одлучили, нити пак написали такав захтев.

ПЛАВИ АНЂЕО: Унутрашње-политички, пали захтев у вези друга Цепленка... Хајде, стручно! Ти знаш како се пале поверљиви документи!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно каже спољни! Ми га уопште нисмо написали!

ПЛАВИ АНЂЕО: Али – написали бисте! За длаку. Да се одмах исцепа и спали оно што бисте написали! Ха-ааа! Пали!

(Анђели цепају и пале неке папире. Цепленку)

ПЛАВИ АНЂЕО: Дођите, драги Цепленко! Дођите, оштро и свеже перо рајског клишираног новинарства! Дођите да Вас загрлим. Заслужено!

ЦЕПЛЕНКО: Бре, деца, неје ред и да се прекара и кад је од мерак.

ПЛАВИ АНЂЕО: Заслужено, верни господине Цепленко, сасвим заслужено! (Дуг и ватрен загрљај)

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: У праву је главни! Апсолутно сте заслужили загрљај! Од мене, разуме се, дупли...

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Чак и пољупце! Заслужили сте и сузе радоснице, колега Цепленко...

ПЛАВИ АНЂЕО: И пољупце, клиширани папагаји рајског новинарства! Зато су вам такви уводници! Јер говорите двогласно!

ЦЕПЛЕНКО: Не иде да се квари кад ни је најубаво.

ПЛАВИ АНЂЕО: Хајде, нека буде по твоме, Цепленко драги! Данас не пеглам, новинару мој. Али сутрааа,

мамицу ћу њихову анђеоску, анонимну. Сутра ће они видети свог Бога.

(ЗАБЕСА)

(Адам и Ева у свом дому. Црни, Бледи и Жути анђео носе елементе за кавез и склапају га. Кавез је будући кабинет писца Адама Рајског.)

ЕВА: (У цокеј-опреми, са корбачем) Кажи, нешто!

АДАМ: (Полуго) Како да кажем кад ћеш одмах да вриснеш: "Замлато затуцана!"

ЕВА: Затуцанко него шта? Да си имао мало соли у глави ти би га сад дрвио у кабинету Свевишњег!

АДАМ: Дрвили су га и они, али су надрљали. Ено их сад како се козе у непосредној производњи!

ЕВА: Е, бедни цврчку! Да ли се кози оно што се није прцало? Прцај се мало и ти, па после шта и ако се окозиш? Бар си уживао! Видео си нешто од живота! Екстаза! А ти? Иии-их!

АДАМ: Евице, душице драга, неупоредива! Бадава се нас двоје овде козимо, низашто затежемо брачне односе...

ЕВА: (Замахује корбачем) Не мрдај кад ти се каже!

АДАМ: Добро де, ево, седам, нисам ни устао. (Кад се она довољно удаљи) Вештица једна! Заврнућу јој шију као врапцу, само да је ухватим ненаоружану!...

ЕВА: Нешто си рекао?

АДАМ: Ја? Ништа! Шта има да ја говорим сам са собом, нисам уврнут...

ЕВА: (Нагло застаје. Са гомиле одеће узима фрак) Узми, пробај ово, да видимо!

АДАМ: (Кад је некако обукао фрак) Ево...

ЕВА: Неубедљиво! Не одговара!... Фрак је добар, али ти ниси ни за курац! Међуброј и – готово!

АДАМ: Истина, мало ми је пошироко, али...

ЕВА: Шта – али? Пољско страшило! Од чега те је, бре, правио Господ, а?... Од оног што му се нашло при руци? Кол'ко да испуни норму.

АДАМ: Зашто тако говориш кад си и ти од истог материјала?

ЕВА: Како од истог, језик ти отпао!

АДАМ: А ребро!

ЕВА: (Замахује корбачем) Немој да ти ја наместим ребра! Ургентно, разумеш ли?

(Телефон. Ева трчи ка апарату. Очигледно је очекивала позив):

Да-да... Ја сам! Ја сам тражила... У ваздуху?...Знам-знам! Знам како изгледа у ваздуху! Добро-добро, нема шта да верујем док се не уверим! Не пада Ева на једно: „у ваздуху“... Него, због нечег другог си ми био потребан, господине секретаре... како, не може сада?...Странке?... (Тихо) Јеси ли почео да обрађујеш Маторог?... Шта, ниси био у ситуацији? Тако, значи! Себе си углавио, а сад ми да се сликамо. (Виче) Слушај ти тамо, свирачу курцу. Још се није родио тај који ће да воза Еву! Тако, да знаш!... Шта?... За културу?... Не може да се нађе адекватна личност?... (Виче) Држи! Не пуштај! Чврсто! Сад смо му јебали мајку!

АДАМ: (За себе) Јебаће ми оца, то јест бабу.

ЕВА: (Благо) Па знаш, неће се заборавити...

АДАМ: Јебавање је почело...

ЕВА: Па сломите једном ногу...

АДАМ: Море и главу, то је сигурније!...

ЕВА: Да свратите, кажем, до нас...

АДАМ: Још и рогатог да ми натовари на врат!

ЕВА: Можда вечерас?...

АДАМ: Некоме се смркава, а неком пак – свиће!

ЕВА: Свакако, свакако! Наравно да ћемо чекати!

АДАМ: Ко преживи – дочекаће!

ЕВА: Ђао... драги и услужни секретару... ђао!

(Ева спушта слушалицу. Задовољство јој се још неко време задржава на лицу а затим опет оштро):

Знаш ли, бре, неки страни језик?

АДАМ: ОТКУД ДА ЗНАМ? Зар није теби господ дао језике?

ЕВА: Ево ти га сад. Госпoде, колико година живим са њим, још од настанка света, и да ми не падне на памет да се побринем за његово образовање?... Имаш ли, бар, колико-толико формирано образовање?

АДАМ: Исто колико и ти!

ЕВА: Слушај ти, тикване блентави! Немој да се кочопериш да не окренем лист.

(Црни, Бледи и Жути анђео уносе елементе кавеза. Црни надгледа и даје упутства.)

ЕВА: (Анђелима) Онамо!

ЦРНИ АНЂЕО: Примљено, госпођо Ево. (Кратка пауза) (Адаму) Предлажи!

АДАМ: Шта да предлажем?

ЕВА: Излаз! Треба да пронађеш излаз из ове ситуације, шмокљане! Ђавола ћеш да предложиш! Опет треба ја да се козим!

АДАМ: Какав излаз, Евице драга, непоредива?

ЕВА: Види га, ништа не разуме! Нису нашли адекватну личност, ето то! У ресору за културу! Траже неког са страним језиком или каквог-таквог писца... Јеси ли некад био писац! Криво си таленат? Ниси хтео да ми кажеш, зар не?

АДАМ: Какав сад писац, Ево, а са ветеринарском школом? И сама знаш да ми је Господ одредио да учим ветеринарску. Од рајске интелигенције имам само стоку – рече, и зато ти је доста ветеринарска школа!

ЕВА: (За себе) Па шта? Писаћеш о животињама!... Не, не иде! Није озбиљно! Не тражи се дечји писац... Слушај: Ми ћемо сад формирати одговарајуће образовање и то – одмах (Показује према кавезу који се монтира) Видиш? Не звала се ја Ева ако ми ти по кратком поступку не постанеш интелектуалац и још – познат писац. И то – не само познат, него и угледан! И не само угледан, него и превођен у иностранству!

АДАМ: Какав писац, какво иностранство, кад од светова имамо још само пакао?

ЕВА: Пакао, непакао – почињи да печеш занат!

(Кавез је склопљен. Уносе се сто и столица. Ева уноси већ припремљене књиге.)

ЕВА: Та-а-ко! Ово је Филолошки факултет. Пази добро! Да ми овакав смотан, каквог те је дао Господ, не завршиш неки погрешан факултет!... Ово ти је Историја светске књижевности. Њу ћеш да изучиш да не би написао нешто што је већ написано! Затим ћеш мало проучавати и теорију. Требаће ти за полемике. И то ти може затребати. Ето тааа-ко. Док се вратим од фризера, да доформиаш образовање, а ако се задржим, не седи беспослен, него одмах пријављиј докторат!!! Јеси ли разумео?

АДАМ: (Са полуотвореним устима, као шлогиран)

ЕВА: Затвори уста. Прогутаћеш неку муву и онда оде доформирање!

АДАМ: Али...

ЕВА: Нема ту – „али“. Тему за роман ћемо наћи заједнички! Распитаћу се ја у фризерници. Неку zgodну, привлачну темицу за све слојеве. Гледаћу да ти нађем и неки лик за роман и – шта још хоћеш? Теби остаје само да га напишеш?

АДАМ: Евице драга, неупоредива!

ЕВА: Хаде, хајде! Познајем ја тебе, познајем. Талентован си ми ти, талентован, али – ето: нећеш! (Љуби га) Неће ти дупе списатељску делатност, ето шта је! Треба да га неко боцка, да га боцка и – видећеш!

АДАМ: (Плачљиво) Али зашто хоћеш да правиш будалу од мене? И то пред целокупном рајском јавношћу? Имај душу!

ЕВА: Аааа, златне сузе радоснице! Прве златне пишчеве сузе... Хајде Адамићу, хајде душице! Не губи време, почињи! Ниси ти ништа слабији од оног Цепленка, ето! О њему се шушка, видиш, гурају га у "Рајске новости". Свежина, пролећни ветрић! Будалетине! Нећеш ваљда да поклекнеш пред једним традиционалистом Адамићу? Хајде, не троши више списатељске сузе радоснице! Требаће ти кад се прославиш! Таа-ко!... Хао... хао-хао! У-уу!...

(Ева пажљиво закључава кавез. Проверава да ли је све у реду и излази заједно са анђелима)

АДАМ: (Плачљиво) Господе драги! Господеее! Реци нешто ако те има, мајку ти твоју самоволњу!

Дођи сад да ми видиш муке списатељскеее!

(Замрачење. Кад се сцена осветли: Адам ради у кавезу. Улазе Ева и Плави анђеол. Пажљиво.)

ЕВА: Шшшшш! Тише, молим те! Пореметићеш му занос...

ПЛАВИ АНЂЕО: Шта, он пише са заносом?

ЕВА: Него како. Мора да уноси себе.

ПЛАВИ АНЂЕО: То ти је, Ево, застарело!

ЕВА: Како застарело! Шта застарело!

ПЛАВИ АНЂЕО: Занос! Нико више не пише са заносом, већ – хладно. Објективно и оштро. Као бритва! Разумеш?

ЕВА: Хајде, не лупај, није он берберин! Бритва, шипак!

Адам је бре, оригиналан писац. Уводи нови књижевни правац!

ПЛАВИ АНЂЕО: Нека уводи, али, нека мало мисли и на изношење!

ЕВА: Какво изношење?

ПЛАВИ АНЂЕО: На изношење актуелних рајских проблема. Оштро али – објективно! Треба да буде савремен, а не да пише реалистично. Као у прошлом веку, на земљи.

ЕВА: Види, мајку му, шта је овај знао?... Па после њега да поткачи Милостиви за интелектуално левичарство, је л' тако? Тако? И на крају, оп! Ти постао министар културе. Господ задовољан твојом критичарском будношћу, а писац Адам може слободно да се слика у подземној дисидентској штампи! То си, дакле, смислио?

ПЛАВИ АНЂЕО: Еее, докле ти догура?!

ЕВА: А шта ти мислиш? Јебаваћеш Еву "актуелним рајским проблемима!" Оштро и објективно! Хајде, изнеси их ти, ако смеш!

ПЛАВИ АНЂЕО: Шта има ја да износим? Ја не желим да будем писац.

ЕВА: Море желиш, али не можеш. Немаш талента. Зато си постао критичар. И – карактер. Имаш ли ти, уопште, карактер? Да имаш – не би играо како свирају него би сам узео фрулу.

ПЛАВИ АНЂЕО: Нисам ја естрадни уметник па да свирам фрулу.

ЕВА: И то је боље него да ти га свирне сваки бирократски ован, како хоће и кад – хоће.

ПЛАВИ АНЂЕО: Слушајте, поштована госпођо Ево, ја нисам пристао да дођем овамо у својству објекта за Вашу, очигледно, неуротичну инклинацију која, очевидно, тражи вентил и...

ЕВА: А шта ти мислиш? И теби неко треба да притисне вентил! Надуо си се као тазе-марксистички критичар и,

још ми дезавуишеш Адама. Не звала се ја Ева ако он не напише ремек-дело. У ствари, ево, већ га довршава!

ПЛАВИ АНЂЕО: Па кад је твој Адам такав писац, зашто мене зовеш да га онако, гурам у рајску јавност?

ЕВА: Зато што би се тек касније чуло о писцу који је написао ремек-дело. Тек после смрти! Мени је потребно да се сазна одмах! Јеси ли разумео или да ти поновим?

ПЛАВИ АНЂЕО: Али тако то иде. Никако не иде жив писац и ремек-дело.

ЕВА: Тако је било досад, а одсад ће бити како ја хоћу! Ти си ту да потврдиш ремек-дело мог Адама. Непосредно! Теби се пружа историјско-рајска шанса да будеш упућен у његов почетак, и – треба да цениш то! Касније, зна се.

ПЛАВИ АНЂЕО: Шта ће се то после знати?

ЕВА: После ћеш ти ући у рајску књижевну историју као први који је изблиза видео ремек-дело још у рукопису.

ПЛАВИ АНЂЕО: Значи, тако-о, најпре треба да лажем да је оно што ће да посере твој Адам литература, а после, ако му прдне на курац, отвориће вратанца да се и ја некако прогурам у рајски књижевни пантеон? То желиш?

ЕВА: Види сад ово. Још и грижа савести! Као прво, теби и тако нико ништа не верује! Да ти верују, не би те поставили за главног уредника "Рајских новости!" Много лажеш, брате! Чак и политички, не само литерарно-критички! Друго: ти знаш за моје односе са секретаром Главног, зар не? Треће: са оним уводником у "Рајским новостима" посао је легао зато што сам ја хтела, али , ако будем пожелела процес може и да се обнови. Четврто: спољно и унутрашње-политички из твоје редакције не скачу од радости што си оног Цепленка углавио између себе и њих! И отуда може да се закува, зар није тако? Хајде, мућни и ти мало критички својом критичарском тиквом.

ПЛАВИ АНЂЕО: Добро, ево. Зар смо зато дошли овде? Да расправљамо о малограђанским баналностима или да заједнички уложимо наше скромне снаге у генијално дело рајске културе, у дело самопрегорног Адама који, можда баш сад, креира хероја нашег доба! Да, не претерујем, баш тако: хе-ро-ја нашег доба! Ето и....

ЕВА: Потпуно сте у праву, уважени, господине анђеле. У ствари, допустићете: то ми је слабост које сам и сама свесна, али, ето, никако да је искореним. Можда немам довољно снажну вољу? А можда се ради о општој женској слабости? Ко зна, можда управо због тога и сам Господ није женског пола?

(Испада први лист хартије кроз решетке кавеза, мало затим Адам излази из кавеза. Протеже се и шета, не обраћа пажњу на присутне.)

ЕВА: (Узела лист. Чита) Цар и баштован... (Плавом) Како ти се допада ово? Обећава ли ремек-дело?

АДАМ: (За себе) Да пишем ремек дело за свиње... MARGARITAS ET PORCAS!

ЕВА: Адаме, драги, шта рече? Већ си научио страни језик?

ПЛАВИ АНЂЕО: (Накашљава се)

АДАМ: О TEMPORA! О MORES!

ЕВА: (Плавом) Видиш, шта сам ти ја причала?

ПЛАВИ АНЂЕО: Интелектуални снобизам! То је све што је научио!

ЕВА: Хајде, не прави се важан. И ти ништа не разумеш.

ПЛАВИ АНЂЕО: Мислиш да он разуме? НАУЧИО НАПАМЕТ И САД ИЗВОДИ.

АДАМ: НОМО НОМИНИ LUPUS EST... НОМО CRITIKUS CANIS SALIS EST... Билмез!

ЕВА: Шта рече? Преведи ако знаш?

ПЛАВИ АНЂЕО: Ааа, нешто на старо-египатском, али изговор му је лош. Слабо изговара ликвиде. Вилице су му укочене, развлачи.

ЕВА: Мислиш на оно Л из – БИЛМЕЗА. Као да ми је та реч позната. Где ли сам је чула?

ПЛАВИ АНЂЕО: Мени је непозната! Неологизам или остатак – неког већ ишчезлог, подземног жаргона!

АДАМ: PENIS EREKTUS CONSCIENTIA NON HABENT!
Све остало је лук и вода. Говна!

ЕВА: Шта сад рече?

ПЛАВИ АНЂЕО: Осим оног "ЕРЕКТУС" и – "ГОВНА"... вероватно је нешто о рајском универзитету, нешто у вези са ректором....

ЕВА: Ааа, то? Има право, кучкин син! И оно "билмез" је о ректору. Знам. Није хтео, магарац, да нострификује докторат мом Адаму. Тако му и треба (Виче) Уз тебе сам, Адаме! Добиће он и од мене, само да га упецам насамо!... Слушај! Дај да га сада оставимо. Вероватно осмишља наредну главу. Да видимо како стоји ствар с овим што је написано.

ПЛАВИ АНЂЕО: Хајде, пређи с речи на – дело!

ЕВА: (Чита) Имао један цар башту са свакојаким воћем и цвећем...

ПЛАВИ АНЂЕО: (Чеше се) Богами... банално! Банално и... провокативно.

ЕВА: (Тихо) Слушај, нисам те ја позвала да налазиш мане, разумеш? То могу и сама!

АДАМ: (Чуо Плавог) QUO VADIS DOMINE!... С оваквим овцама! ВРЕБИС! Посвађао се с логиком! Банално и провокативно – абецедна контрадикција!

ПЛАВИ АНЂЕО: (Увређен) Госпођо Ево? Хоћеш ли да сарађујемо или да поступамо по својој савести?

ЕВА: Адаме, душо! Каква је то нетрепелјивост према послушној критици? Зашто потежеш полемички нож на мртвог, то јест лојалног критичара? Хајде, драги, врати полемички нож у корице, то јест, зачепи!

АДАМ: (Не обраћа се ником) Постали смо штедљиви. Сваког дупеглавца производимо у критичаре. CEREBRIS FENINAC GLUPOSTS EST!

ПЛАВИ АНЂЕО: Е, ово је превазишло сваку меру! Књижевно силецијство! Евидентно! Моје достојанство то не допушта!

ЕВА: Немој бар ти! За њега је јасно: он је у стваралачкој грозници.

АДАМ: Он и достојанство. Чиста пропаганда!

(Ева са корбачем у руци, већ устала.)

ЕВА: Тишина! Сви на своја места и више ни – реч! Не допуштам политичка препуцавања. Нећу жаришта у рајској култури!... Хајде, Адаме, повуци се у свој радни кабинет...

(Уводи Адама у кавез и закључава га.)

Анђеле, почни с анализом прве главе. Доста је било јалове полемике између литературе и критике! То не слуги на добро!

(Плави анђео вади наочаре. Нагиње се над рукописом, проучава. Ева плете. Кратка пауза.)

ПЛАВИ АНЂЕО: (Колебљиво) Да, да-да... у ствари...

ЕВА: Први утисак је увек лажан.

АДАМ: Амин, Господе!

ЕВА: Шта је, Адаме, опет си негде заглавио?

АДАМ: Онај лик из фризернице... не уклапа се.

ЕВА: Шта му фали?

АДАМ: Без духа је.

ЕВА: И не треба, он је бездушник. Убаци мало од свог духа.

АДАМ: Касно је. Мој сам унео у главног јунака.

ЕВА: Онда се снађи, зашто си писац?

АДАМ: Снађи ћу се, али, после, нећу вику.

ЕВА: Да не мислиш да се појавим под псеудонимом?

АДАМ: Не знам, али решење се само нуди.

ЕВА: Добро, ради драги. Текст пролази кроз моје руке. Цензура мора да постоји. Само будале мисле да нема цензуре!

(Плави анђеоло скаче. Падају му наочаре.)

ПЛАВИ АНЂЕО: Е ово је претерано! Ово не може да ублажи ни сто апозиција! Море, све апозиције не завршавају посао.

ЕВА: Каква опозиција, цврчку? И то у мојој кући!

ПЛАВИ АНЂЕО: (Виче. Стеже песнице) Апозиција!... Апозиција!... Средство за разблаживање књижевног отрова.

ЕВА: Какав отров? Да ниси скренуо?

ПЛАВИ АНЂЕО: Узми! Читај! Он је начисто против рајског система!!! Густо и отровно! И, сад, ја треба да ублажујем? Да тврдим да се не ради о отрову, већ о – лимунади!

ЕВА: (Чита) Целата за овог бесмртника, нека га скрате за главу. – Аман, честити царе – рече му баштован – опрости ми, јер ме је ђаво, проклетник, навео на то, касније се покајао. – Целат! – опет наређује цар да му скину главу, пошто се царска не пориче. "Добро, честити царе, погубићете ме, само да знате да је све што сте рекли, тако и било: Рекосте за врапца, за змију, за мене да ћемо најebати и заиста најebасмо. Само размисли, честити царе, да и ти не надрљаш." Кад је цар чуо ту реч од баштована, помисли да заиста може и он да надрља и опрости му. (Ева мирно враћа рукопис) И шта је овде отров? Где видиш отров?

ПЛАВИ АНЂЕО: Теби, онако, не горчи?

ЕВА: Па, сад, за ово се не може рећи да је нека сладуњава литература: пољупци, загрљаји, али није ни чемерна.

ПЛАВИ АНЂЕО: Није горка, кажеш? Сад ти не горчи, али сутра? Отровна пилула у бомбони, ето шта! Не горчи док не гуташ, али после опружиш све четири! За секунд! Као да те је ујела кобра!

ЕВА: Причаш о змији?

ПЛАВИ АНЂЕО: Ама каква змија? Она је код њега позитивна личност!

ЕВА: Па шта је онда негативно?

ПЛАВИ АНЂЕО: Ти стварно не видиш? Не осећаш опасност? (Себи) Будала ја! Бадава сам се плашио!

ЕВА: Кажи већ једном, ујела те змија за језик!

ПЛАВИ АНЂЕО: Ето! Ето како пише наш генијални романијер! Сликвито! Сликвито и духовито: врабац, змија и баштован најebали! Тако? Они су жртве, подлежу репресији. Ко је аутор репресије? Зна се: цар! Он има институције које штите његову власт и он сад, као врховна власт, нехумано поступа према врапцу, змији и баштовану!

ЕВА: Па шта? Ако су они радили против система? Можда их је врбовао баштован! А можда је он неки агент маскиран у баштована.

ПЛАВИ АНЂЕО: Ееее, да је тако не би било проблема! И без апозиције би се ствар прогутала. Као ратлук. Али – није тако! Ти елементи нису негативни. Власт је негативна, схваташ ли?

ЕВА: Која власт? Не измишљај, Адам мисли на цара!

ПЛАВИ АНЂЕО: Цар! Па он је власт у роману! Баш он!

ЕВА: Па шта ако је он?

ПЛАВИ АНЂЕО: Шта? Он је крвник! (Поверљиво) Као Милостиви... (Виче) Не, никако! Ту се писац и критичар разилазе! Последњи сам, разуме се, ја лично, а сад одлазим персонално!

Ако останемо удружени са овом политичким памфлетом, можемо да се поздравимо и већ сутра да вам се јавим из непосредне рајске производње. Разумеш?

ЕВА: И све због цара кога је мој Адам овековечио?

ПЛАВИ АНЂЕО: Због цара!

ЕВА: Ала си ти неки цвикатор! Нема ту ничег од оног што кажеш. Напротив, он не кажњава баштована. Влада хумано и не свети се. Шта хоћеш више? Свевишњи ће се одушевити.

ПЛАВИ АНЂЕО: Нека се одушеви, али ја се у то не мешам. Зашто? Зато што је цар, то јест Милостиви представљен не само као бездушник, већ и као кукавица, Плаши се за свој живот, ето шта! Неће да погуби баштована, јер ће и на њега доћи ред, на што указују претходне ликвидације врапца и змије!... Не, не, уопште више не желим да о томе размишљам! Једноставно, одлазим!

АДАМ: (Виче из кавеза) Лакеј маскиран у критичара!

ЕВА: Адаме, изражавај се писмено, а не усмено као онај традиционалист Цепленко! Зачепи већ једном!

ПЛАВИ АНЂЕО: Неопозиво одлазим!

ЕВА: Ако ти је мила неопозива оставка, онда – изволи!

ПЛАВИ АНЂЕО: (Сломљено) Добро, Ево. Хајде стави се ти у мој положај! Како да напишем похвалну критику о овом памфлетско-литерарном измету?

ЕВА: Па ти јеси најбољи критичар јер можеш да видиш то што нико не види. Суштину, разумеш? Хајде, баци се на суштину доста с тим малодушним лупетањем. Пронађи оригиналност!

ПЛАВИ АНЂЕО: Адам и оригиналност?! Па он је само стоко-специјалист!

ЕВА: Већ јасно видим шта следи: мораћу да се јавим секретару још данас, можда и – одмах. Пиши јер, Спољни само што није стигао по твоју критику...

ПЛАВИ АНЂЕО: Како? Па Адам је завршио само прву главу!

ЕВА: Зар то није довољно? Ремек-дело се препознаје по једној речи, а ти га не можеш препознати по целој глави?

ПЛАВИ АНЂЕО: Господе драги! Мајку ти твоју самовољну! Дођи сад да видиш муке критичарске.

(Извесна пауза)

АДАМ: Евице!...

ЕВА: Шта је сад?

АДАМ: Убио сам га!

ЕВА: Кога си убио?

АДАМ: Бездушника!

ЕВА: Је ли био мушкарац или жена?

АДАМ: Ко?

ЕВА: Тикван! Бездушник. Је л' био мушкарац или жена?

АДАМ: Не сећам се више.

ЕВА: Сети се брзо! Да после не буде касно!

(Извесна пауза)

АДАМ: Знаш шта?

ЕВА: Шта?

АДАМ: Ствар је кренула. Ни Господ више не може да је заустави. Ево, сад убијам још једног бездушника.

ЕВА: Па немој све да их поубијаш.

АДАМ: ЛОГИКА уметничког предмета, Евице. Овог убијам на кинески начин. Суптилно. Везао сам му муда за циглу. Свиленим концем. Он не види конач и бациће циглу кроз прозор. Само ће рећи "ОФ" и – готово!

ЕВА: Добро, само гледај да не буду муда неког главоње.

АДАМ: Не секирај се, немам велику циглу.

(Замрачење. Претходна сцена без кавеза. Пријем у кући Адама и Еве.)

АДАМ: (Високо подигнуте главе: фрак, руке позади, шета просторијом).

ЕВА: И да будеш љубазан. Гости нису стока, заборави већ једном да си био ветеринар!

АДАМ: (Не окренувши се) Интелектуалне нуле. Никакав таленат. Сви су дволичне њушке. Лепе се само за успешне!

ЕВА: Немој драги, немој тако! И ја их не подносим, али шта ћеш то ти је високо рајско друштво. Боље немамо!

(Улазе сви анђели. Мало стоје на вратима, а затим се растрче, Бледи и Жути анђео прислушкују. Црни им командује миговима. Улази и Цепленко. Последњи.)

ПЛАВИ АНЂЕО: Страница. Страница у најновијој рајској књижевности!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно каже господин уредник. То су две странице.

ЦРВЕНИ АНЂЕО: (Угурао се између њих. Хоће први да загрли Адама)

АДАМ: (Одгурне га. Чисти ревер) Данас сваки новинарски петлић хоће да кукуриче као писац.

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: (Цепленку) Ала му заби сатиричну жаоку. Тако му и треба. Пише криминалне приче под туђим именом и још умишља да је – запостављени писац!

ЦЕПЛЕНКО: (Адаму) Нека ти је алал, бре дете, како писујеш! Књиђу ти нес'м читал јербо не довицујем, али сам чул оди ак'лни и тија што познавају се сас граматику: то је што је рекла младиња – СУПЕР! Све средено по граматику и правопис. Кажу, писујеш као да си учитељ.

АДАМ: (Накашљава се. Еви) Што си позвала овог традиционалисту? Смрт фолклору. Никаква рафинираност.

ЕВА: (Шапуће) Тише Адаме! Ради Свевишњег. Он га гура...

ПЛАВИ АНЂЕО: (Пришао им) Госпођо Ево! Ви, Ви такође заслужујете честитке! Искрене и ватрене честитке! Ви сте, у ствари, невидљиви творац. Тајни SPIRITUS

MOVENS ремек-дела нашег славног писца, неуморног и скромног Адама Рајског. Дозволите да Вас загрлим. Ватрено да Вас загрлим. (Ватрен загрљај. Ева се брани)

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: (Одвлачи Адама на страну) Какве само обрте имате, господине Адаме. Какве обрте и колико неочекиваног у Вашем роману! И све то због литерарног ефекта, зар не, господине Адаме?

АДАМ: (Презриво) Какве глупости, недоношче једно, какви ефекти! Ти сигурно имаш неки дефект у глави!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Духовито, необично духовито, господине Адаме! Хоћете ли бити љубазни, господине Адаме, да поновите Вашу последњу мисао?

АДАМ: Кретени!

ПЛАВИ АНЂЕО: Мислите онако, фигуративно?

АДАМ: Мислим онако, буквално!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Каква буквална духовитост! Каква буквална рајска духовитост!

ПЛАВИ АНЂЕО: (Накашљава се) Извините. (Удаљава се)

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Изузетна особина! Ваша храброст, господине Адаме! Права реткост. Бистра, изворска вода усред блата рајског снобизма. И колико само освежава, кад се баци у лице. Пљус! И већ сте потпуно свежи, чак сасвим бодри.

АДАМ: (Једном руком га хвата за уво, а другом му пљусне шамар)

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Господине Адаме, иако Ви имате бистру, изворску воду, ја се редовно умивам! Тек да знате и...

АДАМ: (Полази ка њему. Зелени анђео се скрива иза присутних)

ЦЕПЛЕНКО: (Једини се осмелио) Бре, дете, књижевник, да те нешто питам, само немој да ми узмеш за зло.

АДАМ: (Љубазно) Изволите. Изволите, друже по перу. Чуо сам о Вама и ценим изворност Вашег стила.

(Опште расположење)

ЦЕПЛЕНКО: Че дадем да се оштампа књига сас приче које сам збрал овде по рај, али немам си човека који би ми све това средил по правопис. Да ли си ти у могућнос да ми најдеш таквог некаквог?

АДАМ: Проста ствар, мој изворни колега? Само треба да се испуне неки услови...

ЦЕПЛЕНКО: Па, ајде, да чујем тија услови, дете књижевнику.

АДАМ: Имаш ли изворно дупе, мој изворни колега?

ЦЕПЛЕНКО: Имам, имам. Куде сте видели човека без такву алатку, само што не знајем да ли је свилено или изворно, како што Ви умејете да се изражавате.

АДАМ: Завршен посао. Видиш ли оног тамо? (Показује на Плавог анђела)

ЦЕПЛЕНКО: Како да га видим кад не довицујем?

АДАМ: Онда – ништа! Ништа од посла. Кецаћете се с асистентима – почетницима Рајског фолклорног института.

(Ева куца у чашу: знак за тишину. Истовремено на пријем стиже и ђаво.)

ЂАВО: Добро вече свима! Честитам, Адаме, на прекрасном плоду нове рајске културе! И Вама, госпођо Ево! Овога пута нема опасности по Вас. Писац Адам може да га уједа. Његов је плод.

АДАМ: (Хладно) Захваљујем. (Удаљава се)

ЕВА: (Ђаволу) Да ли га је прочитао Свевишњи?

ЂАВО: Мислим... то јест... да! Вероватно га је прочитао.

ЕВА: И?

ЂАВО: Ћути, не изјашњава се.

ЕВА: Како ћути? Добро или лоше?

ЂАВО: Не знам. Не могу да проценим. А ћути, можда, ради неких алузија. Ето, Адам је и на мене алудирао...

ЕВА: Па шта би ти хтео? Да се све заборави? Одједном?

ЂАВО: Ипак, није згодно. Ради ауторитета функције, знате?

ЕВА: Хајде, хајде. Уместо да се поносиш... Уосталом ти ниси Свевишњи!

(Ева понавља знак за тишину. Јаче и нервозније од претходног пута.)

ПЛАВИ АНЂЕО: (Накашљава се) Даме и господо, високопоштовани Адаме. Част ми је да, као рајски књижевни критичар, кажем неколико уводних речи о најновијем ремек-делу целокупне рајске културе...

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: (Цепленку) Гледај како ће сад да усере, почиње...

ЦЕПЛЕНКО: Да видим, не могу, али ако оди негде засмрди... Че насетим!

ПЛАВИ АНЂЕО: Све сте ви, господо, упознати са мојом критичарском строгошћу. Многи од вас су је осетили на сопствениј кожи, то јест онај који је некада био писац, разуме се. Многе сам уништио, чак целе генерације, па и књижевне епохе које су ницале као коров на књижевном пољу. Дакле, деловао сам као књижевни земљотрес: дум – и готово! Све је разорено и пречишћено на књижевном пољу. Ту и тамо, само по неки здравац, колико да се зна где се баца здраво и родно литерарно семе. И сад ви разумете, уважени присутни, зашто је могла да никне ремек-ружа на нашем књижевном пољу, то јест – дело господина Адама. Ружа сада цвета и шири опојни литерарни мирис свуда у рају.

ЦЕПЛЕНКО: Како да ме нешто запуну?

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Шта сам ти рекао?

ПЛАВИ АНЂЕО: Приђите господо, мирисној ружи! Помиришите је! Литерарна ружа господина Адама оплемениће ваш дух

(Аплауз)

ЂАВО: Честитам, анђеле, на прекрасној речи!

ПЛАВИ АНЂЕО: Сад баш и не морате да миришете ружу. (Тихо) Она и не мирише, уосталом. Безмирисна је.

ЂАВО: (Еви) И Вама, госпођо Ево! Опростите, морам да кренем. Имам важну седницу.

ЕВА: У вези са оним? Да не решавате о оном? (Не чекајући одговор, опет знак за тишину) Сад ће Адам да се захвали. Останите још минут.

АДАМ: (Љубазно, до краја говора) Драги пријатељи, мојој супрузи и мени је драго да сте се одазвали нашем позиву. Истовремено, захвални смо и почаствовани због ласкавих речи које упућујете нашем делу. Сви сте ви, уосталом, једнако аутори дела колико и ја. Оно је произишло из рајског живота, а он је – ту. То смо сви ми. И зато не заборавимо: ја сам још увек ветеринар, а сви ви – стока! (Општи метеж. Затим тишина)

Шта још могу да додам кад је завршен гигантски посао и кад је дело пред нама? Шта год рекао неће бити довољно снажно и изразито. Чак и да кажем: јебите си мајку, заједно са рогатим! (Врисне) Марш напоље, стоко смрдљива!

(Сви јуре ка излазу. Општа збрка. Остају Адам и Ева. Одмах затим.)

ЕВА: (Јеца) Шта направи Адаме? Слатки Адамчићу мој? А били смо само на корак до циља!...

АДАМ: (Плачљиво) Опрости ми, Евице! Душо неупоредива, изгледа да сам у стваралачкој кризи...

ЕВА: Зар баш вечерас, Адаме мој?

АДАМ: (Расположен) Хајде, душо, смири се. Сви велики писци су непредвидљиви.

ЕВА: Како да се смирим, упрскали смо ствар?

АДАМ: Није то ништа. Иди, позови их! Још нису отишли. Извинићу се, изљубићу их и продужићемо. Ово је само била проба непредвидљивости. Списатељске!

ЕВА: Заиста, не лажеш?

АДАМ: (Љуби је) Заиста, Евице неупоредива...

ЕВА: (Виче) Назад! Сва литерарна публика – назад!

(ЗАБЕСА)

(Господов кабинет. Ђаво задубљен у акта. Улази
Ева. Бесна и још са врата.)

ЕВА: Твоје масло! Не, не! Да ниси отворио уста! Све је твоје масло!

ЂАВО: Какав је то начин? Ко Вам је дозволио да вичете?

ЕВА: Ко ми је дозволио? А ко је теби дозволио да се тако простачки играш са угледом највећег рајског писца!

ЂАВО: Чекај, полако. Дај, смири се...

ЕВА: Како, да се смирим? На, читај! (Баца му новине)
Читај гласно и одмах објашњавај!

ЂАВО: (Чита) "Грозница, писац и пиле"... Хајде, молим те.
Немам ја времена за те тамо хумористичке приче... оног
тамо Цепленка.

ЕВА: Тако, значи! Немаш времена за Цепленкове хуморис-
тичке приче... Ау, и овај је полудео. Сви ви, бре, спавате,
ето! ВЛАСТ! Они ће да руководе рајем! Један слепац вас
окреће око прста како хоће.

ЂАВО: Какво окретање. Ево, какве то будалаштине при-
чаш?

ЕВА: Ја причам будалаштине?

ЂАВО: Хајде, престани! Реци шта те боли!

ЕВА: Добро... (Почиње да чита мирно, но карикирано)
"Писао један писац роман из рајског живота, али му баш
није певала муза, без обзира колико је боловао од ствара-
лачке грознице. Дакле, зезнула га жена да буде писац, а кад
се жена заинати, то ти је много горе од грознице"...

ЂАВО: Па шта? Цепленко тако пише. Стил му је такав...

ЕВА: Ко ти, бре, говори о стилу и шта мене брига какав је стил неког тамо пиротског слепца!

ЂАВО: А за шта бринеш?

ЕВА: Види га, и њему нису све на броју? Грозница, ваљда? Ко се крије иза овога?

ЂАВО: То нико не зна! Цепленко се служи придевским и именичким заменицама. И тај Адам, ако баш хоћеш, у свом роману...

ЕВА: Не мешај ту мог Адама, него одмах одговарај!

ЂАВО: Шта да одговорим кад не знам?

ЕВА: Не знаш? Е, сад ћеш да дознаш! (Опет чита) "Без обзира колико је писац приљежно писао, мучила га је мора: јер, написано је баш онако како је у рају. Дакле, нема разлике између живота и литературе"... И ово ти ништа не говори?

ЂАВО: Живот, као живот...

ЕВА: Живот, као живот, али сад следи и власт. (Чита) "Не може то тако, рекао је себи једног дана писац, кад се ослободио стваралачке грознице, илити женине болесне амбиције. Литература је једно, а живот је – друго! Ако се пише онако како јесте – скочиће рајске главоње! Да почнеш да лажеш – не помаже ни врећа лажи. Друго, где је онда пресек социјалне вредности? – Умно се прерачунао писац и предао размишљању како да да душу роману, јер су га мучиле верзије и верзије."

ЂАВО: Оно о главоњама? Па ми смо рашчистили са старим главоњама! Смањили смо број! То је и теби познато. Милостиви их је проредио.

ЕВА: А са најновијима? Са будућим главоњама? Зар неће Адам да буде министар културе?

ЂАВО: Па добро, нека буде!

ЕВА: И ти, онако: нека буде! Није те брига што је на удару рајске штампе, а да још није ни ступио на дужност?

ЂАВО: Али шта је теби? Он нигде не помиње твог Адама!

ЕВА: Добро, њега не помиње! То још и може да се прогута! А ово? "Мислио, размишљао радник са немом литерарном музом и на крају се указало решење кроз прозорче рајског фривеја. Писац је иначе живео у једној рајској кулетини, као да је један од осредњих, а не од најзначајнијих рајских писаца."

ЂАВО: Ето, то ти је Цепленко! Дави...

ЕВА: Не дави, него убада. Фривеј!

ЂАВО: Какве везе има фривеј са Адамом?

ЕВА: Па зар у рају не зна страни језик само он?

ЂАВО: Ама, како је Цепленко уопште читао Адама? Зар он није слеп?

ЕВА: Није читао, али можда је слушао. Па и она моја будала, Адам. У последње време само на страном језику лаје. Уопште не пази!

ЂАВО: Фривеј! Па то би могао свако да каже!

ЕВА: Добро, нека старац измишља. Не верујем да је из Адамовог речника. Слушај, ако те ни ово не угуши, онда ћу морати сама да те удавим. "Чувао се писац да не сиђе го-голцијат у рајску јавност и – право у решење, а решење је била цвећарница у близини."

ЂАВО: Шта сам ти рекао? Старац дави? Без имагинације је! Решење: цвећарница. Није него! Чеше се тамо где га не сврби!

ЕВА: Чекај да видиш како тај чеше! И не само што чеше, него и крв пушта: "Баш тог дана цвећарка је била болесна и цвећарске послове обављао је један књижевни критичар који је замењивао оболеле цвећарке. Тако је лакше могао да преживи пошто је у пишчевом рају била велика скупоћа: није могао да се састави први с другим у месецу, а камоли да се живи од критичарског заната. Поврх свега, критичар – цвећарка и наш писац били су гаће и дупе, али

кад ђаво хоће, ето"... (Ликује) Хоће ли овде можда, нешто да нас погоди? Или ћемо остати, онако – хладнокрвни. (Врисне) Изјашњавај се, ђаволе!

ЂАВО: (Мирно) Ништа особито. Док је био доле, Цепленко није могао без ђавола. Сад је код њега све стилизовано.

ЕВА: (Разочарана) Тако, значи! Намештаљка!

ЂАВО: Шта, дођавола, причаш, каква намештаљка?

ЕВА: Видим ја, лепо видим. Све си ово ти наместио, браћац! Добро, нека је тако. (Врисне) Али доћи ће маца на вратанца!

ЂАВО: Не вичи, тако ти Бога! Дај да се разумемо, шта хоћеш?

ЕВА: Заплени "Рајских новости!"

ЂАВО: ЗАПЛЕНУ?

ЕВА: И судски поступак!

ЂАВО: Поступак?

ЕВА: И да се растури она новинарска банда на челу са оним импотентним уредником! Ако је негде убо Цепленко, онда је њега – апсолутно: критичар – цвећарка! Дупе и гаће са мојим Адамом. Ама он је један обичан посранко.

ЂАВО: И то све због Цепленкове приче?

ЕВА: Ако са Господом то одмах не урадите, судићу им сама, да знаш. Лично! Најпре ћу бацити бомбу у редакцију, а ако неко случајно остане жив, набићу га на колац!

(Појављује се Плави анђеоло. Кад види Еву жели да се врати, али већ је касно.)

ЕВА: Види, види ко је дошао? „Редак звер“? (Ђаволу) Е, управо сам њега чекала!

ПЛАВИ АНЂЕО: Нисам ја за Вас "звер", мораћете пристојније да се изражавате.

ЂАВО: Смирите се, госпођо Ево. Изволите господине уредиче...

ПЛАВИ АНЂЕО: Позвао ме је Милостиви...

ЂАВО: Свакако, но он је одсутан. Ако ја могу да помогнем...

ПЛАВИ АНЂЕО: Сачекаћу. Ствар је личне природе.

ЕВА: Хаааа! Ту смо, дакле! Онда ћу и ја да причекам!

ЂАВО: Али Ви нисте тражили пријем, госпођо Ево!

ЕВА: Ево, тражим сад!

ЂАВО: (Уреднику) Реците, бар, у чему је проблем?

ПЛАВИ АНЂЕО: Цепленко!

ЂАВО: ХУМОРИСТИЧКА ПРИЧА?

ПЛАВИ АНЂЕО: За Вас је, можда, хумористичка, али за мене – трагична. С обзиром на предстојеће промене...

ЂАВО: Трагична?

ПЛАВИ АНЂЕО: Није сад ни време ни место за подробности.

ЕВА: Види, види шта су браћа смислила. Кадровске промене? Је л' тако? Ми, мало погођени, Цепленко ће повући најдебљи крај, Адам ће да се слика, а Цвећарка – министар!... Хааа! Али није све завршено! Ту се и ја питам! Зашто ме тако гледаш, педеру један?!

ЂАВО: Госпођо Ево, какав је то речник?

ПЛАВИ АНЂЕО: Надам се да сте приметили да не разговарам са Вама. Не само са Вама него ни са...

ЕВА: Хајде бекни, да чујем!

ПЛАВИ АНЂЕО: ... Вама сличнима!

ЕВА: Како оно Адам рече за тебе?

ПЛАВИ АНЂЕО: Шта може да каже неки ветеринар, стоко-специјалист који још ни талента нема! Не пева му муза, разумеш ли? То је лепо и тачно приметио Цепленко у алузији!

ЕВА: Таквој стоци као што си ти не помаже ни ветеринар!

ЂАВО: Господо, без увреда, молим!

ПЛАВИ АНЂЕО: Мислим да се то зваше содомија, кад стока не излази из кревета неке госпође.

ЂАВО: Гос-по-до!

(Замрачење. Редакција „Рајских новости“. Блага стилизација цвећарнице. Црвени и Зелени анђео и Цепленко. Касније долази и Адам.)

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Јој, јој, јој... ал' га поткачио! Слушај унутрашњи како пири поветарац. (Чита) "Један улазак у цвећарницу и подао се цвећарки"... Господине Цепленко, Ви директно, без увода.

ЦЕПЛЕНКО: А бре деца! Не тражете ђавола са кандило.

(Одатле надаље: Црвени анђео игра критичара, а Зелени анђео Адама):

Пишем роман са тематиком из савременог живота. Суров посао, као што је и сам живот. Али додаћу мало магле. Колико да главоње не кажу да сам против рајске царевине. Флуид! Тако маглу зове један мој пријатељ, критичар! Ту препознајем сличност, можда Вам је брат.

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Ја нисам цвећарка, ефенди писац... ја сам... зар сте заборавили...

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Молим те, честита цвећарко, да ми даш једну птичицу. Колико сам разумео пријатеља критичара, њена песма помаже при писању романа. Флуид из птичје песме директно се разлива у прозу, а мени баш то треба: магла, како се код нас каже!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Није те слагао твој пријатељ критичар, али ако ви терате шегу, на крају ћете рећи да сам ја тај. А ово и није птичја фарма, као што лепо видите, ефенди пишче, да бисмо имали птице са флуидом...

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Тако ти цвећарске естетике, сово естетичарска! Дај овамо једну птичицу из оне вазне тамо! Зар не видиш цвећарку у каквој сам невољи, али ако ти кажем да сам код куће, на столу, оставио једног неубијеног хероја

нашег доба, са боктепита колико грехова на души, шта ћеш рећи?

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Бујрум, ефенди пишче! Ево ти супер-писатељска птичица која производи супер маглу. (Узима каранфил и даје му) Као флуид нашег славног песника – академика...

(Одлази на страну. Црвени анђео се "откочује".)

ЦРВЕНИ И ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: (Цепленку) Дакле, Цепленко, и писци сити и критичари на броју!

(На сцену ступа Адам са корбачем.)

АДАМ: ОВДЕ ЈЕ ЈЕДАН ПРЕКОБРОЈАН.

ЦРВЕНИ АНЂЕО: (Некако се сабрао) Оооо! Лично писац Адам Рајски!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно каже спољни: ооооо!

ЦЕПЛЕНКО: Белћим да и ја прооратим, дете књижевниче! Много ми је мило што те видим оваквог расположеног.

АДАМ: (Кружи око њих са корбачем у руци и загледа их)

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Па зар нисте Ви, господине Адаме, сада славни?

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно каже Спољни: сад сте ви обојица славни писци!

ЦЕПЛЕНКО: И на Коту, рајског брицу, много се свиђа Вашата прича. Каже, Кота да је све написано по правопис и да је све онака како си га ти написао бре, дете књижевниче...

АДАМ: (Виче) Свлагите се! Доле панталоне! (Тајац. Загледају се)

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Мислите онако, фигуративно?

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Фигуративно, фигуративно?

АДАМ: Скидај панталоне!

ЦЕПЛЕНКО: Слушај, бре, дете пишче: Ни Турци, што су Турци, несу били такви зулумћари!

АДАМ: НАЈПРЕ ТИ МАТОРИ! Да видим то твоје свезнајуће дупе.

(Замрачење. Исти из претходне сцене. Извесна тишина, а потом улази Господ. У журби.)

ГОСПОД: Цвећарка и грозница? Види, види...

ЕВА: Ви се подсмевате, драги Господе. Јер Вама нико ништа не може. Али да нисте Господ, већ један нападнути, славни писац...

ПЛАВИ АНЂЕО: Могло би се рећи: сликовита је Цепленкова прича, сликовита и духовита, ако се изоставе нека претеривања. Чак вулгарности, милостиви Господе, које се граниче са клеветом!

ГОСПОД: Тако, тако, чедо. Са извесним претеривањима. Јер, могао би тај Цепленко начисто да претера, а то не би било добро!

ЕВА: Треба, Милостиви, да будете једнаки и праведни према свима, а не да неке гурате високо, а неке – хумористичким отпадом у јавну штампу!

ГОСПОД: И једнак сам и правичан, ћерко мила! Ето, тек што сам исправио једну велику грешку...

ЦРВЕНИ АНЂЕО: (Ђаволу) Исправили сте неправду? Прогласили сте писца Адама за министра? Боже благи!

ЕВА: Министар! Исправили сте неправду? Прогласили сте писца Адама за министра? Господе милостиви, Господе милостиви...

ГОСПОД: Министар, министар...

ПЛАВИ АНЂЕО: (С олакшањем) Има правде!

ГОСПОД: Да га поставим за министра културе. Ево, кад имаш толику жељу да будеш министарка. Али мораћу да извршим неке реконструкције код Адама...

ПЛАВИ АНЂЕО: Тако је, Господе милостиви! Да му се реконструише глава! Скроз је пошашавио у последње време! Ударила му слава у главу!

ЕВА: Господе драги! Кажите ту некима де се не залећу, јер ћу узети ствар у своје руке!

ЂАВО: Молим! Да се не прекида Узвишени док говори!

ПЛАВИ АНЂЕО: Опростите, Господе! Још увек сам под утиском...

ГОСПОД: ...извесних догађаја! Разумем, анђеле, како ти је. Хајде, чедо надвиси себе!

ПЛАВИ АНЂЕО: Захваљујем, Милостиви! Одмах ћу се надвисити.

(Извесна пауза. Ева не може да се уздржи)

ЕВА: Какву реконструкцију ћете, милостиви Господе, извршити код Адама пре него што га поставите за министра културе?

ГОСПОД: Ееее, какву... Изгледа да сам убрзао!

ЕВА: Шта сте убрзали, Господе милостиви?

ПЛАВИ АНЂЕО: Шта сте урадили Господе?

ГОСПОД: Деда Господ је, ћерко моја, проценио да су се сада околности сасвим промениле. Више нису исте као на почетку, кад сам стварао свет. Намножили смо се, а и потребе су нам порасле. Свако жели да има више. Свако више и тражи. И ти, ћерко моја. Ето баш зато сам га и изменио, подновио сам, да тако кажем, основни алат твога Адама. Па сад...

ЕВА: (Збуњено) Милостиви...

ПЛАВИ АНЂЕО: Ааааааа! Ето кључа за последње догађаје! Ето зашто се он осионо понашао!

ГОСПОД: Дао сам му, ћерко, алат за неколико бројева већи од старог. Као прасе. Али изгледа да сам претерао.

ПЛАВИ АНЂЕО: Баш ту је кључ последњег догађања. Зато он изиграва бацу и по, јер сте му га удвостручили!

ЕВА: (Себи) Боже, шта ми је требало да излазим баш данас...

ГОСПОД: Тако је: запитај се сама! Да си седела у кући, не би ни он излазио да разгологује редакцију "Рајских новости". Мало пре ми рече Црвени анђелчић. Ко зна какав ће зулум још да направи.

ЕВА: Ау! Платиће ми за ово. Још га ни код куће нисмо испробали, а он већ почео да се свети целом свету!

ЂАВО: Да му се одузме оружје!

ПЛАВИ АНЂЕО: Да се разоружа.

ГОСПОД: И ја мислим да га разоружам. Јер ако буде власт, министар, направиће дар-мар са таквим оружјем. Кад га већ има, он ће га и употребити. Без обзира колико пазиш да то не учини. Употребиће власт и ето ти после белаја са музиком! Не, не-не-не. Прво ћу заменити алат, па ћу га онда поставити за министра! Зар није тако, ћерко? Стрпи се још мало.

ЕВА: Па, сад ако нема другог излаза, Милостиви, поступите тако... Али да Вам кажем: мислим да није био начисто да ли жели да постане министар. Истина, није се, мангуп, о томе изјашњавао, али ето, осећа се: није, Господе, он толико загрејан да буде министар као овај овде – Плави...

ПЛАВИ АНЂЕО: Мени је, у ствари, господин Адам признао, да се не сматра баш погодним за тако одговорну функцију! Да, тако ми је рекао. Само, од тога није хтео да прави проблем, да Вас не би наљутио, Милостиви...

ЂАВО: Наиме и саме околности! Ја мислим да околности још увек нису зреле да се додели ресор за културу.

ЕВА: Па кад је већ тако, Господе, да не журимо са реконструкцијом! Да не правимо од једног два проблема... Ја бих, ако дозволите, да се повучем. Да онај не направи још неки зулум.

(Полази. У том тренутку на сцену утрчава Адам. Одједном застаје.)

АДАМ: Евице, Евице! Кад би само знала!

ЕВА: Адаме! Шта треба да знам, Адаме? (Господу) Господе благи, како му цакле очи! Да му нисте дали два основна алата, Господе милостиви? Сав је успаљен. Гори!

АДАМ: Горим, Евице, горим!

ГОСПОД: И мени је, некако, сумњиво... постао је други човек! Погледај, секретару, у књигу инвентара! Шта сам данас требовао?...

ЂАВО: Тај материјал не уписујемо, Господе.

ГОСПОД: Не! Не-не-не! Лепо се сећам: био је један примерак! (Еви) Хајде, не плаши се, чедо! Није то ништа! То је само због тога што има нов алат.

АДАМ: Евице, да се повучемо! Имам толико тога да ти причам. Евице неупоредива!

ЕВА: Повући ћемо се, али кажи ми бар нешто колико да знам у чему је ствар. Да не загазим, Адамчићу!

АДАМ: PENIS CAUSA GUBERNAT! Ето то, Евице!

ПЛАВИ АНЂЕО: Да се преведе! Да се преведе!

ЂАВО: Нека се неки овде не служе шифрованим порукама!

АДАМ: (Еви) Непредвиђено, душо! Објаснићу ти код куће. Практично. Практично и – темељно.

ПЛАВИ АНЂЕО: Да се објасни и нама!

ЂАВО: Да се објасни и свима присутнима!

ГОСПОД: Хајде, хајде! Нема овде разгологизивања!

ЂАВО: Да, да, у ствари, зна се!

ПЛАВИ АНЂЕО: Зна се да су у питању задње намере.

ЕВА: Адаме (трчи ка њему)

АДАМ: Ево (Диже је у наручје. Држи је тако у току целе наредне сцене).

(Галама и пратећи узвици иза сцене.)

ЦЕПЛЕНКО: Куде су тија зулумћаре?! Да се степамо!!! Хааа!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Нека се не крију иза ауторитета! Иза највиших!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно каже Спољни! Ни Господ их не спаси!

(Улазе: Црвени анђео са Адамовим корбачем. Зелени са луком и стрелом и Цепленко са буздованом. Траже Адама.)

ГОСПОД: Шта је ово? Оружани напад? Контрареволуција?

ЂАВО: Милостиви, зовем Црног са његовом бригадом!

(Излази. Одмах затим улазе Црни, Бледи и Жути анђео и опкољавају придошле)

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Не, Господе! Само намера да се казни кривац! Безобзирни и сурови кривац.

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умесно каже Спољни! Да се заслужено казни!

ЦЕПЛЕНКО: Да се некоји ајдуци науче памет. Да не брукају стари и поштени љуђе. Да ђи не резиле.

ЕВА: Шта је сад? Сами сте тражили!

ПЛАВИ АНЂЕО: (Пришао новопридошлима) Неки закључују другачије од онога што смо сви заједнички закључили! Понашају се као НЕКО посебан, а не као СВАКО у рају!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: Сасећи их! Уништити! Да се сасече корен Неким појавама либерализма у рају.

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Има и НЕКИХ појава претеризма!

ПЛАВИ АНЂЕО: И телефонизма!

ЦРВЕНИ АНЂЕО: И мајке споменизма!

ПЛАВИ АНЂЕО: (Сад на страни Адама и Еве) Али да се сасеку и НЕКЕ овде присутне појаве традиционалистичког волунтаризма!

ГОСПОД: (Ђаволу) Секретару, отпоче политичко-граматичка реформа.

ЂАВО: Господе, да наредим да снаге дејствују! ОВИ НЕ ПОПУШТАЈУ.

ЦЕПЛЕНКО: Да се конфискују дупетија на књижевници дупедавци, јербо је това појава на контрабанда у рај!

ПЛАВИ АНЂЕО: То је незаконски стечена имовина!

ЗЕЛЕНИ АНЂЕО: Умеснооо! Нека се бори свако ко има муда! Доле дупеизааам!

ЕВА: Традиционалисти. Папагајисти. Сад можете да се ухватите Адаму, има места за свеее.

ЂАВО: Мир, господо!

ЦРНИ, БЛЕДИ И ЖУТИ АНЂЕО: Зачепите кад вам се каже.

ЦЕПЛЕНКОВА ГРУПА: Литерарни трговисти. Сви сте истиии.

АДАМОВА ГРУПА: Фолклористи, филателисти, трактористиии!

ГОСПОД: Оде рај у материну. Исто је као на земљи!

ЦЕПЛЕНКОВА ГРУПА: Ујдадааааа!

АДАМОВА ГРУПА: Ево вам га – на. Нека се хвата деда за репууу!

ЂАВО: Анђели безбедности: поступи по наређењу! Акција!

(Одједном снажан блесак. Наступа краткотрајно замрачење. Лагано осветљење. Сад су сви у рајској одећи. Кратка пауза.)

ГОСПОД: Ето! И то се сврши!... Нема више – НЕКИ! (Ђаволу) Ништа од реформе, секретару! Није се примила.

ЂАВО: Негде смо погрешили, Господе... Па и овај ЦЕПЛЕНКО. Није на висини задатака. Изазива конфликте!

ГОСПОД: Да, ђаволче, није се показао! (Цепленку) Цепленко дођи овамо!

ЦЕПЛЕНКО: Како ти речеш, драђи Господе.

ГОСПОД: Теби сам, Цепленко, дао два заната кад сам те слао доле, на земљу. Досад, у рају, обављао си само један, али не иде да баталиш други. Испашће да сам ја погрешно радио кад сам ти дао два заната.

ЦЕПЛЕНКО: И ја такој мислим, Господе.

ГОСПОД: Е, кад ти тако мислиш, од сад ћеш бити рајски кројач. А кад после поново дође време, опет ћеш се бацити на списатељски занат. Хајде, узми аршин и иглу! Да узмеш комплетну меру мом народу, а не НЕКУ одока!

ЦЕПЛЕНКО: Амин, Господе!

ГОСПОД: А кад затреба да поново почнеш да радиш као писац, радићеш проницљивије. Јер последња остварења ти нису баш најизворнија. Миришу на мистификацију. Шта ти кажеш?

ЦЕПЛЕНКО: Али ја овде у рај и немам некакви извори. Само Коте, рајски брица. Како ми је он казвал, тека сам ја писувал.

ГОСПОД: Хајде сад својим послом.

ЦЕПЛЕНКО: Е, вала ти Господе!

ГОСПОД: Ви, анђелчићи, доста сте се мотали и учествовали у рајској стварности. Падате под утицај. Брзо падате под утицај стварности. Зато ћете лепршати ближе мени. Хајде на своја места.

(Анђели заузимају летачке позе.)

ГОСПОД: Ти, Адаме, и ти Ево, сад, са новим алатом што сам вам дао, хоћу да поправите све што се искварило. Јесте ли разумели?

АДАМ И ЕВА: Одмах поправљамо, Господе! Одмах!

ГОСПОД: Не одмах, него кад стигнете кући. Јасно?

АДАМ И ЕВА: Ево одлазимо, Милостиви! Одмах!

ГОСПОД: Тако, чеда, тако...

(Адам и Ева напуштају сцену)

ГОСПОД: (Ђаволу) Секретарчићу дедин! Ништа од наше политичко-граматичке реформе, а?

ЂАВО: Па сад, Узвишени... зар није сваки почетак тежак?

ГОСПОД: Тежак, али код нас околности уопште нису зреле за такве реформе! Другачије је на земљи. Можда њима тамо одговарају придевске и именичке заменице. Код нас је за то, чедо, још увек рано. На крају крајева, ми не можемо тек тако да мењамо граматичко-политичке моделе, зар није тако? Рано је да се од раја прави земља!

ЂАВО: Како Ви кажете, Господе милостиви!

ГОСПОД: Тако је! Како ја кажем, ђаволче моје!

(Кратка пауза. Господ лагано корача ка публици.)

ГОСПОД: Ви, што сте живи: гледајте да се опаметите и да тамо, некако, поправите ствар! Јер кад дођете деди – нема исправке. То да знате. Бићете оно што сте били и – нема љутње! Ето, узмите ђавола. Он ми је секретар, али, ипак, је – ђаво. Питаћете: зашто је тако?... Зато што је ђаво и хоће да седне на место Господа. Хоће да седне, јер жели да буде НЕКО, да буде Господ. Не жели, бараба, да остане просто – ђаво! Као што свако жели да буде НЕКО и НЕШТО, а не НИКО и НИШТА. (Намигује публици. Мало касније)

Добро, ви ћете рећи: Нико жив није видео Господа и зато не верујемо овом брбљивцу који оволико блебеће. Нека је и тако. Онда макар замислите истину и запитајте се: може ли истина да буде НЕКА истина? Не, не може. Јер, ако би могла, она би постала – лаж. Само лаж жели да буде НЕКА, као што ђаво жели да буде – НЕКО! Још ћете рећи: и живот жели да буде – НЕКИ живот, а не НИКО, или НИКАКАВ живот. Не. Не кажем ја да то не треба. Или да не иде да живот жели да буде – НЕКИ живот. Кажем само да треба да буде истине. Јер и живот је истина, а истина је – живот! Тако да знате. Смрт је лаж и ако је ставите на место истине, најebали сте! Поубијаћете се као мишеви!

ЂАВО: (Пришао Господу: нешто шапуће)

ГОСПОД: Слушај ти, ђаволски секретару! Нисам те овде поставио да ми солиш памет, него да гледаш како се бого-
влада, а не по твоје – ђаволује! Да гледаш, да слушаш, да
трпиш, и да испуњаваш наређења.

ЦРНИ АНЂЕО: Беспоговорно да испуњаваш.

БЛЕДИ АНЂЕО: Беспоговорно и – стопроцентно!

ЂАВО: Извините, Господе драги, али, ако се тако пона-
шам, осрамићу се пред рајским службеницима!

ГОСПОД: Какви рајски службеници, бре ђаволе?

(ЗАВЕСА)

Са македонског превео
Радослав Вучковић

Атанас Вангелов рођен је 1946. године у Богданцима (Македонија).
Филолошки факултет завршава у Скопљу, где је и магистрирао и
одбранио докторску тезу. Три године предаје македонски језик и књи-
жевност на Сорбони. Тренутно је редовни професор Филолошког
факултета у Скопљу. Пише поезију, књижевне критике и студије,
драме и преводи са француског језика. Објавио је педесетак књига.
Живи у Скопљу.

Адам Пуслојић

ТИХИ ТРИЈУМФ ПОЕЗИЈЕ НОТАЦИЈЕ

Мирослав Тодоровић: ВЕТАР ПОНАД ГОРА, *Свен*, Ниш 2011.

Данима прелиставам и изучавам најновију књигу Мирослава Тодоровића.

Обазриво и тешко прихватам и сам њен наслов, унеколико дослован и неинвентиван, поготову ако се имају у виду наслови његових претходних песничких збирки: *Спис ведрине, Испис таме, Судњи час, Сванућа, Црно у боји, Потоња верзија...*

У сваком случају, журно и обзирно издвајам оне успеле, најуспелије песме и појединачне стихове, карактеристичне и битне за формирање општег утиска и увида у ово песништво. Њихов број временом расте, што је изненађујуће и – добро, при сваком новом читању књиге. Поступно и трагачки усмерен, присећам се варијација тема и поступака из ранијих Тодоровићевих збирки. Коначно и *после свега* (што је Мирослављев песнички речитатив и иконичка синтагма) доспевам и до оног средишњег и најстаменијег, што представља **целац и здравац** целокупног Тодоровићевог песништва. У виду ових фрагментарних рефлексива то вам сада и ја поверавам, стављам и вама на увид.

Журио сам колико сам могао и морао. Но, упркос свему, а у јасној интимној намери да ово своје трагање бар привремено оконча, поуздан закључак и даље измиче мом трептавом и обазривом уму, али се он степенасто формира и таложи у свести: **Мирослав Тодоровић је поштупан и стамен песник, складиштен и базиран на осветленим основама класичне и модерне лирике** (чије би набрајање појединачних примера одиста могло потрајати) са видљивим напором и јасном свешћу да се, у свему томе, буде **последник аутентичног песничког рукописа**, али и у симбиози и блиској вези са **постулатима савремене европске баштине и песништва**. Посредне и директне везе са коренима и токовима српског песништва сасвим су природне и њих посебно не треба ни наглашавати, разуме се.

Ма и овлаш пратећи дешифрацију и тумачења оних који су најлуцидније реаговали на поезију / певање Мирослава Тодоровића, као и на неумитну / пратећу поетичку компоненту у његовом опусу, од „Списа ведрине“ и „Исписа таме“, до збирки „После свега“ и „Песме путовања“, у временском распону од пуне три деценије, а у које недвосмислено спадају Томислав Мијовић, Срба Игњатовић, Иван В. Лалић, Радомир Андрић, Слободан Ракитић, Александар Ристовић, Миодраг Мркић, Сава Пенчић, Жарко Ђуровић, Лујо Данојлић, Мирко Лукић, Радомир Виденовић... а однедавно и Владимир Јагличић, Душан Стојковић и Љубомир Ћорилић (што се најупутније може увидети у књизи критика о Тодоровићевом песништву „И тамно и дубоко“, коју је приредио Душан Стојковић, 2010) јасно опажамо **унисони тон нескривеног прихватања и доследног уважавања овог песника**. Можда је то унеколико била и последица суда и процене да је Тодоровићево песништво **дуго остајало по страни од јавног признања**

и прихватања, официјелног фокусирања и рангирања. Верујем, управо због ове чињенице, Тодоровићеви „позитивни тумачи“ и адепти његовог песништва (готово по правилу, то су они који су и сами врсни песници!) можда су и одвише лако прелазили преко евидентних мана и мањкавости једног оваквог песништва (ту се унеколико издвајају и критички интониране „опаске и примедбе“, у благом и добронамерном тону, Србе Игњатовића и Душана Стојковића, управо оних који су Тодоровићево песништво најдоследније пратили, уз незаобилазног Миодрага Мркића, који је о томе објавио чак три књиге!) које су се, временом, наслагале једна на другу и, авај, понављале као усудни манир.

Задржао бих пажњу, овога пута, барем на једној од таквих чињеница, из рода евидентних и репетентних. У првом реду, то је **поступак везивања за туђе песничке поступке** и иновације (мимикрирани и најчешће правдани потребом „цитирања“ и ауторског „препоз-навања“ у другима, затим захвалним посветама, као и отвореним преузимањем стиховима, датим у дискретним курзивима, али и без навођења изворника и аутора, па се тиме ауторски грех преваљује на савест, свест и упућеност самог читаоца). Такав један поступак и чин Бранко Миљковић је обележио стихом „У туђем смо срцу своје срце чули“, без јасног одређења да ли је то *позитивна* или *негативна* одредница живота, но чији се трагични исход зна.

Није ту реч ни о „другости“, као што такође није ни реч о својеврсном „плагијату“, већ о виду немоћи да се, као песник, буде **само свој**. Утолико пре што је и Тодоровићева примарна намера управо принцип да се буде самосвојан и аутентичан песник. Разуме се, реч је ту и о класичном „искораку“ од „добрих намера“. Ипак...

Али да се вратимо духу целине књиге „Ветар понад гора“.

У коначном свом читалачком прибиру, морао сам закључити, најпре, да је управо тај и такав наслов „најприроднији“ од свих досадашњих наслова збирки Мирослава Тодоро-вића. Конкретније речено, управо у овој збирци, сама *природа* је јасно преузела примат над субјективним бићем (песника, читаоца такође) и све што се у њој збива сад има **неутрални, објективистички вид**: песничке слике, глаголи и придеви, слутње и закључци... све овде поприма **опис и лик нечег битнијег од самог песника, а песнички субјект је устукнуо пред космичким принципом**, чији је атрибут и репрезент природа као таква. У песми „Моји поседи“, тако, први стих гласи „Враћам се вечно одлазећи“, а последњи у песми има јасну епилошку горчину и вид упозорења песнику: „Ал без гласа / И мога и твојега“. У средишту песме већ сусрећемо трагични привук сродне констатације: „Старац и странац у родном месту / У реч се слије бол“, као и оксиморонски набој стиха „Стихови живе тишине“. Који и чији, и какви су то – стихови *живе* тишине? Није ли то, ипак, *глас оног Другог*?

Управо у таквим, привидно бизарним и „негативним / немогућим“ тоновима и мислима, Мирослав Тодоровић и јесте самосвојан и битан песник. Кад збори и пева, кад даје инокосне одговоре. Кад у свој (и наш) свет уводи **лик спирале**.

ОПЕТ О НАСЛОВУ: ту су два белега, два појма из исконског фондуса ПРИРОДЕ, ту су „ветар“ и „гора“, чија је **прилошка веза битнија** од појмовних ознака ових двеју именица: *понад*! Као да нам песник нуди помисао: природа има и свој супстрат, свој активистички принцип и однос, према себи самој и према нама. То *понад* и јесте бит, оно

нешто и неко у висини, у „понад“ нас, који смо трунак **горе**, то јест планине и шуме.

Закључујем да у овој својој збирци Мирослав Тодоровић настоји да, већ од самог њеног наслова, јасно назначи пуну поетичку меру и тематски смер и круг.

Хотимично и последично, сасвим природно – дакле, Мирослав Тодоровић исписује ову своју песничку књигу са усмерењем на опис (на дескрипције) и природну конотацију. Но, ако је у ранијим његовим збиркама ОПИС кореспондирао са *географским* (у циклусима оних „афричких“ песама, поготово) или, пак, са *социјалним* набојем и покрићем (као што је то случај са збирком „Летеће бараке, теренци и њи’ове душе“) сад је нуклеус овог појма измештен у пределе *метафизичког*. У суштини, ништа и није сродније људској души од саме природе, од материје њене („Слушам материју како плаче“, стих је румунског песника Баковије) и њеног космичког удеса и знака. Само тако се и долази до стихова попут ових: „Да се склоним у зрно пшенице / Што ми једино преостало / Светли у мраку“ или „Разумем се са земљом / Казујем у њеном ћутању“. Блистави супстрат је и Мирослављев стих, са ониричким призвучком: „Опис без речи и стиха небески тачан“. Ту се читалачки *gasio* склања пред ирационалним и профетичким исказом. Нимало небитно, овај стих и потиче из песме чији је наслов „Станиште поезије“. Поетичке намере су увек и јасно интониране.

Још једно драгоцено искуство прима у себе читалац збирке *Ветар понад гора*, што је дакако и имплицитна намера њеног аутора: песник **обилато окружен природом** веома тешко пристаје на себе, као јединку. Људско биће захтева више.

Јасне примере за преиспитивање смисла и устројства природе имамо и у осталим, најуспелијим песмама ове

збирке, у које спадају зацело: „Песме са душама песника“, песма без наслова са почетним стиховима „МРВА земна“, „ЕПИЛОГ, при-ПЕВ“, „Завичајни фрагменти“, „Спис и видело“, „Стихови висина“, „Спис и видик“, песма без наслова са почетним стихом „Ветар понад гора“, из чега је изведен и наслов збирке у целини, као и блистави епилог песме „Аутопортрет после шездесете“, којом се и окончава цела књига.

Рекао бих да песма „Стихови висина“ представља **бисер-пример** поетске творевине захвалне за конкретније видове анализирања Тодоровићеве поетике ове најновије, можда уједно и најбитније фазе песништва, а поготово оног који захвално може илустровати принцип трансформације „описа“ у **тиху нотацију**, својствену искуству и симболу зрелости песничког бића. Синтагма *после свега* сад узлеће у – *понад*!

Спис и *опис* раније фазе Тодоровићевог певања сад постаје *меморијски камен* тихе нотације искуства, завршни акорд бића. Готово као код Бетовена.

Но да се изблиза позабавимо антологијском песмом „Стихови висина“, коју смо јасно издвојили као парадигматичну творевину читаве ове књиге Мирослава Тодоровића. Она је „наслућена“, па и најављена стиховима из песме „Спис и видело“:

*У видном пољу
Моје песме о томе
Сенке облака
И бесконачно слово висина
Књигом опоручно*

Како је и сам песник то конкретно назначио, ови стихови су настали и записани у лето, на планинском врху Миџора. Белешка на крају песме „Стихови висина“ констатује јесен, **три године раније**, и други планински врх

(Панчићев врх) на Копаонику. Са једног планинског врха песник пребацује свој „поглед унатраг“ – на други! И то, дакле, чини у инверзивном временском следу. Због нечега му је то битно. Као упитани читалац, морам закључити да је то Годоровићево „бесконечно слово висина“ управо потоња песма „Стихови висина“, **још раније написана**, а у редоследу из књиге нама **обзнањена и изложена**, по ауторовом принципу „три пролећа дослије“. Нимало случајно, иза ње и следи песма именована „Спис и видик“, а у том међупростору од *Списа и видела* до *Списа и видика* измештено је свих 35 песама, чија је средишна кулминација и зенитна тачка препознавања управо песма „Стихови висина“. Управо нам ова песничка игра са временом и географијом оставља траг да је то истовремено и једна својеврсна читалачка клопка, унеколико налик на оне којима се у својој надахнутој прози успешно служио и један Милорад Павић.

Почетак „Стихова висина“ као да нас упућује на познати дантеовски звук „Божанствене комедије“ и гласи импресивно: „ЛАГАНУ кроз зимзелену тишину михољског лета...“ где се појам *михољског лета* везује за оксиморонску синтагму – *зимзелену тишину!* Каква је то „зимзелена тишина“? Има ли је у стварности, у природи? Нема! Њу види и препознаје једино песник. Реч је, јасно, **о дуговечности** тишине. О трајању.

Иза једног таквог енигматичног и згуснутог песничког удара, у супротно интонираном (лежерном) тону, приступа се лагодном опису граје деце на екскурзији (ка гласовитом видику Панчићевог врха) и збиру слика тихе нотације, датих у синтагмама „сабраност јутра“, „спокојна светлост планине“, „песма надомак неба“, „муза висина“ и „Неба тишина“, „сухе траве“, „боје лета“...којима се песма уводи готово у прозни дискурс, у опис дословних збивања са

„брундајућим џипом“, „оружјем на поду“, са наводима „Официр нас позва“ и „Војник је ћутке возио“, када се сказ песме преображава у ововременску причу „са фрагментима из наших судбина“ и „Њега је војничка довела са Косова овде на Копаоник“ и то „Да брине о граници и шверцерским путевима иза ратних страдања / Беше жељан цивилних речи чинило се и других прича“. Итд.

Признајем, застрепео сам за ову песму, на пола њеног тока, да не умине или се утопи у небитно, колоквијално, дословно и свеописно, што му на исто дође... али, гле живахног чуда, у њеном наставку (конкретно од стиха „Овај врх је светац – мотри све стране божански“) свет се муњевито убрзава, до усијања: „У разумевању неба борова висова и прастарих ветрова / Праведник је и камен под којим травар почива“. Коначно увиђам да је моја зебња и стрепња за ову Тодоровићеву песму била непотребна: све је у њој надаље текло „у најбољем реду“ и све ту, коначно, **долази на своје место**. Не бих да ову предивну песму цитирам фрагментарно (идеално би било у целости!) нити да је детаљније парафразирам, али ћу (одговорно и страшно) овде навести њен епилошки стих: „Као тишину што остаје иза чувених песама које више не памте / Песника што загледан у тавне даљине исписује ове планине“. Бисерног ли стихотворенија на делу! Утолико ређе и драгоценије управо зато што је изведен дискретно и поступно (а то је знак промишљености и поузданог трајања, као естетичке творевине првога реда!) и што се, по правилу, теже опажа, али нас свест о томе изнутра греје. Видим и признајем...“ЛАГАНУ кроз зимзелену тишину михољског лета...“ из само једне песме („Стихови висина“ је њен блистави називник!) преображава се у постулат и тихи тријумф поезије нотације Мирослава Тодоровића, у њену поетичку крилатицу, у нешто – коначно – што бих могао сло-

бодно именовати и као закључак ове моје поетичке истраге. Елем, то је тај закључак: Мирослав Тодоровић је стигао на свој аутентични, копаонички врхунац и тиме је јасно **омирославио наше савремено песништво**, дошавши – са оне друге стране, с које смо га много мање очекивали. Да се осведочи, не само као иноватор и песник свежих кованица и немогућих језичких спојева, асоцијација и слика, складних и неправилних рима, већ као песник понорних дубина и мисли, концизности и густине исказа, благородни песник појма **понад!**

Као читалац и тумач, као његов песнички сабрат, онај-већма због тога му и исказујем природну захвалу и пуну стваралачку солидарност.

Судећи по свему, вредело је стрпљиво *слушати пером и мотрити стихом*.

Уочи Богојављења, 2011.

МИСАОНОСТ ПОЕТСКИХ СЛИКА

Жарко Ђуровић: ИВИЦОМ НЕСНА, КУЗ *Зенит*, Београд 2009.

У најновијој књизи Жарка Ђуровића, под насловом ИВИЦОМ НЕСНА, поетски ритам нијансира богатство рефлексивна из осјећања љепоте природе, љубави и стваралаштва. Животно и стваралачко пјесничково искуство продужава преображаје гласа жудње љепоти. Насупрот сложености узрочно-последичних кодова, на свим стазама је могуће наћи излаз. У ритму ријечи отвара се мозаик истинских вриједности. Често се мјера вриједности укаже у додиру антагонизма успутног звука природе, у знаку цвијета, камена и грома. У откровењу, ријечи се остварују оплемењивањем слика душе из природе. Те слике продужавају трен живота. Из посвећеног одгонетања тајне звука природе, из маштовитог надахнућа настала је књига ИВИЦОМ НЕСНА. То је рефлексивна поезија. Естетски доживљај шири слојеве филозофских порука. Храбри радозналост избирљивог читаоца у нади за излаз из свијета отуђености и профита машинске прецизности.

Тематски кругови о природи, љубави и стваралаштву, симболично- метафоричним мотивима концентрично гонетају тајне космоса. У микро и макрокосмичкој условљености, жудња за љепотом одржава и одражава равнотежу пјесничковог бића. Њепоту предочава у болу црва и јабуке. Ослобађање погледа је дио љепоте. Жудња као поетска одредница варира кроз мноштво мотива природе. Ширина њихових значења остварује се у сугерисању неопходности

хода и непосустајања. Упркос саплитања и непредвидљивости, отварају се путеви у свладавању личног и општег календара.

Неизвјесно и трновито, често, поприма улогу покретачког. Из падова, устајања након посртања израња снага поетске слике у сублимираној мисаоности. Хармонично, уткани знаци природе доприносе расвјетљавању дубина душе.

Из њених слојева говори драгоцено искуство. Искуство зрачи тоновима узнесености а мање је резигнације, упркос спознаји апсурда сизифовског успона. Изгледа парадоксално али типично за поетско писмо дубљих сложених значења. Егзистентно је интезивније немирење и побуна против понорног стропоштавања кроз вријеме, из убрзаног откуцавања личног часовника.

Остваривање слободе у поезији, уљепшава ток времена, иако битно не утиче на црnilо у слици свијета. Догађање звука стиха из хода доноси радост. Интезивира осјећања жудње за спознајом кружења тајне енергије. Зато је, умјесто резигнације, доминатније откривање чаролија природе и свијета. Језик обогаћен новим синтагмама дочарава драму душе у догађањима годишњих доба. Функционално уграђени знаци из природе отварају сложено панораму филозофског промишљања.

Типични су: лет пчеле, лахор цвијета, шапат завичајне липе, снијег, љето, зима, ласте, свици, јутро, ноћ, океани, облутак, лишће, и посебно трава, извори, итд. Тумаче човјекову природу у систему свемирских тајни. На нов начин, сугеришу питања о човјеку, који је највећа тајна самом себи. Познату мисао да је човјек човјеку највећа тајна наглашавају загонетности између мушкарца и жене. У том контексту, немоћ снажног а крхког малог људског створа, испод звијезда, алармира. Посебно у електронској ери

неизвјеснијег пута самом себи, прије истека трена, животног вијека и самозаборава.

Из полифоније, рефлексије о пролазности продубљују осјећања широког спектра. Упућују на степен узрочно-последичне везе честица у космосу. Без временских и просторних граница у јави и сну. Негдје је у почетку и крају одговор, до кога треба стићи. Све је докучиво и недодирљиво, видљиво и невидљиво. Свемирски трептаји колају, изван знатнијег утицаја појединца у жељи да продужи и осмисли дан живота.

Мисли се најпотпуније кристалишу из осјећања руба са ивице круга несна. Синтагма *ивицом несна* сугерише сложено стање духа. Лично и опште из агона таме и свјетлости. Од дјечије игре на ивици прозора, ивица је симбол онога што се зове неизвјесни животни трен, односно вијек. Значи корачање рубом провалије из присилне и добровољне игре. Или је мјесечарев корак непостојећим или невидљивим кровом. У окриљу насловне синтагме пјесме и цјеловите књиге, опомиње поље рефлексија, молећи за преиспитивање одговорности.

У ланцу зла планетарног историјског извртања страна свијета и камена, сузе чисте поезије блаже.

Иако не спречавају стропоштавање времена, љепотом наде покрећу хумано. Гласом љубави из кошмарне јаве казују о погубности порока зависти. У варијацијама, мелодија језичких знакова дочарава распетост бића на ивици несна. Из те опредмећене животне збиље, у преиспитивању, лирски субјекат сугерише облике излаза. Глас пулсира против насиља, са руба, видљивог и невидљивог зида. Иако је, понекад, узалудно запитан пјесник је из таме загледан у сунце. Стихом ствара заклон од нестајања, продужава дар за гледање природе, живота и љубави.

Истичући испреплетеност јаве са сном и несном у матрици живота и смрти, кошмари и просвјетљења као да егзистирају из паралелних свјетова. Њиховим додирима отварају се значења у редукованој мјери ријечи. Аналогно првој ријечи у стварању свијета. Откриће и стварање новог свијета зависи од степена осјећајности и разумијевања оног другог. Ријеч спаја и открива у центру кружне емотивно мисаоне пажње.

Прва ријеч дјетета са ивице плачне зачуђености и радости тражи одзив љубави. То је проткано у књизи ИВИЦОМ НЕСНА од стотину и три пјесме, из три циклуса: *У овом кругу*, *Рубом несна* и *Ноћне слутње*. У цјеловитој структури је фокусирано одгонетање тајни срца. Из лепезе природе израћају откуцаји срца као дио извора и ушћа у општем колу. Откуцаји су исходишта и полазишта укрштања невидљивих сјенки у природи.

Сходно томе, афективно-емотивна реаговања су попут бљеска небеске муње. Синхроно жудњи, патњи, заносу, болу и радости, ненадано се догоди муња као знак из очију љубави, а продужава се бурним и стишаним варијацијама.

И, прије рођења жудња се развија а оличена је у видној опсједнутости драгом. Небитно је ли драга фикција или из стварног окружења. Сусрети са драгом у машти, сјећању или стварности продубљују поља тумачења моћи и немоћи библијског кода чежње. Тајновитост драге у сликама природе покреће вртлоге у души. Непосредно, осјећајући зачараност невидљиве силе теже, пјесник каже: „Оде пре додира / Увек са жудњом другом.“

Трен сусрета у машти или јави, слично јутру, мотивише пјесника да драгу чува у римама. То узвишено осјећање трансформише се паралелно преображавању доживљаја тајновитости природе. Из природе, оквирног темата, узрочно - посљедично се развија лирски монологод.

Драма о смислу и бесмислу, из страха и стрепње, налази излаз у стваралаштву. Филозофска запитаност се развија кроз одговарајуће симболе као: јутро, дан, трен, стрмина, висја, воде, облутак, океан... Ови симболи суочавају и питања о непредвидивости властитог бића. Подстичу ватру чекања љепоте. Чекање није пасивно, па, и осјећање нечуја и тишине подстиче трагање. Немоћ одгонетања не баца у ропство очаја већ у ослобађање стваралаштвом. Постојећу или измаштану жену у стиху преображава до симбола свјетилке. Са њом, пјесник има снаге да иде горама прекорним, да стиже близу црте сазнања о тајнама свијета. И, да тумачи кошмаре ноћне слутње, фатаморгане, двојства сна, паралелне свјетове. Енергија изазвана љубавним сном непоновљиво омогућава читање ритма, немира свијета, дана и ноћи, сумње, игре, самоће, вапаја, сјете, буђења, жеђи, зачараних мисли...

Захваљујући тој енергији, интезивира ковање пејсажа питања о тајнама природе. Одисејевски митски пут суочава укрштање недодирљивих и видљивих стаза. Дозивају се знакови по азбучнику прожимања и мимоилажења на земаљском ребусу. Осјећање снажније тиња попут луче кроз све дубљи мрак. Сјећање на замишљени или стварни сусрет отвара наду за апсолутни сусрет. Сусрет који би био вриједан доживљаја љепоте сличне петраркистичкој вјечности. Ту се бришу границе старости и младости, живота и смрти. У стиху бди мисао о љепоти чекања у заносу и ћутњи. Пјесник ослушкује: „И јутарња роса / Нечија је глоса / Све је узнос и пад / Расвит и мрачни ад.“

Суочавања сазнања о аду, о свјетлости, љепоти и мраку, одсликавају сложену номенклатуру осјећајности која је могућа само са ивичних стања духа. То су стања из јаве у којој је загарантован пад слично узлету у небо и понор. То мотивише на трагалачко испреплитање маште и стварно-

сти, које добија израз у висини поетског ритма. У њему је могућ сусрет потомака Адамових и Евиних без међе, уз условност међусобног разумијевања ријечи наслијеђеног и стеченог болног пртљага. У том значењу, Евина наследица је оличена као пјесникова неопходност. Она подстиче стихове са мотивима из њених стихова. Са ивице фикције и стварности пјесник казује: „Од тебе је жудња позајмила вид / Премрежила све дубине и хтења / Да ми међава не замете путе / Твоје очи свуноћ дуго љубих / У њима наћох дом за своје немире / Јутро назрех у зденцу твога вида.“

Саговорника налази у оази дубина очију, оне која својим стихом оживљава птице са стећка. Тиме истиче тежину хода узвишеној љепоти, која има моћ да оживи птице из камена. Приближно је избављењу глас из сусрета његове и њене пјесме. Од страхова, неизвјесности, безизлаза, лијек је у сложенијој комуникацији. Остварљива је у дому, гдје су очи оне која носи тежину сличних скала бола. Одговарајуће очи као ријечи траже се цијели живот. Есенцијални сегменти за одговоре су стихови мотивисани њеним пјесмама. Одгонетају посебним дијалогом природу која станује у одразу дубина њених очију. Дијалог очију је остварљив стихом, који тражи близак стих. Заједно би, да има услова, могли стићи ближе одговору о савршеном несавршенству свијета. Синхроно лету пчеле до цвијета, стих тражи одзив блиског стиха, иако од незнаног творца. У ходу од неизбежног руба понора, са ивичне црте духа у муци несна.

Можда је пјесникиња пјесникова фикција.

Створена у машти, до неког броја ближе рубу животног пута, у трагању за апсолутном љепотом. Или, једноставно, из жеље за комуникацијом без ефемерија. Било да је фикција или стварна, уткана је у есенцијалне нити поетског језика. Упозорава на једноставност и сложеност изградње

блискости између мушко-женског принципа. Од тога зависи опстанак појединца и човјечанства.

Из осаме завичајних и космичких гора, развија се нада, захваљујући енергији стваралаштва из љубавног осјећања. Било када и гдје да је, драга је присутна: „У њих уводим и твој ход кроз гору / Да није њега поглед би био без тачке ослонца.“ Стваралаштво, трећи темат у књизи, произилази из страствене жеље за љепотом. Пожртвовани је заклон у савладавању ивичног зида личног и општег бола. Лијепа је илузија о побједи све интезивнијег осјећања пролазности. Осјећајно и мисаоно пулсира сагласно персонифицираној природи. То се очитује појмовима, симболима, као: стрмине, висје, небо, земља, сунце, мјесец, трава... Из њиховог прожимања остварују се рефлексије о условностима трајања људског и свемирског срца. Цјеловито, ритам еманира да сваки, дрхтај појединачни и свемирски, почиње у даху трава, у *гостивности вокала*, у трави. Док трава збори зачиње се живот, поезија и љубав. Вокали и сви гласови цртају слова жудње о љубави. Слова са стећка у пјесмама пјесникиње егзистирају подстицајно у буђењу пјесникове мисаоности. Тај стилски поступак иновативно опсервира вриједност љубави, у вишестраном нијансирању суочавања сагласја и супротности. Трава је симбол раста и нестајања у широком суочавању различитих значења жудње. Симбол је вјечног трајања у обнављању живота из друштвених и природних датости. Поприма обиљежја битности и непоновљивости поетског језика.

У ослушкивању срца природе и сазнања о свијету, пјесник исцјелитељно обликује верс. Из склада и несклада, моћи и немоћи завичајних и космичких стаза кује зенитно поље питања. Обликује ритам, из непосредног усхита узвишености осјећања љубави, у афекцији због пролазности животног трену. Кад је поглед безнадежан, маштовито

надахнуће налази *тачку пресека* у стиху. То догађање свјежих поетских слика узлет је ријечи у откривању координата човјековог бића. Катарзично дјелују Ђуровићеви стихови, на трагу његошевске филозофске луче. Продубљују брисање временских и просторних граница, у вјечној запитаности о небеским и земаљским откуцајима људског срца. Жудња за љепотом, у рефлeksiјама поетског ритма књиге ИВИЦОМ НЕСНА, одазива се гласу љубави универзума.

ПОЕЗИЈА БЕЗ ГРАНИЦА

Дејан Богојевић, Олга Лалић-Кровицка, Обрен Ристић:
ЛИВЕЊЕ ПЕСМЕ – ODLEWANIE WIERSZA, *Шумадијске*
метафоре, Младеновац 2010.

Песници из књиге о којој ћемо говорити живе у различитим земљама, удаљеним око хиљаду километара. У двадесет и првом веку, пак, можемо рећи да смо сви становници света. Имамо своје отаџбине, али припадамо великим заједницама као што су на пример словенске земље... Европа... планета Земља...

Олга Лалић-Кровицка живи и ствара у Дукли, Обрен Ристић у Књажевцу, Дејан Богојевић у Ваљеву. Њихова заједничка збирка песама издата је у Младеновцу 2010.

Збирка садржи две језичке верзије – пољску и српску. Песме са српског на пољски превела је Олга Лалић-Кровицка – коаутор, која је рођена у Шибенику (Хрватска), а већ дуги низ година живи у Пољској.

У збирци можемо да прочитамо циклус песама Олге Лалић-Кровицке МОЈА МАМА – МОЈА МАМА, чији наслов слично звучи, а исто гласи и на српском и на пољском. Ту се одмах примећују наше заједничко словенско порекло, наш словенски родослов, као што рече Павел Јасјеница. Ипак, ту се још много тога примећује. Песникињини стихови су белешка болних доживљаја од пре петнаестак година... То су упечатљиви тренуци из времена грађанскога рата на Балкану. Читамо:

Баш ме брига за бол. Пушим трећу цигарету, кава се охладила (...)

Плашим се за живот мачке, која је управо дошла извана са згаженом шапом (...)

Хапсе су за нас прескупе и драгоцене,... за тако обичне смртнике.

За чије главе нема места на пољима проклете Југославије. Мацо, душице слатка! Не брини! Пенео се сипље по пепељари, а не по теби.

Преживећеш, као што смо ми преживели. Амин!

Дејан Богојевић (Ваљево – Србија) – књижевник, главни уредник часописа АКТ и сликар. Његов циклус песама СВЕЖИНА МИНСКОГ ПОЉА – ŚWIEŻOŚĆ POLA MINOWEGO започиње дату збирку. Цитирам стихове из песме горе наведеног наслова:

(...) Чекаћу зору

Па ћу низ стење до извора

Да скријем све трагове

Предака

И у свежини

Још једном оживим поља

Која су цветала и рађала

Док сам био мртав

Док се на челу не појаве

Минска поља.

Аутор трећег циклуса песама је Обрен Ристић (Књажевац – Србија) – песник и уредник часописа БДЕЊЕ. Песник је назвао свој циклус назвао ЛИВЕЊЕ ПЕСМЕ – ODLEWANIE WIERSZA, што је истовремено и наслов збирке. У једној од песама читамо:

*(...)Спуштају нас у ноћ дугу!(...)
на истоку Србије
у највишем орловом гнезду. (...)
отац и ја
ћутке корачамо око огњишта
погнуте главе
и чекамо да се излегу
орлови млади.
Ноћ велике обмане
Предуго траје. (...)*

Желим да скренем пажњу на наслов песме, циклуса и књиге – „Ливење песме“. Пре сто година тај наслов је био апсолутно недвосмислен, јер ливење топовске ђулади (од бронзе, а потом од ливеног гвожђа) било је опште употребљавано у свим артиљеријама на свету. Сада, у време ракетног оружја, можда неће сви схватити ту аналогију: прецизност пуцња и прецизност песме. Песници се боре речима, а не ватреним оружјем, одслужују мистерију ливења песме да би оснажили песме.

Сматрам да песме из ове збирке не треба коментарисати и о њима расправљати. Свако тумачење било би слабије од снаге израза тих песама. Све би то било пуко понављање, без израженијег значаја, пословично пуњење водом. Овим песмама нису потребни коментари, већ јако сензибилни читаоци.

У књижевности било је много песника, који су писали о отаџбини, слободарским импулсима и о биткама. Мишљења сам да је наш читалац спреман да схвати и осети поезију изнедрену из сличних искустава наше јужнословенске браће.

Недељко Богдановић

МИЛИВОЈЕ ПЕЈЧИЋ МЕЂУ КЊИГАМА

0.

Различитим путевима пристижу књиге, углавном изван књижарских рафова: од аутора с поштом, поклоном од пријатеља, позајмицом, од издавача „испод руке”, из туђе руке..., за њих има једно место на столу, леви даљи угао, да су под руком, и у погледу, бораве ту једно време, а онда уступе место другим књигама. Ту су без реда, али ипак једна преко друге и не љуте се. Бележим оно што се тренутно затекло:

Аз бучне песме Добривоја Јевтића, *Стари и нови стихови* Зорана Вучића, *Знаци из тескобе* Зорана Вучића, *Сеоба у невреме* Живка Николића, па опет *Рукопис који постоји* Зорана Вучића, *Кућа у српској поезији* Радише Драгићевића, *Добрород* Маше Прихотко, друго издање *Венца творцу* Обрена Ристића, *Песме* Радослава Вучковића.

Ту је *Архив звукова*, *Мрављи бат*, *Разматрања о поезији* – посмртно издање заоставштине Миливоја Пејчића.

А онда стижу *Сабране песме* Томислава Мијовића, у четири лепо уређене и чврсто повезане књиге.

Ту је, са једног песничког сусрета, уз закашњење, доспела и песничка збирка Наташе Панић *У срцу сунце*.

На том столу нема књиге која није прочитана, и нема прочитане књиге да о њој не постоји какав-такав утисак, и нема књиге која је отворена само једампут, и нема отва-

рања да није из ње поново нешто стигло у ум или у срце да се није најпре као нека узаврела флуидна маса прострујало бићем: сећањем, мислима, осећањима, намерама па се онда почело згрушавати на дну искуства. У томе се један утисак сударао са другим, изазивао асоцијације на читано или доживљено, тражио да формира чвршћу форму, да се претвори у текст.

Али ја нисам критичар, не умем да ухватим књигу једним погледом, да је сместим у време, да јој одредим место према другим књигама, да је представим онима који више знају, као ни онима који мање знају. Мој је приступ одвећ лични, индивидуалан, с њоме сам на *têt-a-têt*, све док је не упијем, а после једва могу разлучити шта се мени самом јавило, а шта сам од пријатеља присвојио.

Зато сам ја са књигом сâм.

Враћам се често прочитаном. Некад спонтано, некад зато што ми нешто устреба. А некад ми, богме, легну као мелем на рану, као храна на душу, као једино могуће прибежиште у сопственим лутањима, као исходиште кад ми у сопственим размишљањима буде претесно. Такве су ми, у последње време, Вучићеве књиге, и ова Пејчићева.

Онда се може десити да нешто запишем, више о ономе што се у мени поводом читаног роди, него о ономе што је у књигама написано. Можда то није баш најпоштеније, али ја сам само читалац.

Нешто од тога, овде је постало запис.

Записано је нешто као осврт, лични поглед, успутни, без задатка и обавезе да то буде и публиковано. То ипак није било тако лако како би на почетку изгледао.

1.

Ових дана најчешће се машам постхумног издања Миливоја Пејчића. Књигу сам, на промоцији 25 броја

часописа, за Редакцију БДЕЊА, добио од песникове супруге, с молбом „да се макар региструје њена појава”.

Пејчића сам познавао, био у његовом Стрижевцу, читао и увек се дивио његовом умећу да ухвати доживљај, да га песнички саопшти, тако да се не примети да је прошао кроз машинерију једног ученог филозофа [а Миливоје Пејчић (1948–2009) је био филозоф – по образовању, по докторату, по раду и размишљању, и редовни професор Електронског факултета у Нишу, са више књига из струке].

Ево и сад, кад му је заоставштина зналачки уређена у три целине (*Архив звукова*, *Мрављи бат*, *Разматрања о поезији*), на којој год се страни зауставио, видим га у једном лику, крхког, умног, замишљеног а ипак врцавог, с непрестаним проблемесцима духовитости, који и крупна питања живота и смрти, човека и природе, претворе у стих.

Не смем да га тумачим: све ми се чини да је негде поставио замку, па ако тумачиш слику не можеш то учинити без филозофског кључа, а ако одгонеташ мисао, опет ћеш се преварити, јер је казано ипак чисти доживљај.

Књига је пуна, збијена, богата, као ризница.

Тражи зналца, нуди фондове од тешкога злата поезије, моли за тумачење. Не ради песника (за то је касно, и за жаљење), него зарад будућих читалаца, ако још таквих има, који би имали снаге да стану, па да се замисле и размисле. Јер, Пејчићеви записи, били стих, слика, песма, или сентенца, траже такве напоре, и богато награђују сваког ко им се макар и мало преда.

Уверите се у то и сами:

„Кроз зид суседног стана / у моју собу улећу птице / полетеле с клавира / и из душе једне девојчице” (37),

(Бранко) „Одболовао је / оно што није рекао, / а оно што је рекао / дошло му је главе” (51)

„Пучином чистог листа / изгубљени песник плута” (241),

„Техника је чудо људске природе” (263),

„Из ништа сам исковао нешто / и њиме изазвао пожар / у коме сам изгорео” (339).

Тако минули Миливоје, а књига му је сва од живота.

2.

Добро је што су његови најближи сарадници, у личном болу и труду, нашли снаге да ово издање приреде и предаду читаоцима, култури и – вечности.

У уводној белешци приређивача (Лоза Китановић Пејчић и Катарина Петровић Милетић), стр. 5, стоји: „Оно што се сада отвара пред Вама, понекад је старо и четири деценије, па и више. Али стрпљење које је имао песник није имао живот и тако је све ово благо остало у потпуно несређеном стању, расуто у двадесет свезака сваштара!

На неким текстовима аутор је понекад радио деценијама да би, на пример, после тридесет и неке верзије прогласио неку песму завршеном, обележивши је, само њему и његовим најближима препознатљивим знаком.

Из целокупног свог опуса Пејчић је за живота објавио само две танке (по квантитету) збирке: *Удесе* (Ниш: Просвета, 1990) и *Димнину* (Београд: Апостроф 2002). Тако је највећи део његовог поетског стваралаштва остао да `зебе` и да се испробава за улазак у његову `непоткупљиву песму`” (стр. 5)

3.

Има смисла подробније проучити ову песнички заоставштину Миливоја Пејчића.

4.

Чини нам се да се може и мора проговорити и о приређивачком умећу са којим је оба књига компонована. Приређивачи признају да заоставштина није била сређена, а

онда нам нуде врло сређену књигу са поглављима *Архив звукова*, *Мрављи бат* и *Разматрања о поезији*, а свако је поглавље засебна књига довољно богата и довољно оправдана за посебно издање.

Први део, који доноси песме, које, како се каже, покривају цео живот, али су их приређивачи инвентивно и зналачки груписали у циклусе: Капију тешку милостива отвара реч, Речју исклесати невидљиви пламен, Само мишљу можемо висинама на очи, Загрцнут временом журим, Непролазни пролаз, Свет је списак, Прогоревају се погледима, Рат и ником ништа, а њима све, Прстен видика. Мора се признати велика инвентивност, асоцијативност и сугестивност овога скупа наслова, још више кад у њиховим окриљима лежу песме које су досад биле „расуте”, а овде здружене исказују се чврстином, неком (како се мени чини) сигурношћу, снагом (у чијој сенци једва замишљам крхког и нежног филозофа-песника).

Друга целина, која у заоставштини, како обавештавају приређивачи има преко хиљаду песничких минијатура, од самог је аутора названа *Мрављи бат* „Зато што се ради о ситним (кратким) текстовима”. Њени наслов алармантно разуђени (Колики дах – толики замах, Високи службеник речи, Ум је кочијаш, Живот пословођа, Срећа са жмарцима, Она, Он, Ја, Душа, Бог, Ђаво, Истина и лаж, Снајпер зрака) наговештава драматичне вибрације које је песник могао дефинисати некад и у само две речи (Записничар живота; Окорели песник, Граматика ћутања...) па да опет све буде јасно и путоказно, али и да развије у опис (Некада не помаже ништа, / а некад је довољно / да на рану кане / реч), или слику (Удевам светлост у реч / и никако да погодим ушице; Зрно злата у оловној плеви).

Трећа целина доноси провокативна и инспиративна размишљања о поезии и слободи, песничком језику, критици и идеологији...

Књига има и три поговора (Р. Микића, К. Петровић Милетић и О. Аризановић).

Посмртно трокњиже Миливоја Пејчића (Архив звукова, Мрављи бат и Разматрања о поезији) вреди читати више пута, и у деловима и у целини.

ДАНИ РАДЕТА ТОМИЋА 2011

КЊИЖЕВНИ КЛУБ "БРАНКО МИЉКОВИЋ"
КЊАЖЕВАЦ
ПОДЕЉУЈЕ
I НАГРАДУ

РАДЕ ТОМИЋ

ЗА 2011. ГОДИНУ

Милош Јанковић

ЗА КЊИГУ СТИХОВА

ЈЕЗНИК

У Књажевцу, 20. мај 2011.

Председник жирија

Срба Милевић

Председник Клуба

Обрен Ристић

ОДЛУКА ЖИРИЈА ЗА ДОДЕЛУ НАГРАДЕ „РАДЕ ТОМИЋ“

Жири за доделу награде „Раде Томић“ за 2011. годину, који је радио у саставу: Срба Игњатовић, председник, Зоран Вучић, члан, и Обрен Ристић, члан, са задовољством констатује да су на овогодишњи конкурс за награду пристигли радови 198 учесника из Србије и других земаља. Од тога је 29 рукописа песничких збирки, и 169 циклуса песама.

Након свестраног упознавања са пристиглим рукописима жири је у више наврата расправљао, најпре сачинио ужи избор, а потом, после накнадног увида у тај избор, једногласно донео

О Д Л У К У

Прва награда на конкурс у „Раде Томић“ за 2011. годину додељује се аутору *Милошу Јанковићу* из Београда, за рукопис *ЈЕЗНИК*, који је узорито остварење, књига деликатних лирских преиспитивања и понирања. У њеном средишту је стари филозофски налог *спознај самог себе* – да би могао да сазнаш другог и друге, васцели свет. То преиспитивање је у једној мери и опоро, покашто беспоштено а прожето је сумњама, чак местимично оспоравањем сваког индивидуалног смисла у свету стрмоглаво нагнутом ка обезличености. Зато се рањено и рањиво *ја* опредељује за веру и душевност, језик и поезију као крхка али свеједно битна упоришта.

Распетости и колебања, кретање између крајности, ход од афирмације до негације у *Језнику* су с разлогом предочени као трајан, незаобилазан човеков удес. По овој особености Јанковић је песник што дела на формално другачијој

нити али у битним питањима поимања поезије и егзистенције исказује врсту духовог неспокоја и стваралачког сабратства с Радетом Томићем. Није излишно напоменути ни то да је *Језник* прошаран пробраним стиховима Бранка Миљковића: истакнути испред сваког циклуса као мото, они функционишу попут смисаоне и звуковне интонације за оно што потом следи.

Аутор темељног образовања, приврженик опробане форме у чијим оквирима изнедрјује драгоцену грумење новог, Милош Јанковић је песник динамичког и изобилног језика протканог хитрим обртима што поготову доприносе укупној вредности *Језника*, те читке али и интригантне, целовите и пунозначне књиге.

Награда је штампање понуђене књиге у едицији *Бдење* – Награда *Раде Томић*, издавача Књижевног клуба „Бранко Миљковић“ из Књажевца.

Друга награда (за циклус песама без наслова, под шифром *Зимско љетовање*) додељује се угледном књижевнику и аутору двадесет седам књига различитог жанра, Анђелку Анушићу из Бањалуке, који густим, наративно-летописачким језиком ствара своје песме, те мале лирске „приповести“ натопљене историјом, парафразама народног стваралаштва и исечцима опоре збиље. По Анушићу је песма уметничко сведочење о роду у времену-невремену и то како оном давнопрошлом, тако и времену скорашњем и актуелном, по много чему препознатљивом. Све то у јединственом, сложеном преплету ускрсава у Анушићевим стиховима у којима је садржана и ненаметљива похвала трајању и непокору.

Трећа награда (за циклус песама *Мапа на надлактици*, под шифром *Удовољити сенци*) додељује се песникињи Драгани Родић из Куле, апсолвенту Филозофског факул-

тета у Новом Саду, чији поетски глас одликују велики, недогледни свет културе, умности и уметности, призиви минулих неспокојника и разбокорене асоцијације. Овај њен циклус песама најаву је читавог низа отворених могућности, полетно и поетски сугестивно одбацивање духовне и стваралачке учмалости и несмелости.

Жири похваљује најуспешније ауторе циклуса песама, и то: Радмила В. Радовановића из Мркоњић Града, чији је циклус песама један узорити поетски захват, затим, Снежану Руњић из Београда, са циклусом особитог згуснутог лирског казивања, Снежану Радојевић из Куле и Оливеру Цупач из Чачка, са циклусом заиграних и звонких стихова.

Жири је посебно издвојио и похваљује рукописе књига песама и предлаже организатору конкурса да их сходно својим могућностима или у договору са ауторима стави у свој издавачки план, а то су:

– Љубинко Дугалић, из Краљева, са рукописом под називом „Голуб на грани“;

– Власта Младеновић, из Неготина, са рукописом под називом „Награда њему самом“;

– Русомир Арсић, из Ниша, са рукописом „Поситнице“.

Организатору конкурса жири предлаже да се извод тј. избор из награђеног рукописа као и награђених и похваљених циклуса песама, објаве у часопису Бдење.

У Књажевцу, 6. маја 2011. године

Срба Игњатовић, председник

Зоран Вучић, члан

Обрен Ристић, члан

Милош Јанковић, прва награда

АУТОПОРТРЕТ

Реч која разара то што именује,
појам који значи и своју негацију,
заклетва што саму себе не поштује,
реалност невична да схвати апстракцију.

Сумња без шансе да постане знање,
нада навикла на стегу извесности,
пакао – прихваћен као трајно стање,
одлука лишена сваке доследности.

Склоност ка спајању неспојивих ствари,
жеља да разум надвлада таштину,
вера, у то – да душа не стари,
а да умрети значи – разумети суштину.

Потреба да се нечему припада,
упорност у свему, до последњег даха,
алкохол као начин да се одложено страда,
и страх од Бога, и страх од страха.

О ИСТОМ ИСТО

То што ме ствара
то ме и разара,
иста је рука
целата и неимара
и иста је намера

и иста мера,
иста душа крије
анђела и звера,
и све ми је исто,
исто, без разлике,
и кад псалме читам
и кад бројим ожиљке.

НАГРАЂЕНА ПЕСМА

Постоје награде
које служе
да награђено
ојаде
и награде дате
да награђеног
огаде,
награде додељене
зато да заваде
и оне примљене
из чисте досаде.

ЧЕКАОНИЦА

Видео сам оног
чија љубав *иде градом на итакама.*
Седи са
Адмиралом свих океана.
Са њима је и онај
закупац понора.
Седе, ћуте, пуше

и пију вино из Дечана.
Чекају Оног
Који уме да хода по води.
Чекају да их Он
преведе преко.
Тамо
где се више ништа,
никада,
не чека.

Анђелко Анушић, друга награда

ЖЕНА КОЈА НАРИЧЕ СВЕТИЉКОМ МАЈКА ДЕВОЈЧИЦЕ СА ЖИЖИЦАМА

Кад је бог Марс посејао мраз
Као што и сад сеје
И Цвијета Грудих остала без своје жетве

Јер се није крстила као васцела скупштина
Мањак прстију проказао ју је –
Међу заошијаним пестима
Петерицама – неналик шакама –

Изашла је на улицу
Да продаје батеријске светиљке

Мале лампе у тмини
Кад је тмина била кућна радиност
У земљи њеног рођења
И није престала бити

Купите светиљке!
Купите светиљке!

Тихо је ронила жена цветнога имена
У страху од пореза и цариника
Који су заптили светлост
Тамничили сваки зарни тренутак
Ланчили сунчевог крушца мрву

Мрачни људи – помрчином њихових удова
Црне рупе у свемиру могле би се запушити
Пролазили су крај жене која је нарицала светиљком,
Мајке оне девојчице за жижицама

Док су чељусти таме
Шкљоцале горњим устима

БРВНО КОЈЕ ПОСТАВЉАЈУ ПРЕКО МОРА / НЕСРЕЋНИКОВА ПРИЧА О МЕСТУ ОПШТЕГ УДЕСА

Несрећа је стизала у капима
Као Ноје:
Најпре је кућа прокисла
Па кубе богомоље просузио
С врха до крај времена

Човек који је столећима суседовао
За мојим обедовним столом
И прстима умочио у моју здалу
Био је, заправо, Вавилонац
Кога нисам препознао под комшијским калпаком

Знак присмоке

На време нисам рашчитао

Кад се наситио ближњега свога

Као самога себе

Разбио је, из љубави преиспољне, најгорњи цреп

И поцепао црквени покровац

Опточен рујем векова

Цурком је прокапало

На рибљу повељу

Коју сам у темељу откопао

Поводањ се ускоро мрестио у потоп

Моја голубица, авај, није била из свога рода:

Враћала се час као гавран

Час као рода

Једном у лику оног Вавилонца

Ја сам сад брвно

Које постављају преко мора

(или сам море које премошћују

Труном из ока)

Драгана Родић, трећа награда

МАПА НА НАДЛАКТИЦИ

(разговор себе са собом)

Што си бризнула у плач
И натерала дрветову кору да размишља наглас?
Зашто стојиш и откидаш с коже оно најмркије
Како би била бела као сви?
Где су нестали гранитни врхови твојих чула –
Највернији и најбољи љубавници које си икада имала?
Коме ћеш сада причати о потонућу Атлантиде
Гола на лепршавом јастуку пуном каменчића
Са планине Улуг Мустаг?
С ким ћеш струнама историје
Свирати гитару садашњости
Док твој пева глас сутра у неком Владивостоку –
Преко тридесеттрихиљаде километара далеко и близу.
С ким ћеш измишљати називе градова па их
Уцртавати у мапу на надлактици врелој,
Коме ћеш рећи:
Овде ће бити моја кућа и две баште –
Једна са гарденијама, друга са јоргованима.
Помутимо мирисе, па да се заборави ко је ко –
То ће трајати вековима и можда нећеш хтети да се вратиш.
Коме ћеш то смети рећи?
И ко ће на то пристати?
Тако ти и треба кад тераш дрвеће
Да јавно прича твоју причу.

А ЈА ЗА ТЕБЕ, С. ЈЕСЕЊИНЕ

Жао ми је што сам преспавала твој век,
Што се нисам родила пробуђена
Да ти пожелим лаку ноћ.
Жао ми је што нисам трчала за оним возом
И случајно ушла у твој купе:
Ти седиш и нешто листаш по својој плавој коси,
Зубима урезујеш у папир мрке речи
Док овај не прокрвари од узбуђења и лепоте
И мутиш очи неслућеним стварима.
Тај сусрет био би важнији од свих досадашњих
И ја бих ти била најбоља до сада –
Пролази (не)време и нулира скоро један век
Између нас,
Између мојих снова о теби
И чињенице да си мртав (а ја знам да ниси).
Жао ми је што сам се пробудила пре тебе
И што ти даље спаваш,
Јер никад нећу моћи да те питам:
Зашто ветрови који долазе оданде личе
На ољуштену кору са једне брезе,
Како то да се крв не суши него гори
И како је могуће да љубав што је ти причаш
Савршено разуме мој језик ћутања о теби.

Сњежана Руњић, похвала

ЈЕДРО

Само је једро
у нама
све видело
пупчани хропац
мрак пре тога
Оно што смо
и што ћемо бити
свевидело
туробне пређе
прстохватом дирам
у бљузгавој води
намрешкано чело
као да смо стигли
из давнина
мисли одмарамо
поред
поспаних плотова
извајани
гипким ветром
престали смо
јести јабуке
певати
говорити
могли би смо и спавати
јер овај свет
неће се отворити
више изнова
па како да ти верујем
да још си разједрено
и да ме поседујеш

Снежана Радојевић, похвала

ПРОПЕПЕЛИ ПРЕПЕЛИЦЕ

Зар да жмурим свевидела с невидела
а соколе напојила и у брзак доводила њисак рзак
миловала дивокозе и богазе ко да нисам

Зар да чучим над копљима
а дизала поглед себра
и ходала по канапу растегнутом над кањоном
у дрењине још не такла
Таласала кап у реку ко да нисам

Зар да немим и да гледам без покрета
као ружин калем цвета на стабљици сунцокрета
и заперци љубичасти крај нарциса
ничу прости до дрскости
Само једном за живота

Признај ветре драгомиле време ти је што си строго с мога
струка
сукна свиле и кадифе светолике платна бела
па сад вијам дугу косу од по века око тела
Искупи се те му носи празан свитак да га чита да ме чека
нечекао
с груди да му мичем токе
да заслепим белом пути с паса сабље оштрооке
хоћу с бедра да му клизим све док вришти крв са усне
магла чврсне
али н е ћ у да га питам чиме тиша хук врбака
успорава брз брзака
да не одам рану рани
Нек ми веже око чланка нанизани мак на конац
да га пустим златоустим на конаке

Славиша Миливојевић

ПРЕСЛИЦЕ – КУДЕЉЕ И ВУРКЕ ИЗ ЗАВИЧАЈНЕ МУЗЕЈСКЕ ЗБИРКЕ У СВРЉИГУ

Већ са првим данима оснивања Музејске збирке при Културном центру Сврљиг 2001. године, много је пажње посвећено сакупљању предмета који су некада имали значајно место у народном животу, а који су са продирањем индустријске робе средином XX века потиснути, скоро до заборава. То су углавном предмети народне одеће, алати и помагала потребна за њихову израду.

Међу овим помагалима, по естетским вредностима и свом значају у народном животу, посебно животу жене, као њен статусни симбол¹, издвајају се преслице.

Сврљишка област представља географску целину у источној Србији, у којој централни део заузима Сврљишка котлина. Њено подручје налази се у средњем току Сврљишког Тимока, омеђено је са свих страна високим планинским врховима Сврљишких планина, Калафата, Девике и Тресибабе. Овакав положај са мноштвом планинских пашњака који се захваљујући микроклими одликују богатством разноврсне бујне траве, је од давнина представљао погодност за живот сточара, пре свега за узгој познате сврљишке овце са квалитетним руном за домаћу израду текстилних производа. Са великим стадима оваца на

¹ Снежана Шапоњић-Ашанин, *Преслице*, Народни музеј Чачак, 2004.

обронцима припадајућих планина било је и обиље ове сировине.

Од рунске вуне и конопље – *грснице*, ређе од лана, до Другог светског рата је свако домаћинство у домаћој радиности израђивало скоро све неопходно потребне одевне предмете, ма колико они били архаични и разноврсни. У прошлости је било развијено планинско појатарско сточарење. Сврљижани сточари били су познати по производњи надалеко чувеног овчијег сира, качкаваља, киселог млека и вуне, а Сврљижанке по изради ћилима, сукна, чарапа, рукавица и других производа домаће радиности.²

Хладнији планински климатски услови на овом географском простору условили су већу примену вуне и конопље, израду вунених и *пртених* нити. То је довело до појаве два типа преслица. За вуну је коришћена лопатаста преслица која се у свим селима Сврљишке котлине назива кудеља. За конопљу је коришћена буздован – крошњаста преслица, коју зову вурка.

Назив преслица заједничко је име код свих Словена за овај помоћни алат. То указује да су је Словени донели у ове крајеве из своје прапостојбине.³ При сусрету са староседелачким и античким становништвом Балканског полуострва долази до узајамног прихватања и нових сазнања о употреби и изради преслица. Назив наше најпростије крошњасте преслице – вурке, латинског је порекла (*lat. furka*). Можда и ово указује на асимилацију романског и романизованог становништва током средњег века у долини Тимока.⁴

² Љиљана Тојага, **Народна ношња**, *Културна историја Сврљига II*, Просвета Ниш, Народни универзитет Сврљиг, 1992. 257.

³ Сузана Антић, *Пресличин круг*, Народни музеј Зајечар, 2002.

⁴ Светисав Првановић, *Тимочке старине и језик*, Зајечар 1973.79

При упредању вуне поред преслице неопходно је и вретено. Према археолошким налазима, пронађеним рељефима, барелефима, сликама на керамици најстаријих цивилизација, оно је старије од преслице. На њима је представљено предење без преслице. Материјалних доказа постојања преслица из тих далеких времена нема. Ако је преслица и било, пошто су израђиване од дрвета брзо су пропале. Вретена се као и преслице нису очувала, и веома се ретко налазе приликом археолошких ископавања. Ипак, сваки музеј има богат фонд додатака за вретено, пршљенака од печене глине, камена, костију или олова из античког доба. Пршљенци су дискоидни, конусни или биконични додаци, који су се натицали на вретено. Тиме је оно добијало већи момент инерције и могло је дуже да се окреће једним замахом, уз веће убрзање.

Завичајна музејска збирка поседује десетак пршљенака из различитих историјских периода, од праисторије до средњег века. (слика 1)

Као што је свирање гајди у сврљишком крају *мушки посао*, тако је предење женски, а преслица је њена најинтимнија лична ствар. Жена је добијала у детињству, дечју преслицу као прву играчку, да би јој у пунолетству постала лична својина и верни пратилац од кога се није одвајала, чак и када је радила неке друге послове. Одлагала се у време верских празника, *када се не преде*.⁵

⁵ Емила Петровић, *Буктиња*, Неготин, 2005.

Сл. 1 – Пршљенци

На жени је било да снабде домаћинство скоро свим одевним предметима, да припреми нити, исплете *дреје*, чарапе, изатка покриваче, *чрге* и ћилиме, и то је био њен свакодневни посао. Зато је са преслицом уз стадо које чува, за појасом јој је док спрема ручак, љуља дете у колевци, са њом је на вечерњој *седењки* – седељци са другим женама. (слика 2)

Сл. 2 – Преље са кудељама и вуркама на Пастирском сабору 1964. године

Позне године и неминовно слабији вид нису биле препрека да жене и даље буду врсне преље. Преслица их је често пратила до гроба и ту остајала забодена уз крст заједно са вретеном, или је стављана у сандук са покојницом. Данас само те старије жене још увек знају да *задена* кудељу за појас и да испреду домаћу вуну за топле чарапе.

Преслица се углавном добијала на поклон. Поклањао би је најчешће неки блиски члан домаћинства, било да ју је сам израдио (ако је био вичан томе) или наручио од спретног народног мајстора, столара, или купио на вашару. Често су то били брат, девер, свекар, муж или заљубљени момак. Тада се водило рачуна да изглед преслице одговара њеној будућој власници, као и о поруци коју она носи. Купљене преслице су углавном ликовно скромније израде.

Лопатасте преслице – кудеље су најчешће у овом делу Србије. Обавезни део ових преслица је равна горња ивица са зарезима или отворима за везивање канапа, са којим се причвршћује вуна – *кудељка* на преслицу. Све најстарије преслице су украшене резбаријом, урезима, ређе прорезима, новије са уметнутим *огледалцетом* у средини и обојене јарким бојама. Огледало је поред украсне и практичне улоге огледања имало и магијску улогу терања злих мисли од власнице. Ређе су копљастолопатасте преслице, сужене при врху попут копља, по чему су добиле име, и углавном су доношене на ове просторе од девојака из суседних области Заглавка и Тимочке Крајине.

Пошто су украшаване резбаријом, за њихову израду је коришћено најквалитетније дрво из окружења, које се лако обрађивало, није било подложно пуцању, дрво које је са годинама добијало тамну природну патину и сјај без лакирања. У сврљишком крају је коришћено шљивово, јаворово, липово и, ређе, буково дрво. Најстарије и најлепше преслице су рађене из једног комада дрвета, али постоје и оне

код којих је додатно закивцима причвршћена дршка – доњи део преслице.

Крошњасте преслице – вурке су израђиване од савитљивих, расцепаних прутова, провучених кроз отворе три кружне плочице од којих је средња ужа, и које су давале облик и димензију преслица. Пошто су прутови морали бити еластични, користиле су се најчешће леска или врба, још док су биле зелене и савитљиве. Крајеви ових прутића су увезивани испреплетаним канапом коноље, или су причвршћивани дрвеним прстеном. (слика 3) За разлику од лопатастих преслица централна дршка вурки је једино место где је њихов творац могао да искаже своју машту и сензибилитет, и зато су оне украшаване плитким урезима, геометриским мотивима, ровашењем. (слика 4)

Сл. 3

Ликовно изражавање на лопатастим преслицама је зато много богатије, маштовито, али уз поштовање неких традиционалних форми и мотива. Сви ти украси и рељефи имају

поред естетског и вишевековно магијско значење са препознатљивим порукама и жељама. Поред незаобилазних геометријских мотива чести симбол на преслицама је симбол хришћанства, крст или религијски троугао, цвеће у саксији или вази, ликови птица, зечева, коња и других животиња.

Вегетабилни мотиви испреплетане лозе су чести и захвални за резбарење, јер омогућавају аутору да симетричношћу слике изрази природну равнотежу и склад. Биљке су укорене у посуди, саксији, земљи и сежу ка врху преслице, ка небу. (слика 5 и 6)

Сл.4 – Вурке

Дрво је и хришћански симбол васкрсења, симбол годишњег обнављања са новим пупољцима и лишћем. То је и дрво живота чије плодове могу јести само голубови, а који су чести мотив на овим преслицама. (слика 6) Цветни орнаменти су пре свега декоративни, а симболишу жељу за срећом, лепотом и животном снагом. Цветови висибаве на преслици (слика 7) могу бити само весници пролећа, али и

символични прикази животне радости због победе лета над зимом, живота над смрћу. Цветна башта на преслицама је и симбол дуговечне небеске рајске баште, слична симболици садње и доношења цвећа на гробовима.

Голуб је омиљена птица и на сврљишким преслицама. Он симболизује чистоту, божја је птица са заштитничком улогом над прељом. Свети дух је сишао са неба у виду голуба за време крштења Исуса. Истовремено голуб је брижна и вредна птица, која се брине о свом породу и која својим ликом може да пренесе ту магију и власници преслице. Тиме би она са таквом преслицом брже и вредније испредала више нити.

Сл.5 – Кудеље

Сл. 6 – Кудеље

Представа петла је само на једној преслици из фонда Збирке (слика 6), мада је то често коришћен мотив на преслицама из долине Тимока, као хтонске птице са заштитном улогом, симболом Сунца. Симболично и он треба да допринесе марљивости њене власнице, која је подразумевала устајање са *првим петловима*. Слика петла због његове познате срчаности и храбрости у одбрани свога јата, требала је да допринесе рођењу мушког детета.

Сл. 7

Сл. 9

Зец у словенској митологији претставља мушко начело. Повезан је са симболиком брака, сексуалности и плодности, и носи поруку за што бројнијим потомством. Такође је симболична његова будност и брзина реакције. (слика 7)

Коњ је симбол снаге и виталности, такође симбол Сунца, животиња која вуче небеска кола Аполона (слика 6)

Грб као мотив државности је симбол који је често коришћен од стране народних уметника. Из времена соц ијализма је преслица (слика 7) са државним грбом тадашње СФРЈ.

Уместо соларних мотива у виду разних соларних животиња, често је коришћен круг као симбол Сунца, извор живота, топлоте, праисконско врховно божанство у многим религијама. Истовремено овај симбол бесмртности и васкрсења, је такође имао и заштитну улогу преље. (слика 8)

Сл. 8 - Копљастолопатасте преслице

Само три преслице из фондуса Збирке су са натписима штампаном ћирилицом. (слика 9)

На једној је мајстор урезао:

КУДЕЉА
ИЗРАДИ
ЈО 1913 ГО
ТИМОТИ
ЈА НА ЗОР.

Испод су иницијали

Г М

К Н.

На дну преслице је војничка команда:

МИРНО

Занимљиво је признање мајстора, да је преслицу израдио *на зор* – на силу (турцизам).

Веома су битне и урезане године израде на преслицама, јер је то сигуран податак о времену њиховог настанка. (слике 7 и 9)

Лик жене којој је преслица намењена је такође чест мотив, (слика 10) али и лик човека и жене у срцу као својеврсна љубавна порука. (слика 8) Као дар љубави, преслица је имала и својеврсну улогу и била велика испомоћ мушкарцу који је израђује и поклања, изражавајући своја осећања. Поклоњена преслица је говорила више од изреченог, посебно ако је њен творац имао пуно дара и уметничких склоности. Све ово ми је давно потврдио мој покојни отац Обреније Миливојевић, који је као осамнаестогидишњи младић пре Другог светског рата изучавао столарски и пинтерски занат и поклањао најлепше преслице у свом и суседним селима.

На овим преслицама је често урезивано име девојке, али и дародавца. (слика 11)

Све је мање сачуваних преслица и преља. Овде их више нико не израђује, вештина предења се не преноси са старијих, томе још вичних жена на млађе, јер за тиме са обиљем индустријских одевних предмета нема ни потребе. Оно мало још увек сачуваних и црвоточних преслица последњих година по сврљишким селима откупљују неки нови љубитељи и сакупљачи народних рукотворина. Преслица је одавно престала да буде и дар љубави.

Сл.10

Сл.11

РАСТАНАК И ПОМЕН

СЛОБОДАН СТОЈАДИНОВИЋ
(1948 – 2011)

На крају минулог века и првој деценији новог миленијума много је оних што су прерано напустили духовно поприште и наглим одласком оставили празнину у српској култури. Али у несређеним балканским околностима то дотиче само оне ретке и забринуте, а ћутљива већина брине о пуком преживљавању.

Ево, нажалост, још једном раног одлазника, књижевника Слободана Стојадиновића, пријатеља и сарадника часописа *Бдење*, чије странице је у више наврата богатио својим књижевним прилозима. Његова сарадња била је драгоцену уредницима и читаоцима овог часописа.

Слободан Стојадиновић је био човек радозналост духа и свестран књижевни стваралац. Своје стваралаштво, унутарње емотивно богатство свога бића и рањивост бранио је специфичним хумором, иронијом, сарказмом, а од разних насртљиваца којима је наше време обиловало и – цинизмом. Знао сам га, познавао његов однос према свету и стварности, били смо пријатељи скоро тридесет година, много смо дана провели за кафанским столом *уз рујно вино и жежену ракију*, бежећи у азил од идеолошких канона и политичких замлата, у ону нама својствену стваралачку слободу, у ширину и дубину духа.

Последњих петнаестак година углавном је провео у селу Каменица надомак Ниша, крај Чегра, те страшне истине српске историје. Сретали смо се у Нишу који је, опустошен наopakим околностима тонуо у провинцијску чамотињу и духовну пустош. Одлазио сам повремено у

његов дом у Каменици где је живео, читао, писао, бринуо о остарелој мајци и гајио виноград. Поседовао је две библиотеке *горњу* и *доњу*: у горњој су биле књиге, духовно благо живих и мртвих писаца, а у доњој (подруму) у бурадима столовали су вино и ракија. Ту смо, испред подрума, уз његово вино разговарали углавном о литератури.

Стојадиновић је много радио; писао, приређивао књиге других писаца, покретао и уређивао часописе, зборнике и споменице о онима чије је дело волео и поштовао. Журио је да заокружи своје књижевно дело и посвршава своје земаљске послове, као да је предосећао да се час неминовне сеобе приближава. Песник је прихватио своју судбину и помирио се са неизбежним. Суђена деоница је пређена, време је истекло и он се преселио у ону другу димензију *где свих времена разлике ћуте* како у својој најлепшој песми поодавно изрече велики песник Лаза Костић.

Маја, 2011

Зоран Вучић

УПУТСТВО САРАДНИЦИМА

Радове за БДЕЊЕ достављати у електронском облику (диск, дискета, e-mail), уређене на следећи начин:

- Име и презиме аутора
- Адреса
- Наслов рада
- Текст рада откуцан у фонту Times New Roman, ћирилица, величина 12.

Посебне захтеве (латиница, *италик*, **болд**, с п а ц и ј а, фусноте, место за ликовни прилог) одређује сам аутор.

Поред електронске, доставити штампану и потписану верзију, с јасним ознакама посебних услова (види напред).

Радове слати на адресу уредништва БДЕЊА.

АДРЕСЕ

Издавачи:

Културни центар Сврљиг, Боре Прице 2, 18360
Сврљиг

(За уредништво БДЕЊА)

e-mail: kcsvrljig@sezampro.rs

bdenje_srg@yahoo.com

Књижевни клуб „Бранко Миљковић“, Дом кул-
туре, 19350 Књажевац

e-mail: obren@kul-tim.net

КУЛТУРНИ ЦЕНТАР СВРЉИГ
ОРГАНИЗАТОР ПЕСНИЧКИХ СУСРЕТА „ДАНИ ГОР-
ДАНЕ ТОДОРОВИЋ“

РАСПИСУЈЕ

К О Н К У Р С
ЗА ЦИКЛУС ПЕСАМА

Право учешће имају песници који пишу на српском језику. Циклус треба да садржи до пет песама, да буде потписан шифром и достављен у три примерка.

Решење шифре, у посебном коверту, са кратком биографском белешком, адресом и телефоном, приложити уз песме и послати на адресу: Културни центар Сврљиг (за књижевни конкурс) 18360 Сврљиг, Боре Прице 2, тел. 018/821-059.

Прва награда: штампање књиге.

Крајњи рок за слање песама је 30. септембар 2011. године.

САДРЖАЈ

Вдења

<i>Томислав Мијовић</i> ПРЕД ПРАЗНИНОМ.....	3
<i>Дамир Јоцић</i> РУКОПИС.....	8
<i>Љубинко Дугалић</i> КВАДРАТ.....	15
<i>Аца Видић</i> ТРУБЉЕЊЕ.....	21
<i>Оливер Јанковић</i> TALIA VOREALIS	28
<i>Радомир Виденовић Равид</i> ТРИ ПЕСМЕ.....	32
<i>Небојша Божиновић</i> БЕЛЕШКА ЗА ЈЕДНО СЕЋАЊЕ.....	35
<i>Славко Стаменић</i> ХАЗАР МАСУД.....	37
<i>Милица Миленковић</i> ПОГАЧА.....	43
<i>Злата Коцић</i> ЧЕДНОСТ.....	47

Сећања

<i>Иван Растегорац</i> ГОРЕ.....	50
-------------------------------------	----

Узванице

<i>Димитрије Николајевић</i> ТЕЛЕФОНСКИ ИМЕНИК.....	56
--	----

<i>Владимир Јагличић</i> ТРЕПТАЈ.....	59
<i>Ненад Милосављевић</i> ИЗ КРАГУЈЕВЦА ЗА ОБРЕЖ ПРЕКО БРЗАНА И ЈАГОДИНЕ.....	65

 Циклавања

<i>Атанас Вангелов</i> НЕОДРЕЂЕНЕ ЛИЧНЕ ЗАМЕНИЦЕ.....	68
--	----

 Пчлачења

<i>Адам Пуслојић</i> ТИХИ ТРИЈУМФ ПОЕЗИЈЕ НОТАЦИЈЕ.....	141
<i>Ружица Комар</i> МИСАОНОСТ ПОЕТСКИХ СЛИКА.....	150
<i>Јурата Богна Серафинска</i> ПОЕЗИЈА БЕЗ ГРАНИЦА.....	158

 Осврти

<i>Недељко Богдановић</i> МИЛИВОЈЕ ПЕЈЧИЋ МЕЂУ КЊИГАМА.....	161
--	-----

 Поводи

ДАНИ РАДЕТА ТОМИЋА 2011.....	167
<i>Милош Јанковић</i> , прва награда АУТОПОРТРЕТ.....	171

<i>Анђелко Анушић, друга награда</i> ЖЕНА КОЈА НАРИЧЕ СВЕТИЉКОМ МАЈКА ДЕВОЈЧИЦЕ СА ЖИЖИЦАМА.....	173
<i>Драгана Родић, трећа награда</i> МАПА НА НАДЛАКТИЦИ.....	176
<i>Сњежана Руњић, похвала</i> ЈЕДРО.....	178
<i>Снежана Радојевић, похвала</i> ПРОПЕПЕЛИ ПРЕПЕЛИЦЕ.....	179

<i>Славиша Миливојевић</i> ПРЕСЛИЦЕ – КУДЕЉЕ И ВУРКЕ ИЗ ЗАВИЧАЈНЕ МУЗЕЈСКЕ ЗБИРКЕ У СВРЉИГУ.....	180
РАСТАНАК И ПОМЕН.....	193
УПУТСТВО САРАДНИЦИМА.....	195
КОНКУРС.....	196